

Alexandru Mitru

LEGENDELE OLIMPULUI

Zeii

Spre țărmurile Eladei

*Amurgul s-a lăsat pe nesimțite.
Abia de se mai cern pe masă
Stropi roșiatici de lumină.
In călimara de argint,
Pana-mi, din aripă de vultur,
Pare-o corabie pe care
O ține ancora la țărm...
Mai stă încă la țărm,
Da-n noaptea asta
Voi da semnalul de plecare.
Și trâmbițele vor suna.
Corabia, plină de vise
Și de legende, Și poezi,
O să pornească iar
Pe marea învolburată
A fanteziei.
Priviți!
Pe punte s-a urcat
Homer cel orb și înțelept.
„Binevenit să fii, bătrîne,
Prinț al aezilor elini!
Slăvită-ți fie lira sfântă
Și glasul tău tremurător
Care-a rostit atâtea versuri.
Îți mulțumim că ne-nsoțești!”
Ci iată, mai cătați! Pe punte
Au poposit și alți poezi.
In fruntea lor e Hesiodo,
Cel tânăr și cu păr bălai,
Cîntîndu-și lîn „Teogonia”,
Ovidiu, cel cu grai duios.
Vom fi-n tovărășie bună...
în noaptea asta vom pleca
Și o să colindăm, dragi prieteni,
Țărm după țărm, toată Elada.
suna din lire, bate-ncetinel
legănate, asculta
unde, odinioară locuiau...
toți pe punte,
Să pornim!...*

Zeia Gheea

Se povestește, in legendă, că lumea noastră cea de astazi: pămîntul - plin de flori și fructe, cu rîuri limpezi și izvoare - soarele, luna, ziua, noaptea și vînturile, suflînd repezi,

au fost întotdeauna astfel.

Lumea întreagă era-n haos, haos învălănit și negru, fără hotare, fără formă, însă, precum cântau poezii, din haos s-a desprins pământul. Pământul nostru larg și darnic. Iară pământul rupt din haos era însăși zeița Gheea.

Dragostea a unit pe Gheea cu cel dintâi bărbat, Uranus. Și el, Uranus, era cerul, cerul înalt și plin de stele. Ce mult își iubea Gheea soțul!... Nu mai puțin o îndrăgise Uranus pe soția lui.

Ca să-i arate dragostea, zeul îi așternea pe frunte cununi de aur și lumină, atîta timp cît era ziua, și noaptea o învăluia într-o hlanțidă albăstruie, plină de aștri lucitori.

O dezmierda cu ploi și vîntări, și nu se satura să-i spună că ea va fi mereu a lui, cît o să fie lumea.

Iar ea se-mpodobeia pentru Uranus și își puneia veșminte scumpe, pe care le țesea anume din frunze și din ierburi verzi. Își presăra în păr mireme din cele mai alese flori. Și îl privea cu ochii limpezi, strălucitori și azurii, ai lacurilor de cleștar.

La vremea sorocită, Gheea i-a dăruit soțului său șase feciori și șase fete, pe care i-a numit titani.

Primul născut a fost Oceanul (sau Ocheanos), acela care înconjura, c-un briu de ape scînteietor, întreg pământul. Celui din urmă i-au zis Cronos, și el era cel mai șiret, cel mai dibaci dintre titani. S-au născut mai apoi ciclopii: trei frați, cu câte-un singur ochi așezat în mijlocul frunții. Aceștia erau meșteri buni și învățaseră să facă, într-un lăcaș de sub pământ: fulgere lucii, orbitoare, tunete grele, ce izbeau urechile ca un ciocan, și trăsnete nimicitoare..

După ciclopi s-au mai ivit alți trei feciori: hecantoirii sau centimanii, numiți așa fiindcă aveau pe trupurile lor uriașe câte-o sută de brațe lungi și monstruoase.

Peste un timp, frumoasa Gheea avea să nască și alți prunci—unii cu forme îngrozitoare, enormi, hidoși, necruțători.

Zeul Uranus avea darul de a putea citi-n viitor. Și-așa aflase că-ntr-o zi urma să fie răsturnat, din locul de stăpîn ceresc, de către unul din feciori.

Din pricina aceasta dragostea lui față de Gheea pălea mereu. Și-nfricoșat se frămînta să afle-un mijloc potrivit ca să înlăture, degrab primejdia care-l pandea.

Arunca în temniță copiii și nu avea încredere în nimeni, nici măcar în soția sa.

Și-a adunat atunci seara pe toți copiii-n jurul lui și i-a zvîrlit într-un întunecosul Tartar.

Căzut din cer o nicovală pe pământ, îi trebuiau cam și nouă nopți, zice legenda. Și tot atîta timp trecea, de-o 1 de pe pământ în mult prea mohorîtul Tartar. Acolo își făcuse zeul o închisoare cu porți grele. Trei ziduri o împrejmuiseră, ziduri puternice de- aramă și-un rîu cumplit de foc și smoală.

Din închisoarea asta mare feciorii nu puteau ieși. Doar el, Uranus, avea cheia. Era deci liniștit stăpînul și bucuros că a scăpat de orișice amenințare. Zimbea din nou soției sale și îi spunea că-i este dragă. Dar cum naștea un nou copil, Gheea vedea, plină de spaimă, că zeul i-l smulgea din brațe și-l închidea în temniță.

Mai înainte de vreme, Gheea nu îndrăznise să încalce voia soțului ei Uranus - și îndurase fără o vorbă poruncile și silnicia. Acum însă i-era destul. Se mîniase-n sinea ei. Cum? Ea-i naștea atîția prunci și n-avea parte de nici unul? Zăceau pe veci închiși în Tartar și n-avea dreptul să-i mai vadă? Nu. Asta nu putea zeița să- ngăduie la nesfîrșit. Și-a rugat mai întîi bărbatul, cu umilință și cu lacrimi, să-i elibereze iar copiii din Tartarul întunecat.

- Indură-te, fii bun, Uranus, îi cerea ea nemîngîiată, în timp ce lacrimi de izvoare îi lunecau peste obraz. Fii bun, Uranus, dă-le drumul! Nu merită osînda asta niște copii nevinovați. Îți stau chezașă pentru dîșii că nu îți vor răpi puterea, dacă vei fi mai milostiv...

Zeul Uranus era însă crud și neînduplecat. Ținea la stăpînirea lui. Nu se înduioșa deloc, cînd își vedea soția plîngînd. Și s-a răstit către zeiță:

- Vezi-ți de rosturile tale... Nu e-n căderea ta să judeci faptele ce le hotărăsc... Era teribil cînd striga și cînd se supăra Uranus, și Gheea n-a mai spus nimic. Și-a-năbușit plînsul în piept și și-a plecat, tăcută, fruntea.

- Mă voi supune!... i-a răspuns.

Însă, în gîndu-i, tot atunci s-a hotărît să-l pedepsească pe soțu său ne-ndurător. Prin farmece necunoscute, Gheea a scos din sînul ei un diamant strălucitor. Din el zeița și-a făcut o armă ca o seceră. A pătruns apoi, pe furiș, cînd Uranus se odihnea, pînă în Tartarul adînc. A deschis porțile uriașe, ce erau tot de diamant, prin vrăji numai de ea știute. S-a strecurat prin întuneric, pînă la fiii ei, titanii, și i-a-ntrebat cu glas șoptit:

- Care din voi ar fi în stare să îl înfrunte pe Uranus? Știți că nu poate fi ucis, pentru că-i zeu nemuritor în schimb el poate fi învins cu arma asta sclipitoare. Cine se-ncumetă să fie

stăpînitor în locul lui? Cronos primește lupta cu Uranus.

Toți au tăcut înfricoșăți de vorbele cutezătoare. Uranus era tatăl lor. Cum să-și lovească ei chiar tatăl - deși îi pedepsise greu? Apoi, zeul era puternic, și față-n față nu puteau să îl doboare nicidecum. Iar pe furiș, fiii, titanii, se rușinau să dea o luptă.

Toți au tăcut afara de Cronos. El era foarte îndrăzneț și, în același timp, șiret. Și îl ura pe tatăl său, pentru că-l aruncase-n Tartar, deși era nevinovat.

Dorea de mult să se răzbune, să pună mîna pe putere, și iată cel mai bun prilej. S-a apropiat de mama sa și i-a răspuns, tot pe șoptite, că este gata să se lupte și să-l doboare pe Uranus din cerul lui nemărginit.

Fără să stea prea mult pe gînduri, a luat în mînă secera și, ascunzîndu-i, plin de grijă, tăișul ei scînteietor, s-a furișat pe porți afară. Pe urmă, sfătuit de Gheea, s-a ascuns după niște stînci. Din acel loc putea să vadă, în depărtare, orișice; dar el nu putea fi zărit.

A stat acolo pînă noaptea, pîndind cu dinții încheștați, așteptînd clipa potrivită cînd va putea să îl lovească pe tatăl său, zeul Uranus.

Știa că lupta-i cu primejdii și mai știa prea bine Cronos că ne-izbînda ar fi dus la pedepsirea lui și-a Gheei. Uranus i-ar fi osîndit la chinuri înfricoșătoare.

Deci, trebuia, neapărat, să-nvingă pe cîrmuitorul de pîn-atunci al cerului. Nu mai putea să dea-napoi.

Deodată l-a zărit că vine... Zeul Uranus, din înalt, se coborăse pe pămînt, ducînd cu sine noaptea neagră, cătînd-o pe soția lui.

Din ascunziș a sărit Cronos cu secera în mîna dreaptă. Pînă să ia aminte zeul că e pîndit de fiul său, titanul l-a lovit în pîntec.

Uranus a căzut în tină. Rănit în pîntec, plin de sînge, se zvârcolea De jos strigînd:

- Cronos, îți doresc să ai parte, cîndva, și tu de-aceeași soartă pe care o am astăzi eu! Da! Te blestem, fecior nevrednic! Siesta si de zeu... Blestemul meu se va-implini oricît ai fi tu. Dar el auzea nimic. El biruise. Era beat de bucurie și lasă se deschidă, larg, porțile de diamant. Și frații, s-au grămădit iute la porți și au ieșit afară. Ati scăpat! le-a rostit dînsul, cu trufie. Acuma noi îți multumim, a spus Ocean. Dar tu ești fratele cel mic, și nu Tu ajungi cîrmuitor peste ceilalți. De drept, stăpînul aș fi eu, mai mare și-nțelept. De mine doar ascultă toți... Cronos atunci l-a înfruntat: în lupta grea care s-a dat, nimeni nu s-a grăbit să-mi vie cît de puțin într-ajutor. Și- acum, Ocean, tu vrei puterea? Nu este drept, și nu ți-o dau...

Ocean se cam întunecase. Părea că o să-nceapă zarva. Dar Cronos l-a înduplecat pe fratele său mai în vîrstă, spunîndu-i c-o să-l facă sfetnic. Și-n sfîrșit, după multă vorbă, s-au înțeles să-l recunoască pe Cronos drept cîrmuitor. Ceilalți titani și titanide urmau să-i fie sfetnici lui.

Așa a luat Cronos puterea este pămînt și peste cer. Visul pe care și-l făcuse titanul cel ambițios, în timpul cît șezuse-nchis în veșnic mohorâtul Tartar, acum, iată, și-l trăia. N-avea de cine să se teamă, căci frații și surorile țineau cu el, îl ajutau. Putea să cîrmuiască-n voie... Să facă tot ce-i va plăcea.

Și, mulțumit, a hotărît să-și ia în primul rînd soție.

Și-a ales-o pe mîndra Reea, cea mai frumoasă titanidă. Și a făcut o nuntă mare... O nuntă cum nu se văzuse pînă atunci în univers. La nuntă au venit titanii și titanidele în păr... Au rîs și au benchetuit. Se bucurau că sînt stăpîni. Dar nu știau că-n vremea asta zeița Nix, adică noaptea ântunecată, misterioasă, ce se ivise tot din haos, se hotărîse să-l răzbune pe zeul izgonit din cer.

Ea îl văzuse pe Uranus lovit, însîngerat de Cronos, pornind către o insulă ca să-și găsească adăpost. Și asta n-o putea uita prietena lui Uranus, noaptea. Mai mult, Uranus o rugase să îl răzbune în vreun fel, să-i pedepsească pe titani. Noaptea vroia să-i împlinească această rugămintea sa.

Și-n timp ce Cronos sta la nuntă, benchetuind nepăsător, zeița Nix năștea din beznă niște odrasle monstruoase. Odrasle ce aveau să poarte nenorocire pe pămînt. Astfel ea aducea în lume pe Hipnos - somnul plin de vise și de fantasme-ntunecate; Eris - discordia cea cruntă; Nemesis - aspra răzbunare; Apate - care-avea puțința să amăgească și să-nșele pe zei și oameni deopotrivă; pe Ker - adică nimicirea și pe Tanatos - zeul morții.

- Aș vrea să văd, zeule Cronos, strigase cu glas tare Nix, cum îți va fi domnia ta, ce-ai dobîndit-o mișelește de la Uranus, instelatul... O, să te văd, tirane Cronos, care te veselești atît la nunta ta cu mîndra Reea!

Astfel se începea domnia zeului Cronos cel șiret, sub blestemele lui Uranus și uneltirile zeiței, care-și acoperea tot trupul sub un vâl lung, întunecat.

Zeus

Facuse nunta zeul Cronos și pregătise o domnie și lungă și îmbelșugată, dar mulțumit tot nu era. Fiicele nopții: răzbunarea, discordia, înșelăciunea îi tot tulburau inima. Gânduri ascunse-l frământau.

Știa că tatăl său, Uranus, nu se înșală niciodată, atunci când face prevestiri. Și tatăl său îi prorocise că va veni o zi în care va-ndura grele încercări. Copiii lui, născuți de Reea, se vor scula cu arme-n mâini și îl vor răsturna din slavă.

Uranus nu voia să spună - deși poate știa și asta - care dintre feciori anume îl va lovi pe zeul Cronos. Cronos se hotărâște să-și mănince odraslele

Dorind să scape de primejdii, Cronos a făurit un plan. La fel ca tatăl său, Uranus, își va înlătura copiii, dar nu în temniță, nu-n Tartar. Știa el doar, destul de bine, că temnițele se deschid. N-a fost el însuși zăvorit, și n-a ieșit atât de lesne cu ajutorul mamei sale?

Primul copil născut de Reea a fost o fată: Hestia. Tatăl a și cerut-o Reei și a- nghițit-o de îndată, sub ochii-ndurerăți ai mamei. O, ce-a mai fost pe biata Reea!... Cît a mai plîns însă zadarnic. De cîte ori venea pe lume un nou copil, Cronos striga să i-l aducă, să-l mănince.

Născuse pînă-n acea zi soțului său doi fii, pe Hades și pe Poseidon, și trei fete: pe Hestia, Demetra. Hera.

Sărmana mamă-nspăimîntată era silită să-și aducă ea însăși pruncii nou-născuți și să-i dea hulpavului tată. Și el, ca lupul când ajunge în țarcul mieilor, la stîină, îi înghițea cît ai clipi.

Simțind apoi zeița Reea că este timpul să aducă pe lume-al șaselea copil, a alergat la buna Gheea. A hohotit în fața ei:

- Ajută-mă, tu, mare Gheea, mamă a zeilor cerești!... Și tu ai suferit ca mine și te-ai luptat cu soțul tău, ca să îți scapi din inchiisoare ajuta-mă acum, o, Gheea... Vreau să-mi păstrez și eu lăstar al meu, de foamea cruntă a lui Cronos... fața zeului Cronos cum plîngea, și s-a înduișat cumplit zeița: cum ar putea să o ajute, foarte greu de cugetat și a găsit că e mai bine s-o ascundă undeva, în timpul cît o fi să nască.

Sa nu mai plîngi, i-a grăit Gheea. Te voi călăuzi, sărmano, Te voi trimite la Creta. Este o peșteră acolo, adîncă, neagră, răcoroasă, în coasta plină de verdeață a unui munte drept, înalt... În peșteră vei naște-n voie, și ce va fi vom mai vedea... Reea își naște cel de-al șaselea copil

Se pare că-n aceeași noapte soața lui Cronos a fugit în insula cea mare, Creta, călăuzită chiar de Gheea. S-a dus în peștera de piatră și, pînă să-și reverse Eos razele ei trandafirii, Reea a și născut un fiu.

Era al șaselea copil și cel din urmă ce-l avea. Mama și-a ncredințat copilul bunicii lui, zeița Gheea, și s-a întors acasă iute. A-nfășurat frumos o piatră în scutece moi, de copil, și-a dat-o soțului său, Cronos.

- Iată, precum mi-ai poruncit, a glăsuț zeița Reea, ți-am adus ultimul vlăstar, pe care l-am născut azi-noapte.

Și s-a făcut că lăcrămează. Vroia să nu-nțeleagă zeul că-i vicleșug tot ce făcea. Cronos, grăbit, a luat pietroiul cel învelit în scutece, și cum n-avea vederea bună, a socotit că-i fiul său. A deschis larg gura flămîndă și piatra i-a căzut pe gît, pînă în pîntecele-i negru, încăpător și sănătos.

- Ha, ha, ha, ha!... S-a mai dus unul. Altă primejdie s-a stins!... a rîs cu poftă zeul Cronos. Și nu știa că-n acea clipă începea să se împlinească blestemul zeului Uranus.

Pentru că, iată, colo-n Creta, în peștera muntelui Ida, un copil bucălat se află în brațele bunicii sale.

Făcea, de mic, precum se spune, atît de mare gălăgie, bătea din palme și țipa, încît era pericol mare. Cronos, care stătea la pîndă, și chiar vreunul dintre ceilalți frați și surori, sfetnicii săi, puteau s-audă zgomotul.

Iar dacă zeul afla taina, Reea, și Gheea, și copilul ar fi fost strașnic pedepsiți. Trăia însă pe-atunci, în Creta, un neam de semizei războinici, născuți tot de zeița Gheea, ce aveau nume de cureți. Gheea le-a poruncit să vină și, la intrarea peșterii, să facă danturi zgomotoase, să bată-n scuturi, cu putere, cu săbiile și lăncile. Apoi să cînte și să strige atît de tare, ca din cer să nu s-audă nici un scîncet și nici un plîns de copil.

A mai chemat și două nimfe, fiicele regelui din Creta, pe Ida și pe Adrastea. Ele au așezat băiatul - căruia mama și bunica i-au spus, din prima clipă, Zeus - într-un culcuș făcut din aur. Pentru că mama nu putea să vină-n Creta, să-l alăpteze pe fiul său cel mititel,

decît arar și pe ascuns, nimfele au adus o capră. Era o capră fermecată. Vestita capră Amalteea. Și nimfele-l hrăneau pe Zeus cu laptele acestei capre și cu o miere parfumată, cum nu făceau albinele decît în stupii de pe Ida.

Crescînd puțin mai mare, Zeus alerga peste tot, zburda printre stejarii de pe munte, jucîndu-se cu Amalteea. Capra avea grai omenesc. Vorbea cu Zeus ca o mamă și se făcea că îl împunge cu coarnele ei cele lungi.

Copilul apuca-n mînuțe coarnele caprei Amalteea și se lupta, voinic, cu ea. De mic avea putere-n brațe, cît un bărbat din cei mai zdraveni. Încît, odată s-a-ntîmplat ca Zeus să rămînă-n pumn cu unul dintre-aceste coarne. El o iubea pe Amalteea și s-a mîhnit că i-a făcut rău, fără de voia sa.

Drept mîngiere Amalteei, a hotărît ca acest corn să fie veșnic plin cu fructe: smochine, mere, pere, struguri și alte bunătăți de soi. Capra putea mîncă din fructe de cîte ori îi venea poftă, căci cornul se umplea la loc.

Astfel creștea feciorul cel mai mic al Reei, neurmărit de ochi străini și dușmănoși. Și el se înălța-ntr-un an, cît altu-n douăzeci și cinci.

Nici nu trecuse bine anul, și Zeus se făcuse mare, gata să-și împlinească soarta cea prevestită de Uranus, să-l răstoarne pe tatăl său și să ia el în mîini puterea titanilor.

Infrîngerea titanilor

Feciorul mai mic al Reei, crescut în Creta, pe ascuns, era la vîrsta bărbăției.

Se povestește că în vremea cît mai era încă micuț, un cîrd de albe porumbițe zburau în fiecare zi pe țărmul marelui Ocean și-i aduceau de-acolo-n ciocuri o hrană dulce, minunată, ce se chema ambrozie. Ambrozia - de zece ori mai dulce decît însăși mierea —era o hrană pentru zei.

Un vultur se-nălța, de-asemeni, în timpul nopții, pe un munte. Acolo, sub un stei uriaș, țîșnea din piatră un izvor. Dar nu era izvor cu apă, ci din adîncuri izbucnea o băutură fără seamăn, din care nu puteau sorbi decît zeii nemuritori. Și-i aducea această băutură - numită, tot de zei, nectar - lui Zeus, ca să se adape, în zorii fiecărei zile.

Mîncînd ambrozia cea dulce, sorbind nectarul fermecat, Zeus s-a înălțat mai iute, a dobîndit puteri cerești. Și, drept răsplată pentru vultur, Zeus, cînd a ajuns stăpîn, l-a luat cu dînsul în Olimp. L-a pus chiar lingă tronul lui, să-i stea neconținut de veghe.

Pe gingașele porumbițe le-a hărăzit să fie simbol și al blîndeții și-al iubirii, să tragă carul din petale de albe flori de trandafir al preafrumoasei Afrodita, mîndra zeiță a iubirii, și să vestească primăvara, prin gînguritul lor duios.

Însă toate aceste fapte, Zeus le-a săvîrșit pe urmă, cînd a ajuns și el stăpîn. Deodată mai era în Creta și-avea cu totul alte gînduri...

Mama sa, Reea, îi spusese despre ciudata prevestire și de blestemul lui Uranus. Știa că nici bunica, Gheea, nu mai ținea cu zeul Cronos, cel care fără nici o milă își înghițise cinci copii.

„Uranus a rostit că una dintre odraslele lui Cronos o să pornească răzvrătirea, se frămînta voinicul Zeus. Dar cine poate fi acela, dacă nu eu? Căci toți ceilalți se află-n pîntecul cel negru al hulpavului nostru tată. Este neîndoios că soarta, Moira, neînduplecată, a hotărît că fapta asta eu trebuie s-o săvîrșesc.”

Numai că Zeus știa bine că langă Cronos sunt titanii. Ei îi juraseră credință, sprijin în orice-mprejurare. Erau puternici fără seamăn și nu se-nfricoșau de nimeni.

În schimb, el, Zeus, era singur. N-avea alături, să-l ajute, decît pe mama sa, pe Reea. Dar Reea era mult prea slabă, nu cuteza să se ridice în fața soțului său, Cronos. Era nevoie deci de multă prudență și înțelepciune. Și Zeus s-a gîndit adînc, a cercetat prin ce mijloace și-ar mai putea găsi tovarăși gata să-l sprijine în luptă. Și a aflat că viețuiește o verișoară a sa, Metis, pe malul fluviului Ocean.

Zeița Metis era una din numeroasele copile pe care le avea Oceanul, primul născut dintre titani. Metis pregătește o băutură fermecată. Din fericire pentru dînsul, Zeus avea în tinerețe o vorbă ademenitoare și un chip foarte atrăgător.

Noi nu cunoaștem întîmplarea prin care Zeus a ajuns s-o întîlnească pe copilă. Dar știm că a vorbit cu ea. S-a prefăcut îndrăgostit și i-a jurat s-o ia de soată, dacă și ea se va-nvoi să-i dea un ajutor în lupta contra părintelui său Cronos.

Fiica titanului Ocean, vîzînd pe Zeus că îi jură, atît de-nflăcărat iubire, și-a uitat orice chibzuință și i-a promis să-l sprijine.

- Ce vrei să faci în primul rînd? l-a întrebat Metis pe tînărul fecior al Reei.
- Întîi și-ntîi aș vrea să-i văd ieșiți din pîntecul lui Cronos pe toți cei înghițiți de el...
- Atîta vrei?... Asta-i ușor!... a glăsuît copila Metis și a plecat la hotarul lumii, pe malul fluviului Ocean. De-aici ea a cules o plantă. O plantă verde, înspînată, din care a făcut îndată o băutură delicioasă, care părea a fi nectar.

Reea, nespus de bucuroasă c-o să-și revadă toți copiii, a luat această băutură și-a pornit repede acasă. Abia se întorsese Reea în casa soțului său Cronos, că dînsul i-a strigat s-aducă un ulcior mare cu nectar.

- Grăbește-te! Sunt însetat! a grăit Cronos mînios.

Reea atît a așteptat. S-a repezit și i-a umplut un vas de lut încăpător, însă deasupra i-a turnat și băutura de la Metis.

Nebănuind nimica, zeul a luat în mînă vasul plin, l-a dus la gură cu nesaț și a sorbit pînă la fund nectarul cel înșelător. Dar cum a ajuns băutura în pîntecele lui divin, a și simțit că-i vine rău. Tot trupul i se ncrîncena și se zbătea ca-n pragul morții. Din gura lui uriașa au început să iasă, teferi, și Hades și Poseidon.—crezut este că toți acești copii erau de astă data Hades și Poseidon aveau și bărbi pînă la brîu. Ciclopîi și hecatonhirii sunt eliberați.

Cu toții, fete și băieți, s-au strîns în jurul blîndeii Reei, în timp ce Cronos, îngrozit de cele ce se întîmplau, se retrăsese pe un munte să chibzuiască-n liniște.

Și Reea le-a împărțit fiilor și fiicelor sale că Zeus le e salvatorul, ajutat de frumoasa Metis. Și frații și surorile, auzind vestea, s-au grăbit să-l vadă pe Zeus, căci ei încă nu-l cunoșteau. Zeus s-a veselit grozav, după ce totu-i izbutise. Avea acuma lîngă sine pe cei cinci frați buni, de nădejde.

- Frați și surori! le-a rostit el, cu îndrăzneală, după ce s-au îmbrățișat. A venit timpul să ne luăm puterea ce ni se cuvine. Însă titanii sunt puternici și sunt mai numeroși ca noi. Deci trebuie să fim uniți, să mai avem și-alți cîțiva prieteni, ca lupta s-o sfîrșim cu bine. Să nu fie nici-o-ndoială asupra biruinței noastre.

Atunci, pe cît se pare, Metis - care era și ea de față - i-a amintit lui Zeus că sunt niște uriași în Tartar. Într-adevăr, erau acolo, din timpul zeului Uranus, ciclopîi și hecatonhirii.

Cronos, cînd deschisese poarta de diamant, eliberase numai pe frații săi, titanii.

Dar pe ciclopîi cei destoinici și pe hecatonhirii groaznici îi zăvorise iar, la loc. Ba mai pusese și o strajă, pe monstrul hîd, numit Campe.

- Noi le vom da drumul îndată, a grăit Zeus fraților. Ciclopîi și hecatonhirii îl urăsc mult pe zeul Cronos... Deci, haideți să-i eliberăm!...

Fiii și fetele lui Cronos au luat în mîini cîte o armă și-au năvălit cu toții-n Tartar. Zeus l-a prins de gît pe monstru. Ceilalți l-au sfîrtecat cu seceri și l-au împuns cu sulite, pînă ce monstrul a căzut.

S-au repezit apoi la porți Hades, fratele cel mai mare, și cu Poseidon, mijlociul.

Proptindu-se cu umerii, izbind cu pumnii și genunchii, zeii au spart porțile largi.

Din temniță au răsărit ciclopîi și hecatonhirii. Și unii și-alții au jurat c-au să le fie credincioși noilor zei ce se-nălțau.

Ca să-și arate, de îndată, recunoștința către zei, ciclopîi au și făurit fulgere, tunete și trăsnete, pe care leau încredințat lui Zeus, noul lor stăpîn.

De-asemeni, au mai făurit și lui Poseidon, mijlociul, o furcă mare, cu trei dinți. Dacă izbea zeul cu furca, pămîntul se cutremura și apele ieșeau din văi, se revărsau și înecau pășuni, ogoare și livezi. Iară lui Hades i-au făcut o cască tare năzdrăvană.

Cum își punea casca pe cap, zeul se făcea nevăzut.

Zeii Olimpului

Zeii se urcă pe muntele Olimp Primind și darurile-acestea, zeii s-au hotărît s- aleagă un loc de luptă potrivit. Au cercetat toată Elada și au găsit că este bine să-și facă tabăra-n Olimp.

Olimpul muntele semet, cu fruntea sa încununată veșnic de cețuri argintii, era-n vecinătatea mării cu ape albastrii, Egeea, și priveghea toată Elada. Nu era loc mai potrivit decît acesta pentru zei. De-aceea Zeus a cerut să i se facă un palat pe creasta cea mai îndrăzneată.

Apoi cei trei fii ai lui Cronos au dat de veste-ntregii lumi:

- De azi-nainte stăpînirea este în mîna altor zei. Sunt zeii ce și-au ridicat palat pe muntele Olimp. Titanii vor fi pedepsiți. Țineau puterea pe nedrept. Și toți cîți s-or alătura

zeilor olimpieni, în luptă, vor primi o răsplată dreaptă. Iar cei care-i vor înfrunta vor fi în Tartar prăbușiți...

Zece ani de război crâncen. Războiul a-nceput cu furie... Pământul larg și marea uriașă au răsunat de-un zgomot greu, ce-ntrecea orice-nchipuire. Cerul a dat parcă un geamăt. Olimpul s-a cutremurat pînă-n adîncurii sale, și Tartarul cel mohorît a bubuit, prelung și surd, cînd zeii au intrat în luptă.

În fața cetii olimpiene sta însuși Zeus, mîniat. El năvălea peste titani, azvîrlind tunete cumplite. Din pumnul său neobosit țîșneau mereu trăsnete tari, pe dire albe de lumină. Pământul roditor ardea. Pădurile înainte verzi, erau schimbate în tăciuni și scînteiau înfiorate. Și totul clocotea în jur: Oceanul, marea nesfîrșită și rîurile de ardeau sub aburii fierbinți din ape.

Focul se întindea pînă-n haos. Legenda spune că pământul ardea parcă aur -si. flacăra lui se ridica, unindu-se cu aprigul pîrjol ce mistuia cerul întreg.

Astfel se-nfățișa năprasna acestei lupte dintre zei. Și, în acest potop de foc, hecatonhirii aruncau, cu forță înspăimîntătoare, cîte o sută de pietroaie, înspre mînunchiul de titani. Ciclopul ajutau și ei, lovind pe Cronos și pe-ai săi cu mari ciocane de aramă, zdrobindu-le umeri și șolduri, picioare, brațe și grumazuri. Iar zeii Hades și Poseidon, Hestia, Hera și Demetra luptau cu sulite și seceri, lovind întruna vitejește.

Zece ani, poate și mai bine, a dăinuit acest război, ce nu avea asemănare, dar pînă la sfîrșit titanii au fost înfrinți și nimiciți.

Titanii au fost imbrînțiți, după poruncile lui Zeus, în Tartarul întunecat, unde-i țînuse și Uranus. La poartă, strajă li s-au pus cei trei firtați hecatonhiri, să nu mai poată-n veci ieși din temniță, de sub pământ.

Zeus era noul stăpîn. Toți se plecau în fața lui. Doar Gheea, mama zeilor, se mîniase rău pe el.

- Titanii sunt copiii mei. Uranus i-a lovit din greu, întemnițîndu-i sub pământ. Abia de i-am putut scăpa, se plîngea Gheea zeilor. Și Zeus... Zeus, cel pe care l-am ajutat să se înalțe, acum, cînd este stăpîn, lovește tot atît de crud? Și-i zvîrle iarăși în adînc pe bieții mei feciori, titanii? Nu. Asta n-o pot îndura. Zeus mi-o va plăti curînd...

Zeus, nascutul din Titani trona pe muntele Olimp, asemeni unui mare rege. Plin de mîndrie privea el cerul albastru, nesfârșit, pământul roditor și larg, mările, fluviile verzui și firele subțiri de-argint ale izvoarelor din munți. Totul, totul era al lui. Și Zeus nu se sătura să-și mîngîie privirile cu-ntinderi și cu bogății.

El, ce șezuse altădată ascuns în Creta, domnea acum în Olimp și porunceă... Da. Porunceă pe voia lui, și dacă își dorea ceva, se împlinea numaidecît.

Zeus, Poseidon și Hades își împart între ei lumea.

- Să vie frații mei cei mari! a sunat prima lui poruncă. Să vie Hades și Poseidon. Și frații s-au înfățișat, cu mare grabă; iar Zeus a urmat așa:

- Voi, amîndoi născuți din Reea și zeul Cronos, ca și mine, m-ați ajutat în lupta împotriva titanilor năprasnici. Deci, împreună am învins și împreună vom domni. Suntem stăpîni. Ne bucurăm de tot ce-n lume e mai bun. Dacă supuși nemulțumiți vor încerca poate, cîndva, să se răscoale în vreun chip, să-i pedepsim ne-ndurători.

Eu voi domni. Însă am să vă dau și vouă cîte-un ținut, să-l cîrmuiți, să mi-l vegheați.

- Mie ce-mi dai? a grăit Hades. Eu sunt mai mare, primul fecior născut de Reea...

- Dar mie? a-ntrebat Poseidon. Deși sunt mijlociu, știi bine că m-am luptat mult mai virtos...

Iar Zeus le-a răspuns:

- Lumea o împărțim în trei. Deoparte-i cerul luminos, de unde poți cuprinde tot, de alta fluvii, mări întinse, pline de pești săgetători, și de-alta tot ce-i sub pământ, cu Tartarul întunecos, temnița unde vom păstra pe toți cîți ne vor dușmăni și nu vor asculta deplin poruncile Olimpului. Iată, eu îmi voi păstra cerul. Voi trageți ce v-a mai rămas...

Zeii cei doi s-au repezit numaidecît. Lui Hades i-au căzut la sorți ținuturile subterane, iar lui Poseidon apele din mări, din fluvii și izvoare.

Amîndoi zeii au trebuit să se arate mulțumiți. Hades a și pornit pe loc către ținutul mohorît, care-i fusese hărăzit, și, după cît se povestește, nicicînd nu a mai revenit acolo-n muntele Olimp. Celălalt frate mijlociu a devenit zeu peste ape, din răsărit în miazăzi, din miazănoapte pana-n asfințit.

Cei trei și-au împărțit puterea, dar Zeus a rămas stăpîn...

Fiicele lui Cronos capătă demnități în Olimp.

După această faptă, Zeus a dat poruncă să s-arate în fața sa copilele zeului Cronos și ale Reei - una mai mândră decît alta. Ele-au venit smerite toate și s-au plecat în fața lui, întrebînd ce porunci le dă.

Zeus i-a încredințat Hestiei, sora lui cea mai mare, focul. Focul, care înseamnă viața în oricare cămin, și din această pricină nu are voie să se stingă. Apoi s-a îndreptat cu fală către Demetra, mijlocia, și i-a dat harul de a fi zeița holdelor bogate și a livezilor cu rod.

Mai rămăsese numai Hera, ce sta sfioasă-n fața lui, împurpurată la obraz și căta cu privirea-n jos. Zeus s-a aplecat spre ea și, mîngiînd-o blînd pe păr, și-a hotărît-o de soție. În grija ei a-ncredințat căsătoria și familia și copilașii nou-născuți.

Hera s-a învoit și Zeus a dat porunci să se gătească întreg Olimpul pentru nuntă. Și cînd s-a isprăvit și nunta - o nuntă făr-asemănare - Zeus s-a așezat pe tron, mai mulțumit ca înainte. Totul era orînduit, precum fusese voia lui. Privea din nou spre depărtări și-și cîntărea toată puterea și bogăția ce le-avea. Totuși, un gînd i se vîrîse în minte-adînc și nu-l lăsa:

„Pentru o lume-atît de mare, suntem puțini numai noi șase, cugeta Zeus, numărîndu-și toți frații și surorile. Titanii au fost doisprezece, socotindu-l cu ei pe Cronos. Cu-atît mai mult mi se cuvine și mie tot atîția zei, zei din cei mari, zei olimpieni. Pe lingă ei voi hotărî și zei mai mici, de-a doua mînă, ba și o serie de cortegii, să ne-nsoțească pe noi toți. În acest fel Olimpul meu va fi mult mai impunător. Dușmanii olimpienilor vor fi curînd dezvăluiți și nimicîți fără cruțare. Și- acum pe cine voi chema?... Al... pe Atena, «ochi de-azur», copila mea cea mai iubită, a tresărit deodată Zeus, pe ea o voi numi întăi!...” Și a chemat-o pe Atena, să i se-nfățișeze lui.

Zeița cu ochii de azur Atena, fiica lui cea dragă, nu se născuse ca oricare, ci-n niște-mprejurări ciudate.

Zeus îi promisese copilei lui Ocean, lui Metis - ce-ntruchipa înțelepciunea - că-n schimbul sprijinului dat o s-o ia în căsătorie. Și se ținuse de cuvînt. Trecuse vremea cuvenită, și Metis trebuia să nască. Copilul era chiar Atena. Numai că Zeus se dusesese și-l întrebasese pe Uranus ce-o să se-ntîmple în viitor.

Zeul Uranus, înstelatul, i-a răspuns că soția lui, zeița Metis, va naște-n primul rînd o fată, apoi va naște un băiat. Acest băiat o să-l răstoarne pe Zeus de pe tronul său și-o să se înscăuneze-n loc.

Tot ce spunea zeul Uranus se împlinea fără zăbavă. Zeus a tremurat de spaimă, auzînd ce-i urzise Moira, destinul neînduplecat.

Și, reîntors acasă, Zeus a poftit-o la el pe Metis. Pînă să înțeleagă, biata, ce are soțul său de gînd, acesta a și înghițit-o.

- Numai așa puteam să fac, a rostit el spre ceilalți zei, ca să înlătur nenorocul ce ne pîndea, astfel, pe toți...

A înghițit-o, deci, pe Metis, cu pruncușorul ei cu tot, urmînd și el pilda lui Cronos, care-și mîncea odraslele.

A trecut timpul, pînă-n ziua cînd Metis, dac-ar fi trăit, urma să nască pe Atena. Zeus simțea că-l doare capul tot mai puternic. Neștiînd cum să-și potolească această mare suferință, a poruncit să vină zeul ce se numea Hefaistos și era fiul său și-al Herei ^{xiv}.

El era meșter priceput, avea o fierărie-n Lemnos. Zeus i-a poruncit s-aducă și o secure de aramă, cu tăiș bine ascuțit.

Hefaistos s-a înfățișat și a grăit tatălui său:

- Am sosit, iată, la porunca-ți, cu o secure ascuțită...

- Bine, Hefaistos, a spus zeul stăpîn, despică-mi capul și vezi de ce mă doare-atît?

Hefaistos a rămas mut, și de uimire, și de teamă pe tatăl meu, pe tine, Zeus, nu glumești? a cutezat să mai întrebe.

- Ți-am spus odată! a strigat puternic Zeus spre fierar. Despică-mi fruntea mai curînd. Nu pot să rabd durerile...

Cu Zeus nu era de glumă, mai ales cînd se supăra.

Înăbușîndu-și în el frica, Hefaistos a ridicat securea și-a lovit în țeasta tatălui său, cît a putut.

Cînd a izbit securea țeasta, s-a auzit un strigăt tare de bucurie și izbîndă. Din creștetul nemuritor, cum spun legende e line, s-a ivit o zeiță mîndră, purtînd o platoșă de aur,

pe frunte coif, în mîna dreaptă o lance straşnic ascuţită şi-n stînga scut apărător.

Olimpul, cît era de mare, s-a-nfiorat de măreţia zeiţei care se naştea. Pămîntul s-a cutremurat. Marea, de-asemeni, a vuit, şi valurile sale verzi s-au răscolit pînă-n adînc. Ba chiar şi Helios din cer, soarele cel strălucitor, fiul titanului Hiperion, şi-a oprit carul său de foc şi a privit, neliniştit, către Olimpul unde Zeus naştea pe fiica lui, Atena.

Iară Atena, nou-născută, era atît de frumoasă, încît zeul Hefaistos a şi cerut-o de nevestă. Ochii zeiţei, mai ales, erau albaştri-verzi, făuriţi parcă din azur. Hefaistos a stăruit să-l ia de soţ, însă zeiţa n-a primit şi a făcut un jurămint, să stea pe veci nemăritată.

Zeus i-a ascultat dorinţa să n-aibă soţ, şi a rostit:

- Te vei numi Palas-Atena! Vei sta alături de mine şi-adesea mă vei sfătui...

De-aceea Zeus s-a gîndit şi-a hotărît ca ea să fie zeiţă a înţelepciunii, a cugetărilor adînci şi a priceperii depline, în muncă sau în bătălii.

Trei feciori ai lui Zeus

La puţin timp după aceea stăpînul lumii a cerut să vină trei feciori ai săi. Doi dintre ei erau ai Herei, altul îl dobîndise Zeus cu o zeiţă din Arcadia.

Unul dintre băieţii Herei era urît, dar iscusit în meşteşugul fierăriei, iar celălalt frumos la chip, dar zvînturat şi cam neghiob. Cel priceput la meşteşug era Hefaistos. Zeul acesta era şchiop, avea picioarele sucite şi frînte pe la-ncheieturi. Mama sa, Hera, povestea că într-o zi, cînd era mic, l-a scăpat, nu ştiu cum, din mîini. Copilul s-a lovit cam rău, şi astfel a rămas beteag. Asta spunea zeiţa Hera, dar cine nu ştia-n Olimp ce se-ntîmplase-n acea zi? Hera, cînd şi-a născut băiatul, văzîndu-l cît e de urît, s-a ruşinat şi l-a zvîrlit în apa mării, să-l înece. Norocul lui a fost că Tetis, cea cu picioare de argint, soţia marelui Ocean, l-a prins în braţe pe copil, altfel se sfărîma de tot.

Zeiţa Tetis l-a păstrat în valurile ei verzui; l-a crescut într-o peşteră ce se găsea afund, sub mări.

Peste o vreme, cînd băiatul se înălţase binişor, s-a întors iarăşi în Olimp. Tocmai atunci Zeus şi Hera se certau. Nu ştim ce pricină era, dar Zeus se răstrea grozav. Băiatul l-a rugat să tacă, să nu-i auză toţi din jur şi să se facă de ocară. Zeus s-a supărat mai rău.

- Mă-nveţi pe mine ce să fac, ologule? i-a răcnit el. Abia călcat-ai în Olimp şi vrei să te şi grozăveşti?...

N-a apucat bietul băiat să mai răspundă un cuvînt, şi Zeus l-a şi înşfăcat de un picior. L-a aruncat, ca pe-un pietroi. Băiatul s-a rostogolit şi a căzut în Lemnos, frînt.

S-a ridicat încet... Trupu-l durea mai peste tot. Era acuma şi mai şchiop.

Picioarele i se urneau cu greu, sub trupul lui voinic. Dar cum era de priceput, şi-a făcut fierărie-n Lemnos: o fierărie ridicată în întregime din aramă, bătută-n stele de argint, cu douăzeci de coşuri mari ce fumegau neconţinut. Ba şi-a mai luat şi-un ajutor, pe un pitic numit Chedalion.

Apoi, acolo-n fierărie, a început să făurească lucruri ce i-au uimit pe zei. Ba chiar l-a ajutat pe Zeus să-şi nască fiica, pe Atena.

Poate mai mult ca o răsplată, după această întîmplare, Zeus şi-a hărăzit feciorul să fie faur în Olimp, dar şi zeu peste meşteşuguri.

Celălalt fiu, pe care Hera îl dăruise soţului, era chipeşul tînăr Ares. Era frumos, înalt şi zvelt, însă încetinel la minte. Cuvîntul nu şi-l respecta. Era întruna pus pe sfadă şi se bătea din te miri ce. Nu se simţea în largul lui decît în lupte şi războaie şi tare mult îi mai plăcea să vadă sângele curgînd.

Chiar tatăl său, stăpînul lumii, îi spunea uneori aşa:

- Eşti un zeu rău şi nestatornic. Toţi te urăsc, flăcău smintit! Fără-ncetare îţi cauţi ceartă, discordie şi bătălii... Crud precum eşti, de nu erai feciorul meu, de mult te-aş fi gonit din cer...

Aşa stînd lucrurile, Zeus a poruncit de l-au chemat la el pe zvînturatul Ares.

- Te numesc - cum îţi este firea - zeul războiului nedrept; zeul războiului hapsîn, săvîrşit fără chibzuială, care aduce doar prăpăd, sânge vărsat şi lacrimi plînse, i-a rostit Zeus fiului. Era zeu peste război şi, chiuind, s-a repezit cu suliţa, să caute sfadă şi măcel. Zeus, privind în urma lui, îşi zise sieşi, surîzînd: „Nu mi-a dat Hera fii de soi. Unu-i urît, altul neghiob... o să-mi mai iau şi-alte soţii. Doresc să am odrasle multe, şi Hera nu mai poate-avea...”

Găsindu-şi deci acest motiv, Zeus, cu tot necazul Herei, şi-a luat curînd şi-alte soţii. Una din ele a fost Maia, zeiţă din Arcadia. Şi ea i l-a născut pe Hermes. Faptele sale preacudate îl dovedeau pe micul Hermes viclean, şi hoţ, şi mincinos, dar şi isteţ, născocitor, bun de negoţ

și bun de gură. Pentru aceste multe daruri, cu care dînsul se născuse, Zeus l-a hărăzit pe Hermes curier în ceruri, zeu al negoțului, hoției, călătoriilor pe mare și pe uscat, și al născocitorilor.

Era, precum spunea el însuși, atît de hărțuit, încît nici noaptea nu putea să doarmă.

- Sunt zeul cel mai oropsit, se plîngea Hermes celorlalți zei. De dimineață-n zori mă scol, curăț palatele lui Zeus. Apoi alerg la el, să-mi dea porunci de dus încoa și-ncolo, în ceruri, ca și pe pămînt. Mă ostenesc peste puteri. Iar noaptea, cînd vă odihniți, eu port umbrele celor morți, jos, sub pămînt, la zeul Hades. Spuneți și voi dacă e drept?

Astfel se plîngea zeul Hermes, și totuși, în Olimp, era veșnic pe lingă tatăl său, se bucura neconținut de-ncrederea stăpînului.

Pruncii zeiței Leto

Altă soție a lui Zeus a fost zeița nopții, Leto. Atîta doară că și Hera aflate- nșelăciunea asta. Iară Uranus o vestise că Zeus o să îndrăgească mai mult pe fiii Letei, decît pe propriii ei feciori.

Nebună de minie, Hera s-a hotărît să-mpiedice nașterea celor doi copii, pe care-i prevestea Uranus. A cerut ajutorul Gheei. Și Gheea s-a grăbit să-i dea tot sprijinul zeiței Hera, fiindcă pe Zeus nu-l iubea, de cînd îi răpusese fiii, giganții cei îngrozitori. Și amîndouă-au uneltit. Gheea nu i-a dat voie Letei să nască-n nici un colțișor de pe pămînt. Umbla pe drumuri grele Leto, plîngînd cu jale, în dureri, și

nicăieri nu putea naște.

- Indură-te, o Gheea, mamă! Cu Zeus eu m-am măritat numai din teamă, cu rușine. Nu-s vinovată cu nimic! Indură-te și lasă-mă să-mi nasc copiii undeva, și te-oi slăvi, măicuță Gheea! Ți-oi mulțumi și te-oi cinsti!...

Gheea nici nu vroia s-audă. Și Leto rătăcea întruna. Ba încă Hera trimisese și un balaur, numit Piton, care o urmărea pe Leto, zvirlind flăcări asupra ei.

Nemaiștiind ce poate face, Leto s-a dus la un oracol. Oracolul i-a arătat că e pe mare-o insulă care plutește, fără a fi prinsă de fundul mării, nici de țarm. Și Gheea n- avea stăpanire asupra insulei, defel. Nici Piton n-o putea ajunge, căci nu știa să- noate-n mări. Să meargă deci în insulă, să-i ceară adăpost, și-apoi s-aducă-n lume copilașii.

Astfel s-a dus zeița Leto în insula Ortigia, adică-n insula de piatră, cum o numeau vechii elini. Era o insulă pustie. Nici iarba nu creștea pe ea. Doar niște pietre albicioase și mărăcini, atît erau.

Leto a rugat insula să-i dea voie să-și nască pruncii. Insula s-a temut întîi.

- Am auzit, a răspuns ea, după o clipă de gîndire, că fiul ce ți se va naște va fi un zeu orgolios. Cînd va vedea că sunt de piatră, și n-am pășuni, și n-am livezi, o să mă-mpingă cu piciorul în mijlocul furtunilor, și-atuncea mă voi cufunda...

- N-ai teamă, insulă de piatră, a mai rostit zeița Leto, eu, mama zeului, îți jur că fiul meu te va cinsti și-aici se va clădi un templu...

- Îmi juri tu asta, mîndră Leto?

- Îți jur pe însuși fiul meu...

- Bine, atunci mă învoiesc!...

Planul urzit, din slăvi, de Hera, părea că este nimicit. Totuși Hera nu s-a lăsat, căci ea a luat-o pe Ilitia - buna zeiță-a nașterii - și a ascuns-o într-un nor, care-i întuneca vederea. Ea nu vedea Ortigia și nici pe Leto cum se zbate în chinurile nașterii. Și nouă zile încheiate și nouă nopți cumplite, Leto a fost întruna sfîsiată de dureri neînchipuite.

Nici una dintre celelalte zeițe nu puteau însă să rămînă atîta de nepăsătoare, văzînd pe Leto suferind. Ele s-au dus la Ilitia și i-au făgăduit o salbă mare, de nouă coți, toată din aur, dac-o va ajuta pe Leto să-și nască, în sfîrșit, copiii.

Și zeița a fost mișcată, aflînd de-atîta suferință. S-a prefăcut în porumbiță și a zburat în insulă.

Legenda spune că întîi s-a născut Artemis cea castă. Fata s-a înălțat pe clipă. Și ea, la rîndu-i, a dat sprijin măicuței sale, să-l nască și pe Apollo, iar insula a și înverzit. Prin doi stîlpi, s-a prins bine de fundul mării. Lumini tot întinsul înverzit. Și zeul nou-născut îi astăzi Delos, sau insula cea luminoasă! Și-aicea va fi templul meu...

Zeițe s-au ivit din cer și au adus celor doi zei centuri de aur, văluri albe, ambrozie, nectar și flori.

Cum a mîncat ambrozia și a sorbit nectarul dulce, zeul Apollo s-a făcut un tînăr de o

frumusețe cum nu se mai văzuse încă, pînă atunci, nici în Olimp. Toți zeii s-au mirat privind-l. Avea în jurul frunții raze. Știa să cînte minunat! Muzele, cele nouă muze, s-au adunat în jurul lui, cerîndu-l oblăduitor.

Iar Zeus l-a numit, pe dată, zeu al luminii soarelui și al cîntărilor alese.

Și-a hotărît ca zeii ceilalți, cînd va intra dinsu-n Olimp, să se ridice în picioare, afară de măicuța-i Leto și prea mîndra zeiță Hera.

Pe celălalt copil al Letei, pe Artemis, a hărăzit-o să fie apriga zeiță a vînătoarei de dihănii - un meșteșug tare iubit în vremea de odinioară - și tot ea să se îngrijească de palida lumină-a nopții, dată de argintia lună.

Olimpul mai primise, iată, alți șase zei: Atena, Ares, Hefaistos, Hermes, Apolo și Artemis. Erau, deci, olimpienii unsprezece - căci Hades sta doar sub pămînt. îi trebuia însă stăpînului încă o zeiță, ca să ajungă și olimpienii doisprezece.

Fiica zeului Uranus

De-aceea a chemat în slavă pe fiica zeului Uranus. Cînd Cronos îl lovise-n pîntec pe soțul Gheei, pe Uranus, sângele i s-a scurs în țarină. Acolo s-au născut giganții. Dar picături din sucule vieții i s-au prelins și-n apa mării. Ele s-au prefăcut în spumă. Și din această spumă albă s-a ivit cea mai minunată și mai frumoasă dintre zeițe. Era divina Afrodita. Purtată de Zefir, zeița a tot plutit pe apa mării, pînă în Cipru - insulă ce i-a rămas de-a pururi dragă.

Iară zeițele-anotimpuri, sau horele, cum se numeau, s-au pogorît în jurul ei. Pe frunte au încununat-o cu flori și văluri și-o bentiță, din aurul cel mai curat. I-au pus cercei cu pietre scumpe-n urechile trandafirii. Pieptul cel alb și gîtul subțire i le-au împodobit cu salbe și cu colane de argint; și părul blond și mătăsos l-au strîns ușor, cu multă grijă, într-o pieptănătură mîndră, ce se numește „în corimb”.

Cînd au văzut-o pe Afrodita intrînd cu pasul legănat în fastuosul lor Olimp, zeii s-au ridicat cu toții, năuciti de-atîta frumusețe, și grație, și gingășie.

Mulți dintre olimpienii falnici au și cerut-o de soție; dar Moira hotărîse altfel. Cea mai frumoasă-ntre zeițe a avut parte de bărbatul cel mai urît din tot Olimpul. S-a însoțit cu zeul faur, Hefaistos cel priceput, harnic, modest, însă schilod.

Copila zeului Uranus a primit de la Zeus cîntea de-a fi zeița dragostei, cea jinduită deopotrivă de muritori, ca și de zei.

Vechea dorință a lui Zeus se împlinise, în sfîrșit. Zeii Olimpului acuma, erau cu toții doisprezece.

Dar asta nu-l mai mulțumea. Noul stăpînitor al lumii dorea să aibă, în Olimp, o curte mult mai mare decît o avusese Cronos.

De-aceea a mai poruncit să se adune în preajma sa și alți zei mari ca: Helios - superbul soare; Selene - argintia lună; Eos - sfioasa auroră cu razele-i trandafirii Leto - zeița cea tăcută; Temis - copila lui Uranus, zeița ordinei depline și a dreptății-n legiuiri. Un fiu pe care i-l născuse o pămînteană de la Teba a devenit, de- asemeni, zeu, ocrotitorul podgoriei. Era Dionisos cel vesel.

Ba, după cît se povestește, Zeus a mai chemat la sine și alte zeități: pe Hebe - ce ocrotește tinerețea și-i în Olimp paharnică; apoi pe hore și charite - șase copile ale sale. Horele străjuiau Olimpul, lăsînd perdelele de nori, să nu se vadă înăuntru, și tot ele ocîrmuiau și anotimpurile-n lume.

Charitele subțiri, mlădii, pline de grație, danțau, în timp ce muzele îi desfătau pe olimpieni cu armonii din cele mai fermecătoare.

De bună seamă că și alți zei mai populau-naltul Olimp, alcătuiind cortegii mîndre, ce-i însoțeau pe olimpieni, cînd petreceau sau se luptau, sau pedepseau pe muritori.

Luptele cu gigantii

Zeus domnea-n Olimp și nu știa că Gheea se hotărîse să-l lovească, fiindcă îi închisese pe fiii săi, titanii, în Tartar. Ea mai avea niște feciori. Aceștia se născuseră din picăturile de sânge, curse din rana lui Uranus, atunci cînd îl lovise Cronos cu secera de diamant. Din

fiecare picătură suptă de țărna roditoare ieșiseră acești flăcăi. Și ei crescuseră cît munții, luînd forme înspăimîntătoare. Purtau bărbi lungi și plete dese, ce le cădeau pînă la glezne. Picioarele lor colosale aveau, în loc de piele, solzi. Iar tălpile se prelungeau cu cîte-un trup hidos de șarpe. Fiii aceștia ai zeiței au fost numiți de ea giganți. Și ei aveau puteri uriașe, dar nu erau nemuritori, precum fuseseră titanii. Puteau să fie doborîți, răpuși cu armele, uciși. Și mama lor, zeița Gheea, dorind să-i apere de moarte, făcuse tainic niște vrăji. În urma vrăjilor zeiței, giganții nu cădeau învinși, decît dacă erau loviți, cu armele în același timp, de-un muritor și de un zeu. Mai mult, ea cunoștea o iarbă cu însușiri miraculoase. Cine pune pe limbă iarba era ferit de lovituri date de ființe muritoare.

Nu mai aveau deci să se teamă de moartea cea ne-ndurătoare fiii pămîntului, giganții, dacă aveau această iarbă.

Fără să piardă vremea, Gheea i-a ațîțat pe acești giganți să-nceapă alt război cu Zeus. Și nu e nici o îndoială că ei, giganții, ar fi învins și l-ar fi izgonit pe Zeus, plin de rușine, din Olimp. Dar, cu puterile-i cerești - de nu cumva s-o fi ivit, încă de pe atunci, trădarea - Zeus a și aflat de planul pe care și-l făcuse Gheea.

Mai înainte ca giganții să fi putut căuta prin lume iarba aceea magică, Zeus a cerut soarelui să-și stingă flacăra, de aur, luna să își acopere cununa-i mîndră, argintie, cu un vâl negru, nepătruns, iar aurora să-și ascundă luminile-i trandafirii. În beznă care s-a lăsat giganții n-au putut să afle miraculoasa iarbă, care-i ferea de lovituri. Numai șiretul stăpîn, Zeus, cu un mănunchi de fulgere, își lumina drum pe pămînt, căutînd acele buruieni. El le-a găsit, le-a smuls grăbit și le-a ascuns.

Primejdia se spulberase. Zeus era mai liniștit. Dar, împotriva farmecelor Gheei, îi trebuia și-un luptător c-o fire muritoare, ca să-i învingă pe giganți.

Și Zeus a găsit pe-acel erou vestit, Heracle, un luptător voinic, viteaz și neînfricoșat de moarte.

Năvala spre Olimp

La început a fost o clipă de liniște pe-ntreg pămîntul. Toți așteptau cu încordare să vadă ce o să se-ntîmple.

Pe urmă, cu un urlat groaznic, giganții au făcut un salt și au pornit către Olimp. Au început s-arunce-n ceruri cu stînci uriașe, apoi cu torțe mari, aprinse. Lăncile lor brăzdau văzduhul, albe, tăioase, sclipitoare, și treceau dincolo de nori.

Zeus îi înfrunta cu furie, aruncînd fulgere din cer. Iar lîngă dînsul sta Heracle și-nsoțea fiecare fulger cu cîte-o strașnică săgeată.

Giganții au prins apoi să smulgă munții din temelia lor, să-i pună unul peste altul și să-și alcătuiască-o scară, să ajungă pînă în Olimp.

În astă vreme, olimpienii erau mereu mai îndîrjiți. Izbeau cu sulite, cu săbii și cu săgeți către giganți. Dar, iată, unul dintre dînșii, Alcioneu, cel mai voinic - care avea și însușirea că nu putea fi omorît, atîta vreme cît lupta în țara unde se născuse - s-a cățarat sus, peste stînci. Văzîndu-l pe Alcioneu că este gata să pătrundă chiar în palatul din Olimp, Zeus a aruncat spre dînsul cu un mănunchi de fulgere. Heracle l-a lovit de-așemeni cu o săgeată drept în piept. Însă Alcioneu, gigantul, în loc să cadă la pămînt, izbit de două ori în trupu-i, de-un zeu și de un muritor, a hohotit în rîs năprasnic:

- Zadarnic vă munciți voi doi să-l zdrobiți pe Alcioneu! Am să vă prind și-am să vă zvîrl, ca pe niște neputincioși, pînă în Tartar, în afund. Să stați și voi lîngă titani...

Heracle nu putea pricepe de ce gigantul n-a căzut. Noroc că se găsea acolo, cu lancea-n mînă, și Atena, zeiță a eroilor, înțelepciunii și prudenței.

- Degeaba ești uimit, Heracle, i-a rostit ea. Alcioneu este în țara unde-a văzut lumina zilei. Și pe acest pămînt gigantul nu va putea fi omorît. Îl ocrotește vraja Gheei. Atrage-l în țărîm străin, și ai să-l nimicești curînd.

Mai mulți giganti cu capul în țărînă, zărind din muntele Olimp. Alcioneu cel mai de temut, l-a urmărit pînă la fei, și astfel s-a îndepărtat de locul a întors spre el și l-a țintit cu o săgeată iar gigantul a căzut ucis.

- Alcioneu e doborît, să-l răzbunăm, au strigat ei, și să-l ucidem pe Heracle! Și opt, nouă giganți, grămadă, s-au repezit după erou.

Zeus, băgînd de seamă asta, și vrînd să-l scape pe Heracle, s-a sfătuit pe loc cu Hermes, pristavul lui cel ds credință. Hermes, vicleanul, l-a-nvățat să facă-n așa fel, ca două dintre frumoasele zeițe să iasă grabnic înaintea giganților ce-l urmăreau, cu ură mare, pe Heracle. Zeus a poruncit să plece Hera, iubita lui soție, și Afrodita cea gingașă. Ele au ascultat porunca și, plutind pe un nor de aur, au ajuns repede în drumul giganților, care erau

gata să-l prindă pe Heracle. Dulcea zeiță Afrodita, stăpînă peste dragoste, făcînd și ea nu știu ce vrajă, a amețit pe fiii Gheei și-ai lui Uranus, înstelatul. Uitîndu-și ura pe Heracle, giganții s-au simțit cuprinși de-o dragoste nesăbuită pentru frumoasele zeițe. Și le-au mărturisit iubirea, unii din ei cerîndu-le chiar de soții.

...În acest timp, Zeus, din slavă, n-a stat să piardă nici o clipă. Lovea mereu cu trăsnete. Heracle a țintit de-asemeni, în ei, cu cîteva săgeți.

Nici un gigant din opt sau nouă n-a scăpat teafăr sub săgeți și trăsnete și fulgere.

Ceilalți dintre feciorii Gheei au fost cu toții încolțiți de către zeii olimpieni. Atena l-a tîrît de chică pe fiorosul Encelade, du-cîndu-l în Sicilia și, prăvălindu-l într-o groapă, a trîntit peste el un munte. Poseidon, Ares și Hefaistos, Artemis, Hermes și Apollo au biruit în lupte crunte întreaga ceată de giganți și s-au acoperit cu toții de glorie nepieritoare. Legenda spune că giganții, pierind acolo, lîngă mare, s-au prefăcut și ei în munți.

Tifon

Un timp, după aceste lupte date de zeii olimpieni, întâi cu Cronos și titanii, apoi cu ceata de giganți, se așternuse liniște. O liniște înșelătoare, pentru că Gheea nu-l ierta pe Zeus, care-i închisese parte dintre feciori în Tartar, iară pe alții-i nimicise.

Zeița mai avea dealtfel încă un fiu, pe nume Tifon. Tot un gigant. Dar un gigant a cărui forță era de zeci de ori mai mare decît puterea celorlalți feciori ai Gheei laolaltă.

Era atît de mare Tifon, cum încă nu se mai văzuse. Cu capul ajungea, se pare, pînă la stelele din cer. Iar mîinile-i puteau s-atingă, una - apusul argintiu, și alta - răsăritul rumen. Mîinile sale viguroase se tot mișcau neîncetat. Picioarele nu-i oboseau. Pămîntul se cutremura și se pleca sub apăsarea pașilor lui coplesitori. Deasupra umerilor largi, cît jumătate de pămînt, se ridicau, cu șuiere, sute de capete rotunde și bulbucate de balaur. Din boturile de balaur țîșneau afară, în șuvoi, flăcări ce mistuiau, îndată, orice li se iveau în cale. Corpul diform era-nvelit cu pene negre și zburlite. Din coapse se-nălțau spre umeri gheme de șerpi încolăciți. Iară pe capete, pe fețe și pe grumazurile groase îi atîrnau coame de păr aspru ca niște sulițe. Gîtlejurile lui adineii; fierbinți de-atîta pălălaie, lăsau să-i scape sunete ca niște mugete de tauri, sau răgete de lei flămânzi. Chiar zeii se cutremurau cînd îl vedeau de sus pe Tifon.

Fuga zeilor din Olimp

Pe acest fiu îngrozitor l-a trimis Gheea să se lupte cu victorioșii olimpieni. El nu a, pregetat o clipă. S-a prins cu ghearele-i enorme de bolțile Olîmpului și a sărit lîngă palatul unde sălășluia chiar Zeus. Atît era de fioros, că zeii au simțit în trupuri îngheț din creștet pînă-n tălpi. S-au repezit care-ncotro. Fugind neconținut, ei au ajuns pînă-n Egipt. Acolo, toți s-au preschimbă, să nu mai fie cunoscuți, în animale fel de fel ^{xxvii}. Unul în țap, altu-n șacal, în uliu, șarpe și broscoi. Și au rămas tăcînd chitic, ascunși pe unde s-a putut, fără măcar să mai respire. Atît erau de-n-spăimîntați.

Nu rămăsese în Olimp decît stăpînitorul, Zeus, căci el s-a rușinat să fugă. Ba, a- nceput, pe cît se spune, lupta cu monstruosul Tifon. S-a războit cu vitejie, lovindu-l fără de răgaz cu fulgere și trăsnete și secera de diamant ce-o moștenise de la Cronos.

Tifon, învins, a tot fugit pînă în țara Siriei. Dar aici, Zeus a făcut greșeala să se prindă-n luptă cu fiul Gheei corp la corp. Șerpîi, care se înălțau din coapsele gigantului, l-au prins pe Zeus curmeziș. L-au strîns și l-au înlănțuit. Atunci, gigantul i- a smucit și secera de diamant. Cu ea i-a retezat lui Zeus mușchii și nervii pe de-a rîndul și l-a lăsat neputincios. Apoi l-a luat, ușor, pe umeri; l-a zvîrlit într-o peșteră. Mușchii și nervii i-a-nvelit în pielea unui urs vinat și i-a ascuns numaidecît sub bolovanii unui rîu.

Șiretlicul lui Hermes

Lumea era încremenită. Zeus căzuse prins; ceilalți zei tremurau ca varga, ascunși în trupuri de dihănii. Cel care și-a venit oleacă în fire, dup-atîta spaimă, a fost fiul lui Zeus,

Hermes.

El a ntrebat și a aflat peștera unde zăcea Zeus. Dar oricât a mai cercetat, nu a putut descoperi nervii și mușchii prețioși. Atunci Hermes cel prea șiret s-a prefăcut în cîntăreț și a venit lîngă gigantul, cîntînd din liră-ncetinel. Lui Tifon - deși era un monstru - îi plăcea muzica și l-a lăudat pe cîntăreț. Zeul Hermes i-a glăsuț că ar cînta mult mai frumos, dac-ar avea, la lira lui, drept coarde, nervii unui zeu.

Feciorul Gheei a cãzut în cursa ce i-a-ntins-o Hermes. A scos pielea de urs din rîu și-a desfăcut-o chiar pe mal. În acea clipă zeul Hermes s-a repezit lîngă gigantul. A smuls de sub pietroaie nervii și mușchii tatălui său și, prefăcîndu-se în vultur, a zburat către peștera unde Zeus ședea lungit, neputincios, gemînd mereu. I-a prins la loc nervii și mușchii ce-i lipseau. Iar Zeus s-a și ridicat. Făcînd un semn către Olimp, s-a ivit lîngă el îndată un car de flăcări aurii, tras de doi cai înaripați. Tifon, urlînd de supărare, tocmai sosea la peșteră. Războiul a reînceput. Și Zeus, pîn-au ajuns în niște munți, ce Zeus lovea cu trăsnete și fulgere verzi, dese, prinzînd în brațe munți întregi cu note asurzitoare. Trupul lui Tifon sângera. Munții s-au înrosit monstrul, mult slăbit, învins, a trebuit să părăsească scena bătăliei, să fugă în Sicilia.

Aici Zeus l-a prins din urmă, l-a înșfăcat și l-a trîntit pe Tifon, tare pe pămînt. Deasupra lui a răsturnat greul și-naltul munte Etna. Legenda spune despre Tifon că a rămas pe veci acolo. Fumul fierbinte, care iese din craterul vulcanului, nu-i decît răsufarea lui, după poveștile eline. Cînd el se-ntoarce sub povară, gîfîie greu - și atunci Etna azvîrle lavă clocotită.

Zeii din muntele Olimp s-au așternut pe mari petreceri, puternici și voioși acum, după o astfel de victorie. Nimica nu-i mai tulbura. S-au întins mese-mbelșugate. Zeița Hebe le turna în vasele scumpe de aur nectarul și ambrozia. Zeul Apolo le cînta melodii care-i fermecau, cu glasul său fără pereche, lin, însoțindu-se cu lira. Iar cînd tăcea zeul Apolo, începeau cele nouă muze să cînte imnuri dulci de slavă, ce dezmiardau urechile măreților zei olimpieni.

Totuși, stăpînul din Olimp stătea de veghe necurmat și-n mijlocul petrecerii...

- Să nu cumva să încercați să-mi călcați vreuna din porunci, că vă voi pedepsi amarnic, a rostit Zeus într-o zi. Vă voi lovi fără de milă, sau, și mai rău, vă azvîrl în Tartar, căci nu-i ca mine de puternic nici unul dintre olimpieni. De vreți, cumva, să vedeți singuri că e adevărat ce spun, ia agățați-vă cu toții de acest lanț cu belciug de aur. Celălalt capăt am să-l iau în mîna mea nemuritoare, și voi să vă siliți să-l trageți la vale pe stăpînul vostru. N-o să puteți, v-o spun de-acum. Dar eu, dacă m-oi necăji, am să vă salt în sus, spre cer, cu-ntreg pămîntul și cu marea, și-am să vă spînzur laolaltă de piscul ăsta din Olimp. Temeți-vă! Să nu am pricini să dau pedepse. Vă veți căi atunci amarnic, dar o să fie prea tîrziu...

Astfel a glăsuț stăpînul și zeii s-au cutremurat, cu toții, copleșiți de spaimă.

Cerul senin s-a-nvinețit. Vînturi s-au năpustit pe mări și valurile-au clocotit. Pămîntul a vuit adînc. Viețuitoarele-au fugit, gemînd, care-ncotro puteau. Numai o ființă a rămas, privind în sus, cu ochi semeți, și-a glăsuț, în timp ce toți ședeau plecați și tremurau înfricoșați:

- Eu, Zeus, nu - mă tem de tine! Eu, Zeus, nu știu să mă tem!...

Prometeu

Zeus era stapanitor deplin. Nimic nu-i mai stătea în cale. Vrerea lui era lege și poruncă pentru toți zeii. Doar cei de jos, de pe pămînt, îi făceau uneori necazuri, căci ba cîrteau, ba ridicau pumnul spre cer și-amenințau...

Mai ales cînd se abăteau molimi sau revărsări de ape, cutremure, sau foc sau moarte adusă de năvălitori, oamenii se-ndîrjeau cumplit:

- El, numai el trimite totul! îi este ciudă că nu vrem să ne supunem zeilor, întotdeauna, cum vor ei. Și-i este teamă că-ntr-o zi vom cucerii Olimpul său, cum prorocște Prometeu...

Iar Prometeu, acel pe care oamenii-l proslăveau în cîntec, avea, pe cît spune legenda, ca tată, pe-un titan, Iapet. Iapet era, la rîndul său, fiul pămîntului, al Gheei și-al cerului înalt, Uranus.

Încă de mic, acest urmaș al lui Iapet se dovedise isteț, cutezător în gînduri și-l întreba pe tatăl său:

- Tată, de ce e lumea asta plină de flori și de atîtea roade, de ce-s atîtea animale și zburătoare? Pentru cine? De ce n-a fost creată o ființă cu minte ageră înțeleaptă, ce-ar putea să le stăpînească și să le folosească bine?

Iapet nu-i răspundea nimica, nepăsător la întrebare... Avea și-așa multe necazuri, cu alți doi fii amestecați în răzvrătirea titanilor contra lui Zeus. Unul din ei, Atlas, purta, pe umăr,

bolta înstelată. Fusese osîndit de Zeus să o ție pe veșnicie. Celălalt, pe nume Meneceu, fusese aruncat în Tartar.

Nu mai avea tatăl, Iapet, decît doi fii, ca alinare în ceasurile bătrîneții, pe Prometeu, și-altul mai mic, ce se chema Epimeteu.

Fiul titanului Iapet creează omul

Cînd a ajuns bărbat în toată firea, Prometeu își urma mai departe gîndul ce-l frămîntase încă din vremea cînd era copil: cum ar putea să făurească o ființă plină de-nsușiri, în stare să conducă bine, să folosească chibzuit tot ce se află pe pămînt?

Gîndind timp îndelung, titanul a luat în pumnii săi țărînă. Țărîna asta a udat-o cu apă proaspătă și rece, care țîșnea dintr-un izvor.

S-a apucat apoi de lucru. A făurit, muncind cu grijă și cu migală, un corp de om, de bărbat, ce semăna leit cu zeii.

Fiind luat din trupul viu al Gheei și făurit cu măiestrie de către bunul Prometeu, omul a început să umble, ca orice ființă pe pămînt, să-și caute hrana, să trăiască.

Prometeu nu s-a mulțumit să făurească-o nouă ființă, ci a rugat-o pe Atena să-i dea o mîină de-ajutor, să-i dăruiască-nțelepciune omului său făcut din lut.

Atena, după cît se spune, avea și ea o slăbiciune pentru feciorul lui Iapet. îi era drag și poate-n sine dorea să-l aibă de bărbat, deși făcuse jurămîntul de-a nu se mărita nicicînd. De-aceea, ascultîndu-i glasul, Palas-Atena s-a-nvoit. Și-a suflat peste acea ființă plămădită de Prometeu. Omul a căpătat și cuget. Gîndul lui a-nceput să zboare.

Zeus n-ar fi fost împotriva ca fiul lui Iapet să făurească vreun animal, vreo pasăre. Dar omul, ce semăna leit cu zeii, nu îi era deloc pe plac. Și-atunci Zeus a hotărît ca omul, nou creat din tină, să-i stea supus, îndatorat, și să-l slăvească-ntotdeauna.

Adunarea de la Mecona

Lăsînd deci să mai treacă vreme, dar nu prea multă, într-o zi Zeus a poruncit, prin Hermes, să se adune oamenii într-un loc, care se numea pe vremea de atunci Mecona.

- Vom hotărî noi, la Mecona, ce-ndatoriri au cei de jos față de marii olimpieni, care le-ngăduie, cu milă, să viețuiască pe pămînt... a glăsuie marea Zeus.

Prometeu, aflînd vestea asta, s-a încruntat de la-nceput. Se temea, mai ales, că Zeus va apăsa pe cei de jos cu mult prea multe-ndatoriri, lăsîndu-le puține drepturi și prea sărace bucurii.

Cum totuși nu putea să calce poruncile date de Zeus, Prometeu i-a chemat pe oameni. Le-a arătat că-l bănuiește pe Zeus c-ar umbla cu gînduri nu prea curate pentru ei. însă i-a sfătuit să aibă răbdare și încredere în cele ce va face dînsul, cînd vor ajunge la Mecona.

Acolo noi, le-a rostit, la sfîrșit, titanul, dacă fiul, este atosteștiutor, sau alții-s mai isteți ca el... sorocită, au pornit grupuri spre Mecona. Dulur mare, precum le poruncise Zeus, prin sfetnicul său de credință, Hermes, pristavul din Olimp.

Și-au mers, au mers ei cale lungă, pînă au poposit în locul unde fuseseră chemați.

Zeus rămîne păcălit. N-a trecut mult și s-au ivit, plutind pe nori de aur, zeii. Zeus s-a așezat pe-un jîlt și a grăit în acest fel:

- Oamenii trebuie să ne slăvească. Altare mîndre ne-or zidi. Nu doar altare, ci și temple. Apoi vor face mari serbări prin care fiecare zeu va fi cinstit cum se cuvine.

Din tot ce veți avea pe lume să ne aduceți sacrificii. Dar, pentru că sunt bun și drept, am să vă dau, pe loc, o pildă de felul cum va trebui să împărțiți a voastre bunuri cu noi, stăpîinii din Olimp. Taurul cel adus aici va fi-njunghiat de Prometeu. Carnea, tăiată în bucăți, să se așeze în grămezi. Una dintre grămezi va fi sortită pentru sacrificii, iară cealaltă veți păstra-o pentru voi, oamenii, ca hrană...

în sine, Zeus cugeta: „Prometeu o să-mpartă carnea într-o grămadă pentru oameni, care, desigur, va fi mare, și alta, mică, pentru zei. Dar eu am să aleg grămada ce s-o vâdi mai arătoasă și am să-i las în pagubă pe-acești supuși făcuți din lut...” în vremea asta, Prometeu tăiaze taurul adus de oamenii săi la Mecona. Era un taur mare, gras, cu păr ca neaua de curat.

El a pus deoparte carnea, bucățile cele mai bune. Le-a învelit frumos în piele și- a așezat deasupra lor mațele, fierea și stomacul. De altă parte-a grămădit ciolanele goale de carne, tigva cu coarne răsucite, copitele, și le-a-nvelit într-un strat galben de grăsime. Mormanul plin numai de oase se arăta cu mult mai mare decât celălalt, unde erau bucățile bune de carne.

- Zeus, a glăsuț titanul, taurul este înjunghiat. Carnea e împărțită-n două. Alege singur, după voie, grămada pentru sacrificii, și las-acolo, neatinsă, și o grămadă pentru oameni, să aibă, bieții, ce mînca...

Acum era clipa cea mare. Zeus putea să dovedească celor de față, zei și oameni, că nu greșește niciodată. Însă, atins de lăcomie, văzînd grămada de ciolane atît de mare și-nvelită în stratul galben de grăsime, a-ntîns hula pe mîna spre ea.

- O iau pe asta!... a rostit.

Dar, scormonînd sub seu, stăpînul a nimerit numai ciolane, copite, coarne răsucite și nici un pic, un pic de carne...A înțeles că s-a-nșelat. Însă nu mai avea ce face. El singur, nesilit de nimeni, alesese acea grămadă. În schimb oamenii-au izbucnit în rîs cu hohote nestăvilite. Chiar zeii și zeițele ce-l însoțiseră, acolo, pe Zeus cel nemuritor, într-un alai măreț, și-au plecat ochii rușinați.

El, Zeus, Zeus cel puternic, ce-i biruise pe titani și-i nimicise pe giganți, era de rîsul tuturor.

„Dar lasă, lasă, or să afle curînd ei toți ce însemnează să-l superi pe stăpînitor!... își spunea Zeus, încruntat. Mai repede decît se-așteaptă, pe Prometeu, fiu de titan, îl va ajunge o pedeapsă. O!... Ce pedeapsă-i va veni!... Oamenii-mi vor simți și ei răsplata, fiindcă-au hohotit. Nimeni nu o să scape teafăr... Nimeni... Nimeni nu va scăpa...”

Astfel s-a isprăvit această mult tulburată adunare. Zeii, pe norii lor de aur, s-au ridicat către Olimp, și oamenii-au pornit pe cale, rîzînd și chiuînd voioși.

Prometeu aduce oamenilor focul

Numai că Prometeu ceruse, în repetate rînduri, focul, să-l dea și oamenilor săi. Zeus îl amîna cu vorba de azi, pe mîine și poimîine.

Acum, după-ntîmplarea asta, s-a dus la el încă o dată, și l-a rugat:

- Oamenii trăiesc greu. îndură frig, îndură beznă. Sălășluiesc numai în peșteri. Sunt doar pescari și vînători. Mîncă fructe din copaci. Eu vreau să-i văd meșteșugari, și pentru asta au nevoie de focul tău, ce se găsește, zăvorît bine, în Olimp...

Dar Zeus, minios pentru ocara îndurată, l-a luat pe Prometeu la goană.

- Tu ce gîndești? Că Zeus e-atît de prost să le dea oamenilor focul? Tu i-ai făcut asemeni nouă, și dacă or avea și focul, ar fi în stare să se scoale cu armele să mă lovească și să-mi pierd tronul...

- Eu una știu, mărețe Zeus, că oamenii, pînă la urmă, tot or să capete acest foc...

Cînd crezi că mă îndupleci! a răcnit Zeus, spuse acesta e ceresc. Oamenii-n vale pot să piară, și focul tot n-am să ți-l dau. Eu nu-l trimit jos, pe pămînt, decît cînd vreau să pedepsesc faptele-ți nesuferite, însă atunci sub chip de. trăsnet. Deci du-te, du-te, Prometeu, pînă n-apuc să te lovesc pe tine, cel dintîi, acum, fiindcă m-ai îndîrjit destul...

Altul, de spaimă, ar fi cerut grăbit iertare, căutînd, cumva, să-l îblînzească pe zeul cel atotputernic. Dar Prometeu, prea îndrăzneț, nu era unul dintr-aceștia.

Și-așa, precum spune legenda, în toiul nopții următoare, titanul a pornit la drum. S-a furișat în fierăria unde lucra Hefaistos fulgere lucii orbitoare, pentru stăpînul din Olimp. În fierărie, pe-un pat moale, Hefaistos sforăia dus. Focul ardea domol pe vatră, cu pîlpiiri albastre, roșii, aruncînd umbre viorii pe fața zeului înnegrită de fum, cenușă și scînteii, scaldată toată în sudori.

Deodată, auzînd un zgomot, Hefaistos s-a întors pe-o parte, cu trupul greu și obosit, și-a îngăimat ceva prin somn. Prometeu s-a oprit puțin. Avea cu el, în mîna stîngă, tulpina unei plante verzi - plantă de soc, pe cît se spune - scobită însă înlăuntru. Luase tulpina asta verde, ca să ascundă în ea focul și totuși să nu se aprindă.

A stat și-a așteptat o vreme, pînă ce a văzut că zeul a adormit ca mai-nainte și, repede, a luat din vatră un bob de jar și l-a ascuns în tulpinița verde. Apoi s-a repezit afară...

Noaptea era adîncă, neagră. Prometeu a fugit prin noapte. A tot fugit neobosit, pînă ce-a ajuns în vîi. Acolo s-a oprit din fugă. A chemat oamenii la el. Cu bobul roșu a aprins o grămăjoară de surcele. Surcelele au pîlpiit, și-o flacără strălucitoare s-a- nălțat veselă-n

văzduh. Din grămăjoara asta mică, alte mormane s-au aprins. Și- acum, în peșteri, pe de-a rîndul, focul ardea vioi, în timp ce oamenii se încălzeau și-i mulțumeau, cu negrăită bucurie, celui ce-i ocrotise iar.

Dar cum s-a văzut arzînd focul, pe cîmp, pe munte, prin păduri, Hermes l-a și vestit pe Zeus:

- Stăpîne, focul din Olimp a fost răpit de Prometeu și dăruit celor de jos. Privește-i cum își moaie-n flăcări arama și o ciocănesc, își fac unelte, arme, roate, corăbii, case, tot ce vor... Sunt învățați de Prometeu, titanul care ne-a trădat...

- Cum? Focul meu a fost furat? a răcnit Zeus, în Olimp, așa de tare, că pămîntul s-a zguduit pînă-n străfund. Cum? De titanul Prometeu?... O! Blestematul

! A sosit clipa cînd ne vom răfui. Intîi vreau să-i lovesc pe oameni, să vadă el cum i-am lovit. Pe urmă vine rîndul său...

Cutia Pandorei

L-a strigat apoi pe fierar. Hefaistos s-a arătat tremurînd din încheieturi, galben, în ușa fierăriei.

- Stăpîne, nu-s de vină eu. Prometeu m-a furat în somn...

- N-ai stat de veghe! s-a-ncruntat spre el stăpînul din Olimp. Dar despre asta, făurare, vom mai vorbi noi amîndoi. Acuma, însă, ai să-mi faci, din apă și țărînă, o fată. Să fie ființă muritoare, dar chip să aibă de zeiță. Prometeu a făcut bărbatul, iar tu să-mi făurești femeia...

- Mă duc numaidecît. M-apuc de lucru și sunt gata mai înainte de amurg... a zis fierarul, mulțumit că scăpase așa de ușor.

- Cînd îți vei termina lucrarea, Hefaistos, să chemi toți zeii. Să spui că-i din porunca mea. Și zeii s-o împodobească pe fata ce-o vei măiestri, cu cele mai alese daruri... a mai rostit Zeus încet, zîmbind viclean, în barba-i deasă. Apoi să mi-o înfățișezi, căci vreau să-i fac și eu un dar...

Hefaistos a dat din umeri. Nu pricepea ce vrea stăpînul. S-a apucat însă de lucru, luînd pildă de la Prometeu, care făcuse primul om. A luat o mînă de țărînă din trupul cel fertil al Gheei și a turnat deasupra apă. Din lutul ud a făurit un corp de-o rară frumusețe și un chip dulce de fecioară.

Zeul meșteșugar făcuse, precum îi poruncise Zeus, cea dintîi fată muritoare, pentru că toate celelalte de pîn-atunci erau zeițe.

După aceea a chemat pe zeii din Olimp la el și le-a grăit în acest chip:

- Ființa pe care o vedeți a fost făcută din porunca înaltului nostru stăpîn. Și tot el v-a cerut și vouă s-o înzestrați, cît mai ales, cu straie și cu alte daruri...

Palas-Atena - supărată pe Prometeu, pentru că dînsul ținea prea mult la muritori - s-a apucat, ca răzbunare, s-o înveșmînte pe copila abia creată de fierar.

I-a țesut astfel de veșminte, cum nu făcuse pîn-atunci nici chiar zeițelor din cer. I-a așternut o haină albă pe umerii strălucitori. Mijlocul i l-a strîns zeița cu-o cingătoare aurită, iară pe cap i-a pus un vâl cu broderii nemaivăzute, făcute chiar de mîna ei.

Charitele și horele s-au strîns și ele-n jurul fetei, dîndu-i din însușirile și gingășia ce-o aveau. Dalba zeiță Afrodita i-a hărăzit, la rîndul său, puterea de-a sădi iubirea în inima bărbaților.

Iar Hermes, zeul cel șiret, i-a dat copilei glasul lui, mîngîietor și subțireț, i-a dat și vraja ochilor.

Hefaistos i-a meșterit și o cutie de aramă, închisă bine c-un capac. Stăpînul lumii a deschis cutia asta de aramă și-a pus în ea mai multe daruri.

- Te vei numi, frumoasă fată, Pandora, a glăsuț Zeus, pentru că ai atîtea daruri primite de la olimpieni. Să le păstrezi toate acestea pentru făptura-ți minunată. Însă cutia de aramă s-o dăruiești soțului tău, după ce te-i căsători...

Pandora s-a plecat-naintea lui Zeus cel atotputernic.

- Hermes, condu-o pe pămînt, în locul unde se găsește prea-îndrăznețul

Prometeu, a mai rostit stăpînul, Zeus.

Zeul pristav, luînd-o de mînă, a coborît pe pămînt.

Bărbații, cîți erau în lume - erau pe-atunci numai bărbați - s-au adunat lîngă Pandora, mirîndu-se nespuse de mult de frumusețea ce-o avea, de gingășia, glasul ei și de dulceața ochilor.

Nu era unul să nu vrea s-o vadă-n casa lui, soție. Ba da, unul a fost, și-acela era titanul Prometeu. Deși era vrăjit de fată, deși i-ar fi plăcut și lui s-o vadă luminându-i casa, Prometeu sta prevăzător.

- Când Zeus ne trimite daruri, oricât sunt de ispititoare, feriți-vă de vicleșug!... a spus el către muritori.

Bărbații s-au ferit în lături, ascultându-l pe Prometeu. Numai Epimeteu, titanul, frate bun al lui Prometeu, ședea cuprins de dragoste și nu făcea un pas-napoi. În acea clipă, Afrodita s-a avântat către pământ și l-a rugat pe micul Eros să tragă iute o săgeată, țintindu-l pe Epimeteu în inima-i fremătătoare. Eros a tras. Epimeteu s-a clătinat și a-ntins brațele spre fată. Ea, ca un fulg, s-a îndreptat către Epimeteu, zîmbind. Și el le-a glăsuțit voios:

- Pandora o să-mi fie soață! Voi v-ați ferit dar eu o vreau.

- Iată, acesta este darul ce îl trimite, pe pământ, prin mîna mea, stăpînul, Zeus,

a glăsuțit frumoasa fată și i-a dat lui Epimeteu cutia încă zăvorită, ce-o adusese din Olimp.

Epimeteu a luat cutia și-ncet i-a ridicat capacul. Credea că-s daruri prețioase. Când colo, din acea cutie s-au ridicat, zburînd în cete, toate nenorocirile și relele pe care lumea le-a avut de atunci mereu.

S-au răspîndit minciuna, ura, grija, zavistia, necazul, durerea, suferința, foamea și setea, molimele negre, ba chiar și moartea, hîda moarte. Toate cu-nfățișări de spaimă, înaripate, însă mute, s-au răspîndit care-ncotro, umplînd pămîntul și făcîndu-și cuiburi în toate cele patru zări.

Văzînd Epimeteu că ies atîtea rele din cutie, a și trîntit la loc capacul. Dar prea tîrziu se deșteptase. Năpastele se înălțaseră, și lumea le purta în cîrcă. Mai rămăsese în cutie numai o arătare mică, firavă și cu aripi slabe. Ea n-apucase să mai zboare și purta numele: Speranța.

Asta a fost zestrea pe care Zeus o dăruise fetei, ca s-o aducă pe pământ: rele, nenorociri și boale.

Numai speranța cea firavă avea să fie lingă oameni, să le-n-colțească-n cugete, în ceasuri grele, în restriști.

Înlănțuirea lui Prometeu

Așa se răzbunase Zeus pe oamenii lui Prometeu, care rîseseră de dinsul în adunarea din Mecona. Dar Prometeu, văzînd aceasta, l-a înfruntat din nou pe Zeus și s-a urcat pînă-n Olimp, să-i spună-n față adevărul:

- Ești crud și ești răzbunător!... i-a strigat el neînfricat. Nu-i demn, să știi, ca un stăpîn să-și urască atît de mult supușii, pe care el, în primul rînd, ar trebui să-i ocrotească.

Zeus, lesne de înțeles, s-a-nfuriat înspăimîntător.

- Hefaistos! a poruncit. Adu-mi niște cătușe tari și niște lanțuri mari și grele, ba și-un piron mai lung și gros...

- Aduc! s-a repezit fierarul, deși se pare că în taină îl prețuia pe Prometeu, care crease primul om. Și de la dînsul luase pildă cînd o făcuse pe Pandora.

Ce-i drept, era și supărat pe Prometeu, fiindcă-i răpise din fierărie focul și-l dăruise omenirii.

- Aduc cătușele, a spus, și lanțurile, și pironul... Și le-a adus, deși în sine ofta încetișor: „Păcat...”

- Să vie Hermes!...

- La poruncă!... a răsărit și crainicul.

- Voi, Hermes și Hefaistos, cu Forța și cu Violența, slugile mela credincioase, plecați pe Elbrus și-l legați pe-acest titan, care iubește pe muritorii lui nevrednici mai mult decît pe olimpieni. Legați-l sus, pe-un vîrf de stîncă. Viriți-i și pironu-n piept.

- Am înțeles totul, stăpîne, a spus pristavul de îndată. Chemînd pe cele două slugi, Hermes l-a înșfăcat în brațe pe cel mai bun dintre titani și l-au purtat cu silnicie, pînă pe Elbrus, în Caucaz, pe-o stîncă aspră, colțuroasă, mai sus, cu mult mai sus de nori.

Aici, Forța și Violența l-au cetluit în lanțuri grele. Mîinile și picioarele i le-au strîns aprig în cătușe. Iară Hefaistos, fierarul, a trebuit să ia ciocanul și să-i bată pironu-n piept.

Cît a durat osînda asta, Prometeu, fiul lui Iapet, n-a scos din piept nici un suspin. Sfirșindu-se înlănțuirea din cer s-a auzit un glas, un glas puternic, plin de ură:

- Acesta-i numai începutul! Am să-ți trimit vulturul meu, și el o să-ți sfîșie trupul,

cu ciocul său încovoiat, smulgându-ți, zi de zi, ficatul...

Și-ntr-adevăr, din cer coboară vulturul înspăimântător, cu aripile larg deschise, cu cioc tăios, încovoiat. Vulturul țipă și se lasă peste sârmanul trup zdrobit, legat în lanțuri, sus, pe stîncă. Cu ghearele se prinde zdravăn de umerii însângerați, iară cu ciocul îl sfîșie, smulgând bucățile de carne, pe care le înghite lacom.

- Vei sta pe stîncă mii de ani, fără odihnă, fără somn, ars de dogori, bătut de vînturi, de grindină și de zăpezi... se mai aude din văzduhuri vocea de tunet a lui Zeus.

Dar Prometeu ridică fruntea și cată către zarea largă, către cîmpiile întinse și către fluvii, către mări. Zărește-n sate și orașe mii, zeci de mii de flăcărui. Sunt focurile, ce-s aprinse de către oamenii lui dragi. Beznele nopții-s risipite. Copiii lumii se-ncălzesc la vetre, și femeile au învățat să fiarbă-n clocot carnea dihăniilor vîinate. Meșteșugarii se trudes, cu ajutorul focului, să făurească pentru dinșii unelte noi de pescuit și de vînat, și adăposturi și veșminte, ce le fac viața mai ușoară și mai plăcută tuturor...

Privește peste zări titanul. Zimbește-n el. E mulțumit. Știe că și-a-mplinit menirea.

Doar Zeus se mai zbuciumă.

- O, blestemat să fii, titane! strigă de-acolo, din Olimp. Nici n-ai glndit să-mi ceri iertare. Fii blestemat... fii blestemat...

Cuvintele-i sunt însoțite de fulgere și trăsnete. Marea se tulbură și fierbe. Furtuna se dezlănțuie. Pămîntul, zgduuit, se crapă. Valuri uriașe se lovesc de stîncile din țarm, urlînd. Cerul ca smoala se despică și sus, în slăvi, se vede Zeus, măreț, cu fulgerele-n mîini. Iară pe stîncă Prometeu stă neclintit și fără teamă înlăntuit, și îi răspunde:

- Nu m-ai învins deloc, stăpîne... Oamenii au să viețuiască și peste mii și mii de ani... Tu, însă, Zeus, ai să pieri...

Ecoul munților îi duce cuvintele din stîncă-n stîncă, pînă în sate și orașe. Le aud oamenii și—i poartă cuvintele tot mai departe:

- Tu, însă, Zeus, ai să pieri!...

Călătoria lui Zeus pe Pămînt

- Nu rid pe față muritorii, îi spune Hermes la ureche. însă zîmbesc cu înțelesuri nu prea de cînte pentru tine, cînd ți se pleacă la altare, cînd duc ofrande templelor. Iar uneori - e drept că numai așa, pe-ncetul, pe șoptite - pun la-ndoială- nțelepciunea zeilor noștri din Olimp.

Dupa ce Zeus pedepsise atât de greu pe muritori, trimițîndu-le în cutia înșelătoare a Pandorei boala, durerea, suferința și altetele fără număr, tot nu era împăcat în sine.

Faptul că Oamenii aveau în stăpînirea lor focul ceresc îl minia. Iar în urechi îi suna încă risul lor plin de voioșie, din acea zi, de la Mecona, cînd Prometeu îl păcălise și îl făcuse de ocară.

Le-a poruncit, deci, să-i ridice altare multe, temple mari, și să-i aducă sacriifcii.

Și-n primul rînd, el a trimis, într-o pădure din Dodona ^{xi}, o porumbiță fermecată, cu pene negre ca tăciunii. Ea s-a lăsat într-un stejar pe-o cracă lungă, și-a-nceput să glăsuiească oamenilor. Vorbea cu voce de femeie:

- Voi, oameni, spunea porumbița, faceți aicea un oracol. Vîntul cînd va sufla prin frunze, vîntul trimis de însuși Zeus, și murmurul izvorului au să v-aducă pe pămînt poruncile stăpînului.

- Dar poate nu vom înțelege susurul vîntului prin frunze, nici șopotul izvorului, au răspuns unii dintre ei.

- Preoții cei orînduiți ca să-l slujească pe stăpîn au să vă tălmăcească totul... a rostit iarăși porumbița. Voi aveți doar să ascultați poruncile lui înțelepte. Altminteri o să suferiți pedepse înfiorătoare, cum suferă și Prometeu...

La vorbe din acestea, mulți s-au cam încrîncenat de ciudă. Toți îl iubeau pe Prometeu și deplîngeau prea-cruda-i soartă.

Totuși, pentru că se temeau de Zeus, i-au ascultat poruncile primite prin preoții săi, care-i slujeau oracolul, i-au înălțat altars multe și temple mari, strălucitoare. În cinstea lui, precum dorea, s-au pus la cale jocuri, lupte, concursuri și serbări vestite, numite apoi olimpiade ^{xli}.

Zeus, văzîndu-și templele, părea ceva mai mulțumit. Privea triumfător din slavă și se

gîndea că s-au plecat în fața lui toți muritorii. Ținea, cu toate astea, fulgerul său necruțător, gata să-l zvirle, fără milă, către pămînt, de-ar fi aflat cel mai mic semn de-mpotrivire.

Era deci Zeus mulțumit, cînd, iată, vine zeul Hermes și îi aduce, în Olimp, vești nu prea îmbucurătoare.

Plecarea spre Arcadia

Zeus și-a preschimbât sceptrul de aur într-un toiag din lemn de corn. Mantia lui sărbătorească, țesută de mîna Atenei, a prefăcut-o într-o haină de om sărac și necăjit. Sub haină însă și-a vîrit fulgerul cel scinteietor.

Și a pornit apoi prin lume...

A luat-o-ntîi și-ntîi prin munți, către Arcadia ferice. A străbătut naltul Menala, un munte potopit de fiare, apoi; Cilene și Liceul cel tot învăluit în brazi, și-a ajuns în Arcadia. Era la vremea cînd amurgul aduce după sine noaptea cea misterioasă pe pămînt. Acolo-a cerut adăpost, sub un acoperiș măreț: palatul regelui Licaon.

Și a dat semne tuturor că este el, stăpînitorul.

- Temeți-vă! le spunea aspru. Acel pe care-l ospețiți nu-i om de rînd, și s-ar putea să fie-un zeu...

Numai că regele Licaon ura pe zei și s-a gîndit: „Stai, am să pun la încercare puterea-ți, călătorule!”...

Și-a hotărît să îl lovească, în timpul nopții, pe ascuns.

Mai înainte, ca să rîdă, a vrut să-l și batjocorească. I-a dat bucate să mănînce, din carnea unui rob ucis.

- Să văd și eu dacă-și dă seama zeul acesta îngîmfat ce care ne-nfulecă la masă, a spus nechibzuit Licaon slugilor sale din palat.

Acum, fie c-a fost trădat, fie că Zeus, cu puterea-i, a prins de veste-nșelăciunea, destul e că s-a infuriat și a trîntit talgerul plin cu rușinoasele bucate.

- Nemernice! i-a strigat el. Crima ta este fără margini. Vrei să-l răpui pe însuși Zeus. Pedeapsa mea te va ajunge...Și a scos fulgerul său groaznic de sub mantie, și-a lovit. Palatul regelui Licaon a ars pînă în temelii. Iar regele, cînd a-ncercat să mai rostească un cuvînt, a și simțit cum glasul lui se schimbă-n urlete de fiară. Trupul i s-a-nvelit în blană. Brațele și picioarele s-au prefăcut și ele-n labe. Licaon s-a făcut un lup, o fiară cruntă, ce-a fugit să se ascundă prin păduri în Frigid. De-acolo Zeus a umblat din țară-n țară, pînă cînd a ajuns și în Frigia. Era acum însoțit și de pristavul său, de Hermes.

Mergînd așa-ntr-o bună zi, zeii au intrat într-un sat. Zeus, avînd toiagu-n mînă, se-nfățișa ca un bătrîn sărac și foarte obosit. Hermes, la fel de zdrențuit, se prefăcea că-l sprijină. Mergeau prin praful drumului. Se arătau nepăsători, însă cu ochii cercetau, iscoditori, orișice loc - pe prispe, prin ogrăzi, pe drum - să vadă tot ce se întîmplă.

Era la ceasul cînd drumeții își caută un acoperiș, să poată înnopta tihniți.

Cerul era imens și roșu ca o tîpsie de aramă. Prin arborii grădinilor se cerneau ultimele dîre din ziua care-ncet trecea, lăsînd în urmă numai pete întunecate, de rugină. Murmurul cei molcom al serii chema pe oameni la odihnă.

Tot cercetînd cu grijă satul, au ajuns lîngă-o locuință. O locuință arătoasă, ținută bine, pe stîlpi groși, cu trepte largi și acoperită, în chip temeinic, cu șindrilă. Prin curte mugeau vite grase, ce se-ntorseseră sătule de la pășunile din deal. Erau boi mari, cu părul alb, bivoli cu coarnele întoarse și cai puternici, murgi și roibi. Oile behăiau cumînți într-un saivan, mai la o parte. Caprele, ca de obicei, săltau, tot neastîmpărate, și, nesătule, mai rupeau mlădițe pe lîngă zăplaz.

În cuhnia din dosul casei se-auzeau zgomote de vase. Stăpîna pregătea mîncarea. Fumul se ridica alene, în lungi fuioare cenușii. Mirosuri calde, ațîțătoare, de carne friptă și fierturi, gidilau nările lui Zeus. Nemaiputînd răbda ispita, a și bătut degrabă-n poartă:

- Hei, oameni buni, ne găzduiți? Vă-ntreb în numele lui Zeus, stăpînitorul din Olimp.

Nu i s-a dat nici un răspuns. Poate că oamenii aceia nu auzeau în larma curții, sau poate nu vroiau s-audă numele ce li se rostea. Atuncea zeii blestemînd au luat-o iarăși mai departe.

N-au mers prea mult, și-n calea lor s-a arătat un alt lăcaș. Aici femeia mulgea lapte, un lapte gros, de bivoliță, tocmai cum îi plăcea lui Zeus. De-aceia a strigat la gazdă:

- Deschide-n numele lui Zeus! Îți cerem să ne ospețești... Numai că gospodina ceea era grăbită peste poate. Ridicînd capul către Zeus, a răsturnat un vas cu lapte. S-a supărat și a

răspuns:

- Plecați de-aici!... Am răsturnat, din cauza voastră, un șiștar... Vedeți-vă de altă casă.

Și tot așa, nu știe nimeni cum s-a-ntîmplat în acea seară, că dinșii n-au găsit niciunde un adăpost și niscai hrană, deși le spuneau tuturor că vin în numele lui Zeus.

Filemon și Baucis

Tocmai se pregăteau să-și facă culcușul, pentru acea noapte, într-o căpițămiresmată de fin, ce se afla pe cîmp, cînd iacătă o luminiță...

Uitîndu-se ceva mai bine, au înțeles că-i o colibă, cea mai sărmană dintre toate cîte văzuseră în sat.

Hermes s-a apropiat de ușă și a bătut ușor în ea.

Ușa micuță s-a deschis încetinel și scîrțiind. În prag s-a arătat un chip. Un chip cuminte de bătrîn, și-n urma lui o bătrînică.

- Poftiți!... Poftiți în casa noastră, au rostit ei, fără să-ntrebe măcar o vorbă pe drumeti, de unde vin și cine sunt. Cei doi bătrîni, așa de buni și primitivi, se numeau Filemon și Baucis ^{xlv}. *Deși erau atît de-n vîrstă, rar să fi fost pereche-n lume mai strîns unită decît ei. Se îndrăgiseră din vremea cînd amîndoi erau copii. Mai tîrziu, se legaseră prin lanțul dulce-al căsniciei și rămăseseră-mpreună șaizeci sau șaptezeci de ani, dacă nu, poate, și mai bine... Iar lumea îi dădea drept pildă de căsnicie trainică.*

Fetelor, cînd se măritau, părinții le făceau urarea:

- Să fii la fel de fericită, în anii tăi de căsnicie, cum este doar bătrîna Baucis.

Băieților, la-nsurătoare, părinții le spuneau la fel:

- Să fii iubit ca Filemon de credincioasa lui soție!

Și dacă e să vorbim drept, nu avuseseră bătrîni nici un belșug în viața lor. Coliba-n care locuiau era din trestie uscată, cam coșcovită și-aplecată, și învelită cu șovar. Alături de coliba lor era un petic de grădină, tăiat în două de-un pîrîu. Aici lucra de dimineață și pînă seara Filemon, săpînd și cultivînd legume sau îngrijind pomii și vița, care creșteau la marginea pămîntului ce-l stăpîneau.

Erau săraci, dar acest lucru nu-i împiedica deloc să își găsească mulțumirea în dragostea ce îi lega, în înțelegerea deplină ce domnea veșnic între ei. Așa se face că puteau să-ndure orișice necazuri și lipsuri grele, fără teamă sau plînsese zadarnice.

Ba uneori mai ajutau și pe-alții, care-aveau nevoie, fie cu roade din grădină, fie cu sfaturi înțelepte.

În casa lor nu se găseau slugi și stăpîni, ca pe la alții. Singuri își porunceau și tot ei își aduceau la-ndeplinire, sîrguincios, poruncile. O masă întinsă cu toată inima Aceștia erau pămîntenii la care Zeus și cu Hermes au poposit în acea seară.

Cu fețe calde, primitoare, cu firea lor deschisă, bună, i-au poftit grabnic în colibă pe cei doi mîndri-olimpieni, fără să cate nici la haine, nici la cuvinte sau la fețe. Ba, tocmai fiindcă olimpienii păreau trudiți, săraci, flămînzi, cei doi bătrîni s-au arătat mai săritori ca totdeauna, mai dornici să-i primească bine. Iar Filemon i-a îmbiat:

- Uitați-vă... lavița asta. Ședeți și odihniți-văde osteneala drumului, cît timp o să pregătim masa.

Baucis a-ntins pe scîndură o pătură din lînă moale, țesută chiar de mîna ei; apoi, s-a repezit la vatră, dezvelind din cenușă jarul; a pus pe jar frunze uscate, surcele și un lemn mai gros, suflînd din rășputeri într-însul. Focul a pîlpiit pe-ncetul, iar cînd a ars cu vîlvătaie, Baucis a potrivit deasupra-i un ceaun mare, plin cu apă. În vremea asta, soțul ei îi adusese din grădină legume proaspete, pe care le-au și pus în ceaun să fiarbă. Filemon a mai coborît și o bucată de slănină, care sătea de mult în grindă, păstrată pentru sărbători. Din ea a rețezat bătrînul o felioară, nu prea groasă, și i-a dat drumul în fiertură, să-i dea gust puțintel mai bun.

Pentru că masa-ntîrzia, gazdele, ca să-nșele vremea, stăteau cu oaspeții de vorbă, glumind și arătîndu-se veseli și binevoitori.

Filemon a turnat apă caldă într-un lighean din lemn de tei. S-a aplecat singur de șale, să spele, după datină, picioarele drumetilor. Pe urmă-a luat un covoraș, cam învechit și ros de timp, și totuși cel mai bun din casă. L-a așternut frumos pe patul unde urma să doarmă zeii.

Umblînd grăbită, bătrînica ștersese masa c-un mănunchi de mentă strînsă din grădină, iară pe masă adusese măsline puse-n saramură, cicoare, napi, brînză de vaci și ouă coapte-n spuza caldă. Și-ntr-un vas larg pusese vinul, destul de vechi și aromat, în fața fiecărui zeu era cîte o cană mică, din lemn de fag, și smălțuită cu ceară albă de albine.

După gustare a-mpărțit fiertura caldă de legume. Pe urmă a adus bătrânul un coșuleț umplut cu fructe. Erau acolo nuci, curmale, prune ca niște pietre scumpe, struguri cu boabe mari și roșii, smochine dulci și, la mijloc, un fagure de miere albă.

Nu mai știau cum să-i slujească pe cei doi oaspeți, ce să le dea, cum să-i îmbie. Mai ales Filemon, bătrânul, le turna vin neîncetat. Dar ce să vezi? Oricît turna vinul în căni, vasul de lut rămînea plin.

Zei se arată cine sunt

Stăpînul cerului dăduse, în acest fel, un semn că este un prea-puternic olimpian. Filemon a priceput semnul. Chemînd-o lingă el pe Baucis, s-au plecat zeilor cu teamă. Amîndoi și-au cerut iertare că cina a fost prea săracă.

Pentru că în coliba lor aveau și-o pasăre, o gîscă, s-au repezit s-o prindă iute și s-o gătească zeilor. Numai că ei erau bătrâni. Picioarele le tremurau. Iar gîsca era sprintenă. Sărea-n colibă ici și colo și gîgîia înfricoșată. Ba, parcă presimțindu-și soarta ce o pîndea, pasărea și-a căutat scăparea chiar sub picioarele lui Zeus.

Acesta însă i-a oprit:

- Lăsați-o, n-o sacrificați. Este destul tot ce ne-ați dat.

Și Zeus, mulțumit în sine, pentru c-a fost recunoscut, a mai rostit bătrânilor:

- Ați fost pentru noi gazde bune. Vecinii voștri însă nu ne-au primit ca oaspeți, precum se cuvenea, deși cerusem adăpost în numele Olimpului. Pentru nelegiuirea asta, ei au să fie pedepsiți. Numai pe voi vă vom cruța; dar trebuie să ne urmați pe muntele din apropiere...

Bătrânii cunoșteau prea bine că nu e chip să stea-mpotrivă, cînd zeii hotărăsc ceva. Le părea rău de casa lor, unde trăiseră o viață, în înțelegere deplină. Dar nu aveau, bieții, ce face. Au trebuit să se supună.

Luîndu-și cîte-un toiag în mîini, au pornit după cei doi zei.

Au mers ce-au mers, și au ajuns aproape-n vîrfurile muntelui. Atunci Filemon a-ntors capul, să vadă ce s-a petrecut și ce osîndă au dat zeii satului lor. Da-n locurile cunoscute, voința zeilor schimbase satul întreg într-un lac negru, care sclipea tăcut sub lună, închizînd taina-n apa sa ^{xlvi}. Priveliștea i-a-ndurerat pe cei doi soți, și lacrimi le-au țîșnit din ochi.

- De ce ați scufundat tot satul? a spus bătrânul Filemon. Chiar dacă unii dintre ei greșiseră față de voi, ceilalți erau nevinovați.

- Taci, Filemon, a rostit Zeus. Osînda noastră, cum o fi, este întotdeauna dreaptă. Priviți mai bine spre coliba în care voi ne-ați oștețit...

Un stejar mîndru, ce parcă-mbrățișează un tei în floare...

Într-adevăr, cîtînd bătrânii înspre coliba lor cea veche, n-au mai văzut-o. Însă pe locul unde fusese ea-nainte, se ridicase-o insulă. Pe insulă era un templu din marmură în care Zeus avea o statuă de aur. Porți mari, sculptate-nchideau templul. Grădini pline de flori și rodii se întindeau în jurul său.

- Voi o să locuiți în templu, a glăsuț solemn stăpînul. Vreau să vă dau și o răsplată, pentru că i-ați cinstit pe zei. Spuneți o singură dorință. Poate vreți aur, tinerețe sau frumusețea mult rîvnită, putere, slavă sau mărire? Spuneți ce vreți, și vă voi da.

Filemon a privit spre Baucis. Ea către el, cu înțeles. Se deprinseseră cu timpul să își grăiască fără vorbe, numai privindu-se în ochi.

- Nu, mare Zeus, nu vreau asta, a dat răspuns Filemon. Aurul mult se risipește. Puterea scade. Tinerețea trece cu anii, negreșit. Pacea și dragostea în care am viețuit cu buna-mi Baucis sunt lucruri de neprețuit. De-aceia, dacă vrei să faci unor bătrâni sărmani un dar, îngăduie să-nchidem ochii, amîndoi, în aceeași clipă. Să nu-mi vadă soția rugul pe care îmi vor arde trupul. Nici eu pe-al ei nu vreau să-l văd, căci m-ar îndurera prea tare...

- Numai atîta vă doriți?

- Darul acesta ni-i destul... a dat din cap bătrîna Baucis.

- Bine. Fie pe voia voastră...

Și Zeus a făcut un semn. Amîndoi zeii au pierit. N-au mai rămas, acolo-n munte, decît bătrînii.

Filemon și iubita-i Baucis s-au coborît pînă la templu. S-au așezat în tinda lui, dorind să stea-n aceleași locuri, în care viețuiseră încă de cînd erau copii.

Anii s-au scurs pe îndelete. Cei doi s-au gîrbovit mai mult. Ochii li s-au încetoșat; nu

mai vedeau nici la un pas.

Ș-așa, precum spune legenda, ședea bătrânii, într-o zi, pe trepte-n fața templului. Niște drumeți îi întrebau despre-ntîmplarea petrecută odinioară în coliba unde se odihniise Zeus. Ei povesteau, cu vorbă moale, tremurătoare, tot ce-a fost: cum le-a schimbat coliba Zeus în acel templu aurit.

Pe cînd vorbea așa, bătrânul a simțit că îl înfășoară o scoarță rece, pe la tălpi. Scoarța creștea și către mijloc, și se urca spre gît, spre cap.

Baucis simțea același lucru. Înțelegînd că i-a sosit sfîrșitul așteptat, a spus ușor lui Filemon:

- Soțul meu scump, a sosit ceasul!... îți spun adio...

- Adio!... a grăit și dînsul, și-a sărutat-o lin pe frunte. Îți mulțumesc pentru credința ce mi-ai purtat-o pînă la ultima suflare!

Și poate că și-ar fi spus cei doi bătrâni și alte vorbe de-adio și de mîngiere; dar gurile le-au amuțit. În preajmă s-a făcut tăcere. Cei care se-ntîmplaseră să se găsească lîngă ei priveau înmărmuriți. Bătrânul nu mai era om, ci se făcuse-un stejar falnic. Baucis, în schimb, era un tei subțire, alb, cu flori micuțe, dar cu mireasmă- amețitoare.

Legenda spune despre templu că s-a sfărîmat, bătut de vînturi; dar multă, foarte multă vreme, s-ar fi văzut încă acolo cei doi copaci: un stejar mîndru și puternic, ce-mbrățișa cu ramurile sale un tei cu trunchiul alb și plin de floare...

Potopul

Zeus se-napoiase nespus de maniat din lunga sa călătorie de pe pămînt. Tot ce văzuse în Frigia și în Arcadia îi dovedise, neîndoielnic, că oamenii nu îl iubesc, nici nu-l respectă de ajuns. Se tem numai de el, și-atît...

Deci, întorcîndu-se în Olimp, Zeus a poruncit lui Hermes:

- Adună-mi, de îndată, zeii!

Vocea lui Zeus tremura, privirea sa era ca marea cînd se dezlănțuie furtuna, pe frunte i se aduna mînia-n cute-ntunecate, ce nu vesteau nimica bun.

Hermes, cu aripi la picioare, la umeri și la pălărie, zbura prin cer și striga tare:

- Veniiiți!... Veniiiți!... Cît mai degrabă... Stăpînul... Zeus... poruncește să v-adunați. Veniți în sala de ospete. Zeus se și găsește acolo!...

Cum azeau porunca adusă de pristav, zeii săreau, și lăsînd toate la o parte: petreceri, jocuri sau concursuri, porneau în goană spre palat.

Lui Zeus nu-i plăcea zăbava, și repede-și ieșea din fire. Atunci nu mai cruța pe nimeni, chiar de era un fiu al său.

Calea pe care veneau zeii, după poveștile eline, este aceea ce se vede și azi pe cerul mătăsos, atunci cînd noaptea e senină; noi o numim Calea lactee.

Palatul marelui stăpîn, clădit de fiul său, Hefaistos, din aur și aramă, era cu porțile deschise, și zeii au intrat grăbiți. Era un freamăt și o zarvă în tot Olimpul, ca atunci cînd Zeus își pregătise lupta cu titanii.

Lîngă palatele lui Zeus erau strînși zeci de slujitori, de zei mai mici, aceia care alcătuiau cortegiile și-i însoțeau pe olimpieni. Și ei se frămîntau, cuprinși de teamă. Își șopteau tainic la urechi:

- Să fi reînceput titanii războiul cu Olimpul nostru?...

Stăpînul lumii cere pieirea oamenilor; în vremea asta, zeii cei mari, zeii- olimpieni, se adunaseră în sala unde îi aștepta stăpînul. Zeus ședea pe tronul său, cu fulgerele-n mîna dreaptă, și-n mîna stîngă purtînd sceptrul. Vulturul cel cu pene sure, vulturul care zbura zilnic, să-l sfîșie pe Prometeu, era acolo, lîngă dînsul.

Stăpînul și-a clătinat capul și pletele-i nepieritoare. Marea, pămîntul, stelele, cerul întins s-au zguduit, ca bănuite de cutremur, și au fost gata să se sfarme, să se prăvale peste Tartar.

Frați și surori și fii și fiice s-au îngrozit și și-au șoptit:

- Ce e cu tatăl? Ce se-ntîmplă? Atît de tare-i supărat, cum n-a fost încă niciodată.

Hermes, șiretul, știa taina. El însoțise pe stăpîn în lunga lui călătorie. Cunoștea gîndul, supărarea și planurile tatălui, dar nu spusese nimănui. Păstra secretul pentru el. Și-acum zîmbea, văzînd pe ceilalți cum se frămîntă și-și șoptesc, neliniștiți, îngrijați.

- Ascultați bine, olimpieni!... a tunat Zeus către ei. A venit vremea ca să stingem nesuferita semînție a fiilor lui Prometeu, aceia care împînzesc cîmpiile, pădurile, munții și

țărmurile mării...

- Cum? ce tot spune?-ntrebau zeii. Vrea să distrugă oamenii?

- Băgați de seamă, a urmat Zeus, zîcîndu-și brațele în sus, eu n-am avut atîta grijă pentru Olimpul fericit, în care noi hălăduim, nici cînd au năvălit giganții și înfiorătorul Tifon. Oamenii-s mai primejdioși. Ei seamănă cu noi, cu zeii. Mintea lor e prea ageră. într-o zi se vor răscula. Eu singur i-am văzut pe oameni, în Frigia, nepăsători cînd rosteau numele lui Zeus. Iară un rege, Licaon, a vrut să îmi întindă-o cursă și plănuia să mă răpună. Aflați însă că regele a și fost pedepsit de mine. L-am prefăcut în fiară, lup...

- Dar frigienii?

- Înecați... Tot satul lor l-am scufundat. N-au rămas decît doi bătrîni, pe nume

Filemon și Baucis. Ceilalți s-au dus în fundul apei...

- Dreaptă răsplată le-ai dat, Zeus... au glăsuț toți olimpienii.

- Dreaptă! a strigat iarăși Zeus, tîndu-le c-un semn cuvîntul. Dar a căzut numai un sat, și dincolo un singur om. Și nu de-un sat, și nu de-un om îmi este mie grijă, ci de toți ceilalți la un loc. Dacă-ntr-o zi le vine pofta să urce în Olimp, la noi? Să nu mai recunoască cerul și să se nscăuneze ei stăpînitori peste pămînt? Atuncea, zei, ce ne vom face?...

- O!... Asta nu se poate. Nu. Oameni să urce în Olimp? Și să se cîrmuiască singuri? Mai bine piară de pe-acum! Să-mpiedicăm această crimă și să dispară acest neam de muritori prea îndrăzneți, care ne amenință domnia! a zis la rîndul său Poseidon.

- Însă, mă-ntreb, a spus Atena, cine o să ne-aducă jertfe? Cine o să ridice temple și-o să le umple cu ofrande? Libați cine ne va face? Noi ne-am deprins să fim slăviți.

Chiar de n-o fac cu bunăvoie, oamenii tot ne mai slujesc. Ce zici de acest lucru, Zeus?

- Hm!... Asta o să mai vedem... Ne vom gîndi să-ți dăm răspuns mai la sfîrșit, a rostit Zeus. Acuma nu vrem altceva, decît să-i pedepsim pe oameni.

- Să-i pedepsim! ... Să-i pedepsim! ... Lovește-i tu, cu fulgerul... Să ardă-n flăcări tot pămîntul! s-a repezit neghiobul Ares.

- Am cugetat și eu la asta, a grăit Zeus, către Ares. însă mi-am amintit că-n timpul cît a fost lupta cu giganții, era să se aprindă slava, unde se află cerul nostru. Și eu mai știu de la Uranus că s-ar putea să vie-o zi cînd va lua foc însuși eterul. N- am vrut s-aleg această cale... Am cugetat că e mai bine să-i îneccăm...

- Dar bine, cum? a întebat zeița Hera.

- Nu-i greu deloc, a răspuns Zeus. Strîng nori de ploaie din tot cerul. Și plouă, plouă, pînă cînd dispar, cu toți înecați, toți oamenii lui Prometeu...

Vuia Olimpul de urale. Stăpînul a lăsat să treacă uralele pîn' la sfîrșit. Cînd s-a făcut din nou tăcere, a dat cu scepțrul în podea. Ploile se dezlănțuie.

- Să-nceapă, așadar, potopul!... Tu, Hermes, fugi pînă la Hades și îl vestește că-n curînd vor sosi umbre cu duiumul. Umbrele celor morți vor sta grămezi, grămezi în jurul porții ce duce în ținutul său, ținutul groazei și al morții... Voi, zeii Ares și Apolo, ieșiți afară și vedeți de sunt acolo Bore-u, vîntul de miazănoapte, și toate celelalte vînturi, care, suflînd, pot risipi norii cei buluciți a ploaie. Luați-i cu voi, țineți-i bine... Artemis, cheamă pe Eol, vestitul rege peste vînturi!...

Și toți care-ncotro fugeau să-i îplinească vrerile, cît mai cu sîrg, și cît mai bine. Zeii acelor vînturi care împrăștie adesea norii au fost luați grămadă de Eol și duși departe-n niște margini, zăvoriți într-o peșteră, la gura căreia a pus doi monștri-naripați de strajă, să nu poată scăpa nicicum.

În schimb, Eol a poruncit, la cererea stăpînului, să vie Notul, vîntul care aduce cu el nori și ploi, vîntul cel cald de miazăzi.

Zeus l-a cercetat, privindu-l pe zeul-vînt din tălpi în creștet. Pe fruntea lui sta împletită negura, care mohorăște văzduhul înaintea ploii. Din penele aripilor întinse peste-un sfert de lume, avînd culoare vînată, ca și sînul său păros și încărcat cu umezeală, curgea în juru-i numai rouă. Mai mult, cînd apăsa cu mîna norii care pluteau în juru-i, pînă la mare depărtare, se auzea zgomotul ploii, ce răpăia neconținut. Ținîndu-se de el, veneau și alte numeroase vînturi, înaripate și purtînd burdufuri mari, pline cu apă.

- Porniți deasupra astei lumi și înecați-o pe de-a-ntregul, a răbufnit spre vînturi Zeus.

Notul a început să zboare, urmat de celelalte vînturi aducătoare de furtuni. Ploi nesfîrșite se vărsau deasupra lumii, în șiroaie, în timp ce Zeus arunca, și el, cu fulgerele-n oameni.

Iris - zeița curcubeu, zeița cu aripi de aur - sugea apa din mări și lacuri, și- umplea burdufurile norilor, secate dup-atîtea ploi.

Ploaia cădea, cădea, tot mai avănă peste oameni, peste pămînt, peste cîmpii. Semănăturile pe ogoare fuseseră-n noroi trîntite. Speranța muritorilor de-a se hrăni prin

munca lor, de pe ogoare, se pierdea, și deznădejdea cuprinsese mulțimile. Munca-ndirjită dintr-un an pierdea pe cîmp fără folos.

Rîurile și marea încep să se reverse.

Dar Zeus nu se mulțumea numai cu apele din ploi. A poruncit fratelui său, Poseidon cel stăpîn pe mări, să îl ajute. Acesta a chemat la sine, într-un palat clădit în mare, din marmură verde și-albastră, pe zeii ce-și aveau sălașul sub albiile fluviilor.

- Dați drumul forțelor pe care le-aveți în stăpînirea voastră, a spus Poseidon zeilor, de cum au intrat în palat. Astfel ne poruncește Zeus. Deschideți deci zăgazurile și lăsați libere să curgă puhoaietele, ca-ntr-un vîrtej, peste pămînt și peste oameni. Poseidon își sfîrșise vorba. Zeii priveau nedumeriți. Ar fi-ntr-un bat: „de ce?” și „cum?” Dar la un semn al lui Poseidon au trebuit să se retragă, să plece spre mătcile lor. S-au îndreptat către izvoare. Le-au deschis, larg, gurile reci. Apele au țîșnit bogate și-au năvălit, urlînd, pe văi.

În acest timp, zeul Poseidon își luase furca cu trei dinți, bătută în mărgăritare, și o izbise de o stîncă, cu sunet înfiorător. Pămîntul se cutremurase. Stîncă se despicasă-n două. Vinele apelor, plesnite de violența izbiturii, scrișniseră ca niște lanțuri rupte de-o mîină de uriaș. Apele tănuite acolo se repeziseră afară, sărînd nebune peste stînci, în lungi pîraie zgomotoase, cu coame albe pe spinare, ca niște cai înspăimîntați.

Rîuri și fluvii, prea umflate, se și vedeau săltînd din mătci. Se năpusteau peste cîmpii și nimiceau semănături, smulgeau copaci din rădăcini și luau cu ele oameni, vite, case și așezări întregi.

Toate-ar fi fost cum ar fi fost, dar cînd și-nvolburata mare a început să se reverse, să-și zvîrle apa ei sărată în lungi torente peste țărături, răspîndind moarte și prăpăd, sorți de scăpare n-au mai fost pentru sărmanii pămînteni.

Purtînd în clocote turbate tot ce mai era viu prin lume, apa se întindea mereu. Hotare nu mai avea marea. Nici nu se mai zăreau limanuri negre sau verzi pentru scăpare. Zadarnic se tot trudeau unii, în bărci sau plute ușurele, să mai răzbească prin puhoi, sfîrșitul lor era aproape.

Pe cîmpuri, unde mai-nainte culegeau roade muritorii, în sate, unde se jucau copii cu risete zgloabii, era acum domnia mării. Prin crengile copacilor înalți, semeți, odinioară cu frunțile scîldate-n soare, lunecau peștii argintii. Frumosele nimfe ale mării, fiicele zeului Nereu, purtînd în păr mărgăritare, la gît șiraguri de mărgean, și pe veșminte flori de mare, și scoici, și fluturi de sidef, treceau înot peste podgorii și prin livezi, sau se plimbau pe străzile orașelor. Delfinii cutreierau codrii, s-avîntau sprinteni printre crengi. Leilor, galbeni ca nisipul, tigrilor și mistreților, și altor fiare sângeroase nu le mai era de folos puterea mare ce-o aveau.

Păsări cu aripile-ntinse străbăteau zile întregi văzduhul, căutînd să-și afle un locșor, unde să poată poposi. Căutau zadarnic, și la urmă cădeau în ape, fără vlagă, ca niște frunze veștejite dintr-un copac bătut de vînt.

Imensa revărsare-a mării acoperea întreg pămîntul și pentru-ntîia oară valul se legăna pe vîrf de munte.

Cei mai mulți oameni au pierit. Alții, puțini, scăpați cu zile, pe cîte-o creastă mai înaltă, slăbiți de foamea nemiloasă și înghețați de frig s-au stins, de-asemeni, și-au căzut în ape.

Numai o barcă mai plutea, o barcă mare, construită parcă anume să înfrunte nebuna furie a apelor. Și-adevărat, precum se spune, barca fusese pregătită cu vreme multă înainte...

Potopul încetează

Prometeu, tatăl omenirii, avea el însuși un fecior, pe Deucalion, ce era rege la Ftia, în Tesalia. Și el era căsătorit cu fiica lui Epimeteu și a Pandorei: o copilă plină de haruri, ce purta numele de Pira.

După ce tatăl, Prometeu, a fost înlănțuit de Zeus, Deucalion și soția lui s-au dus să-i mîngîie durerea. Iar Prometeu, care-avea darul prevestirii, ca și bunicul său, Uranus, i-a spus așa lui Deucalion:

- Ia seama, fiule, că Zeus vrea să înece tot pămîntul sub un potop nemaivăzut și să distrugă oamenii. Planul lui nu va izbîndi, dacă tu ai să mă ascuți! Să-ți faci o barcă zdravănă, de lemn, să-nfrunte apa și furtuna. Pune într-însa hrană multă și apă de băut, din plin. Cînd vor începe ploile - prin ploi vrea Zeus să înece pămîntul nostru! - tu te urcă îndată pe corabie. Vislește ne-nfricat cît timp ploile acelea vor dura. Iar cerul cînd s-o limpezi, cată în zări și vei vedea un singur vîrf semeț de munte, ce nu va fi cuprins de ape. Acel munte este Parnasul. Îndreaptă-ți barca într-acolo! Și ce va fi vei mai vedea...

Ascultînd sfatul tatălui, Deucalion și-a pregătit barca, de cum s-a-napoiat acasă. Și, cînd s-au pornit ploile, și-a luat pe draga lui soție, s-au urcat amîndoi în barcă, gata de drum către Parnas. Apele au crescut întruna. Elada s-a acoperit, pe tot întinsul ei, de valuri.

Numai o barcă mai plutea... Era barca lui Deucalion.

Ploaia mai încetase parcă. După aproape nouă zile de necurmată scurgere, norii erau secătuiți, oricât îi tot adăpa Iris, și cerul se mai limpezise. Deucalion a zărit Parnasul și a vîslit mai încordat, luptîndu-se din greu cu marea, pînă ce a ajuns acolo.

Vîntul și marea i-au izbit în niște stînci barca de lemn. Și barca i s-a sfărîmat. Fiul lui Prometeu și-a luat sub brațul stîng soția dragă, și doar cu dreapta a-notat, pînă ce a ajuns la mal.

Scăpat din valuri, Deucalion privea, încă înspăimîntat, pustiul verde-al apelor.

La pieptul său strîngea pe Pira, înfrigurată și flămîndă, dornică de un adăpost.

Zeița Temis intervine.

Legenda spune că, din slavă, i-ar fi zărit pe cei doi oameni zeița Temis, titanida, împărțitoarea de dreptate. Temis s-a apropiat de Zeus, și arătîndu-i tot pămîntul scufundat sub noian de ape, a glăsuț:

- Mărețe Zeus, dreptate ți-ai făcut destulă. La Hades morții vin șirag, și nu se mai sfîrșesc la poartă. Din mii și mii de oameni, cîți viețuiau pînă acum, au mai rămas

pe lume doi... Pentru un sat de frigieni și-un rege din Arcadia, ce te-au nemulțumit pe tine, plătit-au mult prea mulți și-așa... Lasă-i pe-acești doi în viață...

- Cine sunt ei și cum se cheamă? a-ntrebat Zeus, în sfîrșit.

- Se cheamă Deucalion și Pira. El este rege tesalian. Norocul le-a suris, și iată-i, se află-n muntele Parnas. Au suferit și ei destul. Deci, pentru numele dreptății, te voi ruga-n genunchi să-i ierți!...

Zeus, ascultînd-o pe Temis, s-a imblînzit. Și după nouă zile și nouă nopți, în cea de-a zecea s-a îndurat să facă semn. La acest semn, s-a repezit Eol pînă la peștera unde-l ținuse pe Boreu, și i-a dat drumul de îndată.

Boreu, cînd s-a văzut scăpat din peștera întunecoasă, s-a avîntat în largul său. Suflînd voios, a risipit norii la mare depărtare, și într-un ceas sau poate două, cerul s-a-nseninat de tot.

Aflînd că ploaia s-a oprit, Poseidon și-a lăsat din mînă tridentul său cel fermecat, și în aceeași clipă marea și-a încetat tot zbuciumul. Pe urmă, a chemat la sine pe-un fiu ce se chema Triton, un monstru-al apelor marine, căruia i-a cerut să sune înapoierea apelor în mări, în fluvii și în lacuri.

Triton a luat o scoică mare și a sunat din ea prelung. Apa, supusă, a-nceput să vie către matca sa. Colinele au răsărit de sub povara undelor, și-n timp ce apele scădeau, pămîntul parcă se-nălța, de undeva, dintr-un fund. După aceste nouă zile, pădurile își arătau din nou coroanele-nverzite deși frunzele mai păstrau încă nămolul apelor.

Deucalion are un vis ciudat. Se liniștise iarăși lumea. Rîuri și fluvii se scurgeau în albiile lor, tihnite, de parcă n-ar fi fost tot ele acelea ce-necaseră atîția oameni pe pămînt. Marea se legăna domoală și visătoare-n matca sa, și parcă nu-ți venea a crede că ea, haină și turbată, se năpustise peste țărmuri, urlînd și făptuind prăpăd.

Privind pînă departe-n zări, peste pămîntul fără viață și fără oameni, Deucalion a simțit că-i curg lacrimi amare pe obraz. Și el i-a spus soției sale:

- Numai tu, Pira, ai rămas în lume, singură cu mine. Dar mă gîndesc: ce inimă ai fi avut, iubită Pira, dacă și eu mă înecam? Cum îndurai atîta frică? Cine-ți mai mîngîia durerea? Eu, cel puțin, dacă destinul făcea să pieri-naintea mea, te-aș fi urmat. M-aș fi zvîrlit în valurile spumegînde. Bine c-am scăpat amîndoi, deși suntem atît de singuri... De ce nu am și eu putere ca înțeleptul Prometeu, părintele meu chinuit pe stîncă din muntele Elbrus? De ce nu pot și eu să fac, din apă și pămînt, alți oameni?

Vorbind, se coborau pe coasta muntelui Parnas. Cînd, iacătă, zăresc în cale apele rîului Cefis.

- Semn bun! a glăsuț bărbatul. Rîul cel sfînt ne-a tăiat drumul. Să ne spălăm în unda lui de rele și necurățenii, și poate drumul mai departe ne-o fi mai lin și mai cu spor.

Rostind cuvintele acestea, Deucalion și soția lui s-au cufundat în unda rece. După ce s-au spălat pe trup, pe plete, și și-au stropit veșmintele, cum era datina străbună, au pornit veseli iar pe cale.

Nu prea departe de Cefis era templul zeiței Temis. Preoți nu mai erau acolo. Focul n-avea deci cum să ardă. Pe zidul templului creștea, în voia lui, mușchiul cel verde.

Deucalion și soția-i, Pira, au curățat zidul de mușchi, au aprins focul pe altar și- au făcut cele de cuviință, pentru ca Temis să se simtă îndeajuns de mulțumită. Dar în același timp cei doi au căzut în genunchi pe trepte și, sărutînd marmura rece, au implorat-o pe zeiță:

- Tu, care ești bunica noastră și ocrotești dreptatea-n lume, tu, ce hălăduiești în slavă și stai lîngă stăpin, ascultă... Milostivește-te, zeiço, învață-ne ce putem face,

ca să se umple iar pământul cu oameni și-alte vietăți...

Coborîndu-se apoi noaptea, cei doi soți s-au culcat în templu. Deucalion a văzut-o-n vis pe Temis, venind lângă el.

- În zorii zilei, i-a spus Temis, părăsiți templul și porniți amîndoi unde vă duc ochii.

- Dar focul cine-l va păstra? a întrebat, prin vis, bărbatul.

- Focul va arde de la sine!

- Și oameni noi cum vom aduce pe-acest pământ acum pustiu?

- Să luați, a spus zeița Temis, oasele străbunicii voastre. Mergînd de-a lungul fluviilor, să zvîrliți oasele-i în urmă, și oamenii vor răsări...Din pietre se nasc noi oameni. Spunînd cuvintele acestea, zeița a pierit din vis. Deucalion s-a trezit îndată. Și a strigat soției sale:

- Pira! În vis, în timpul nopții, mi s-a ivit bunica Temis. M-a învățat ce-i de făcut ca să-i reinviem pe oameni...

Numai că povestind soției cele pe care le visase, aceasta a-nceput să plîngă:

- Oasele străbunicii noastre? Ar fi o crimă neiertată să risipim aceste oase, zvîrlind cu ele peste tot...

- Dar stai!... s-a luminat bărbatul. Nu-i Gheea străbunica noastră?

- Ba da, s-a bucurat femeia. E Gheea, e pământul însuși. Oasele ei sunt pietrele...

- Atunci, totul e limpede.

Deucalion și soția sa au luat în brațe multe pietre, apoi, mergînd de-a lungul văilor, le azvîrleau în urma lor.

Unde cădeau aceste pietre, ele se prefăceau în oameni. Cele pe care le aruncase Deucalion se schimbau în bărbați puternici, iar celelalte, azvîrlite de mîna moale a soției, deveneau niște fete mîndre.

Astfel, pentru a doua oară - prin Deucalion și soția lui - s-au ivit oamenii pe lume.

Iară în humă era viață, erau semințe rodnice. Căldura soarelui îăcea semințele să incolțească. Din ele s-au născut pe urmă, cum spun legendele străvechi, viețuitoare, mii de spițe, de plante și de animale.

Lumea s-a înmulțit din nou, mai mult decît la început.

Deucalion și-a făcut o casă, viețuind cu soția lui în pace, respectat de toți. În casa asta i-a născut Pira soțului său un fiu, pe care l-au numit Elen.

Acesta e, după legendă, strămoșul grecilor, numiți în vremurile vechi: elini.

Înșelăciunile lui Zeus

Trecuse, în sfârșit, urgia potopului dezlănțuit. O lume nouă se năștea. De-o parte se aflau elinii, din neam de zei, neam de titani ^{lviii}. De alta erau ceilalți oameni - cîți se născuseră din pietre. Zeus era iar mulțumit.

Într-un sfat tainic îi spunea fiului său, Hermes, pristavul: - Acuma toate-mi sînt pe plac. Aș vrea să sorb, la nesfîrșit, ce e mai bun și mai gustos: ambrozie, nectar divin, fructe de pe pământ și vinul cel înmiresmat, dulce și gros, pe care-l beau toți muritorii cu nesaț... Eu sunt stăpîn și fac ce vreau. Mi-am luat zeițe de soții. Dar văd, acolo, pe pământ, nimfe și fete pămîntene, uneori mai fermecătoare decît zeițele din cer. Am să fac, Hermes, și-alte nunți... Mie îmi este-ngăduit să calc și legile cerești, chiar dacă sunt orînduite de mine însumi...

...Și Zeus, împlinindu-și vorba, căta nesățios prin lume. Căta mai mult către ținutul udat de fluviul Asopos, din pricină că zeul fluviu avea cam douăzeci de fete, una mai mîndră decît alta. Dar dintre ele o-ndrăgise pe cea mai mică, pe Egina.

O flacăra strălucitoare

Zeus, precum se povestește, s-a preschimbat în flacăra, o flacăra strălucitoare, care s-a coborît din cer, într-un vârtej amețitor, pe malurile fluviului. El a furat-o pe Egina, a-nvăluit-o-n flacăra și, într-o clipă, a purtat-o în niște locuri tănuite, să nu o mai găsească nimeni. Numai că zeul fluviu, tatăl, nu s-a lăsat batjocorit. S-a ridicat din matca sa și a pornit în lumea largă să-l afle pe, răufăcătorul care-o furase pe Egina.

A mers, a mers, pîn-a ajuns într-un regat numit Corint. Regele locului, Sisif, era nespus de necăjit. În țara lui băntuia foamea, fiindcă fusese lipsă de apă în tot anul și grînele nu se coceau, pășunile erau uscate și în livezi nu se vedea decît, ici-colo, cîte-o fructă.

Aflînd atîta sărăcie, Asopos s-a înduioșat și, cu puterea lui de zeu, a făcut să țîșnească

apa dintr-un izvor de mult secat. Ținutul s-a înveselit. Iarba a început să crească. Oamenii au ieșit la câmp, să facă noi semănături.

Drept mulțumire fluviului, Sisif i-a spus unde se află Zeus, ascuns, cu prada lui.

Ba i-a mărturisit că fata avea acuma un copil, ce purta numele Eac.

Asopos a fugit s-o caute. Era atît de mînios, că Zeus - cît e el de Zeus - s-a cam temut să nu pățească în acea ziuă vreo rușine. Mai ales nu-i era pe plac să i se dovedească fapta. Atunci, și-a prefăcut iubita într-o bucată de pămînt, pe care a zvîrlit-o-n mare.

Fluviul n-a mai avut ce face; a trebuit să se întoarcă în albia lui părăsită. Fata a rămas insulă scăldată de albastrul mării. Iar fiul ei, micul Eac, crescut acolo-n

insulă, de niște oameni milostivi, a ajuns rege mai tîrziu.

Lui Zeus nu i-a fost destul.

- Dar fluviul are și-alte fete, îi spunea el zeului Hermes. Cea mai frumoasă-i

Antiopa, și ea va fi soția mea...

Precum a zis a și făcut. S-a preschimbât într-un satir- într-un satir încornorat, dar cu chip ademenitor - și a pîndit-o pe-Antiopa, cînd adormise-ntr-un umbrar. Și fata, neavînd ce face, a trebuit să se-nvoiască. A devenit soția lui.

Copiii ei au fost doi gemeni, Zetos și Amfion, pe nume: strămoși ai regilor din Teba.

O nimfă din cortegiul zeiței Artemis

Asopos își plîngea destinul. Dar Zeus hohotea în slavă și îi spunea pristavului:

- Hermes, ce fată crezi tu, oare, că merită cinstirea-naltă de a-mi pleca ochii spre ea?

- Știu eu, stăpîne? zicea Hermes. Îmi pare mie, sau așa e? Nu cred că-i alta mai frumoasă decît Calisto, nimfa care o însoțește în cortegiu pe Artemis, la vînătoare...

- Privirea ta e ageră, a ris cu hohote stăpînul. Ești gînd din gîndul meu, băiete. Într-adevăr, nu-i alta care să merite, mai mult ca dînsa, cinstea de-a-mi deveni soție...

- Bine, dar nimfele acestea au jurat fiicei tale, Zeus, că vor rămîne ne-ntinate. Zeița Artemis ucide nimfele sale din cortegiu, dacă își calcă jurămîntul... Calisto nu o să primească a-ți fi soție. Îi va fi teamă.

- Nu, Hermes, te înșeli, te-asigur, i-a spus pristavului stăpînul. Nimfei nici n-o să-i fie teamă. Iată ce fac...

Și, într-o clipă Zeus a luat înfățișarea copilei sale, Artemis. Pe umeri ținea, ca și dînsa, un arc măiestru de argint și-o tolbă plină cu săgeți. Mergînd cu pas ușor, prin munți, i-a tăiat calea lui Calisto. Cu voce limpede, de fată, i-a poruncit nimfei să vină la pieptul său și-a sărutat-o. Calisto, nebănuitoare, se bucura că-i strînsă-n brațe și sărutată de zeiță.

Deodată, Zeus și-a luat chipul său majestuos, impunător, și a rostit către Calisto:

- De azi vei fi soția mea. Fiul tău o să-ntemeieze regatul din Arcadia!

Cînd a-nțeleș înșelăciunea, nimfa a început să țipe și a fugit ca o nălucă, plîngînd, spre inima pădurii. Artemis cea adevărată, auzind țipetele fetei, a trimis nimfele s-o cheme. Calisto s-a înfățișat tremurătoare, înlăcrimată, i-a căzut în genunchi zeiței și a rugat-o să o ierte. Se ruga biata să o ierte, deși nu avea nici o vină.

Artemis se uita la nimfă, avînd o cută-ntre sprîncene. Fără să dea nici un răspuns, a cerut arcul și-o, săgeată și a țintit-o pe Calisto.

Zeus, care era acolo ascuns în dosul unor arbori, a vrut să-și scape victima de sub săgeata fiicei sale. Făcînd un semn, a preschimbât-o pe Calisto într-o ursoaică. Ursoaica a-ncercat să scape și să se urce-ntr-un copac. Atîta numai că zeița arareori își greșea ținta. Fata a fost

lovită-n piept. Gemînd, s-a prăbușit în iarbă și sângele nevinovat a înroșit pădurea toată. S-a chinuit așa un timp. Mai înainte de-a muri a născut un fecior, pe Arcaș.

Sfîrșindu-și fata zilele, trupul său a fost pus pe rug. Și moartă ea era frumoasă. Ca să-i păstreze frumusețea, Zeus a luat-o de pe rug și a azvîrlit-o între stele, ivind o nouă constelație, ce se numește Ursa mare.

Fiul său, Arcaș, după cum îi prevestise însuși Zeus, a-ntemeiat Arcadia, țara cea mai încîntătoare ce se afla în acel timp, după cum spun legendele. A viețuit el multă vreme, însă, simțînd că i se-apropie ceasul din urmă, l-a rugat pe tatăl său ceresc, pe Zeus, să-l ducă lîngă mama lui. Zeus i-a împlinit dorința schimbîndu-l, de asemenea, în altă constelație care se cheamă Ursa mică.

Io e preschimbată în junincă

- Calisto este sus, pe boltă. Egina-i insulă în mare. Destinul a voit ca eu să mi le pierd pe amîndouă, glăsuia Zeus către Hermes.

— Necazul n-are nici un drept să mohorască fruntea ta. Sunt flori pe lume cîte vrei. Îți poți afla alte soții, îi răspundea șiretul Hermes.

Și mai trăia pe-atunci, în Argos oraș vestit, înfloritor, o preoteasă-n templul

Herei, ce purta numele de Io.

Tatăl acestei fete, Io, era alt fluviu zeu, Inahos, ce uda țara Argolidei.

Zeus o văzuse pe Io cînd se scălda în zorii zilei. Din cer o urmărise lacom, cum se rotea domol prin unde și se ivea deasupra apei, ca o petală de argint.

Fecioara Io, terminîndu-și scăldatul într-o dimineață, se îndrepta spre țărm, storcîndu-și cosițele bălaie, lungi, ridicînd brațele spre soare. Zeus, neostoitul Zeus, ce o pîndea din slava lui, s-a repezit-naintea fetei.

Io s-a-nspăimîntat de moarte. A fugit iute, ca o ciută, pe șesul înroșit de soare. Voia săse întoarcă-n fluviu. La adăpostul tatălui, era mai greu s-o prindă Zeus. Dar Zeus și-a-ncruntat privirea, și peste fluviu s-a lăsat un nor mai negru decît noaptea. Io s-a rătăcit prin beznă. Zeus s-a apropiat de ea și-a-mbrățișat-o cu de-a sila. În acest timp, zeița Hera își căuta soțul peste tot.

„Unde o fi plecat iar Zeus?” se-ntreba ea și cerceta cu ochii lumea-n lung și-n lat.

Pămîntul era luminat de soare, ca în orice zi, numai în Argos se lăsase un întuneric nepătruns. Zeița, cam bănuitoare, a poruncit să i se-aducă un nor de aur și, pe loc, s-a coborît în Argolida. Ajunsă tocmai lîngă fluviu, Hera a început să strige:

- Stăpîne!... Zeus!... Unde ești?...

N-a răspuns nimeni, se-nțelege. Zeus tăcea, în întuneric, sperînd că nu va fi zărit. Dar Hera, bănuind, pesemne, că Zeus totuși este-acolo, a poruncit norilor negri să se împrăstie-n văzduh.

Norii s-au ridicat în sus și s-au împrăștiat ca fumul. Atîta că șiretul Zeus, ca să nu fie prins, schimbase fata-ntr-o junincă și sta, nevinovat, alături.

- De unde e juninca asta? l-a iscodit zeița Hera.

- Nu știu. A ieșit din pămînt. E o junincă fermecată! a trîntit Zeus o minciună.

- De e așa, să mi-o dai mie! a rostit Hera, ascuțit. - Ți-o dau, cum nul! A răspuns Zeus, dornic să-i stingă bănuiala soției sale din Olimp.

Monstrul Argus începe s-o chinuiască pe Io

Hera n-a așteptat să-i dea Zeus încă o-ncuviințare. A luat pe fiica lui Inahos - astfel schimbată în junincă. I-a pus de gît un lanț de-aramă și-a-ncredințat-o unui monstru, un slujitor de-ncredere, ce-avea tot corpul presărat cu zeci de ochi pătrunzători. Monstrul acesta, numit Argus ^{lxvi}, vedea în toate părțile: sus, jos, în părți și-n spate, vedea și-n bezne și în apă. Nici o mișcare nu scăpa ochilor săi veșnic la pîndă. Abia dacă în timpul nopții cîte doi ochi se odihneau, unul în față, altu- n spate, pe rînd, o clipă fiecare; dar ceilalți rămîneau de strajă, băgaul de seamă orișice.

Acestui monstru i-a dat Hera pe fiica fluviului Inahos și i-a grăit în acest fel:

- Argus, să iei juninca asta. Eu bănuiesc că e o fată. Tu să mi-o duci cît mai departe, să n-o mai poată vedea Zeus. Acolo să mi-o chinuiești, cît te-i pricepe tu mai bine...

Monstrul a luat de lanț juninca și a purtat-o peste munți, peste cîmpii și peste ape. Nu îi dădea voie să pască decît o iarbă vestejită, frunze pălite și amare, iar apă nu putea să bea decît din bălți cu sărătură, înnămolite, putrede. Noaptea, o aducea să doarmă pe locuri cît mai umede, mai înghețate, mai bătute de vînturile cele reci, lăsînd-o pradă frigului.

Io vărsa lacrimi amare. Știa că e nevinovată. Zeus, din cer, o oropsise. Și-n loc să dobîndească milă, cum se cuvine aceluia ce suferă, Hera o urgisea mai rău. Și tot ducînd-o monstrul Argus, prin lumea largă, pe copilă, au ajuns, într-o bună zi, în țara fluviului Inahos.

Tocmai atunci erau pe țărmuri bătrînul fluviu zeu, Inahos, și cu surorile-i iubite.

Vorbeau cu toții despre ea.

- Unde-o fi Io a noastră? se tînguia încet bătrînul. Simt că mă sting, mă sting cu zile.

Ea îmi era căldura vieții și mîngîierea clipelor de bătrînețe ce m-apasă...

- Surioara noastră dulce, blindă, ce-nveselea întreg palatul cu risetele ei zglobii, care cînta din zori în noapte, pe unde-o rătăci, sărmana? se întrebau și fetele.

Io era la depărtare de cîțiva pași și-i auzea.

- Eu sunt... Eu sunt Io a voastră... Priviți-mă cum am ajuns mugea copila-ndurerată.

Văzînd că tatăl și surorile n-aveau cum să o înțeleagă, ea și-a zgîriat, cu multă trudă, pe țărnul nisipos al apei, numele - Io - cu copita.

- Juninca asta-i fermecată! au strigat toate fetele. Știe să scrie cu copita. Hai să citim și noi ce-a scris.

- Io!... Da, da, da, Io scrie... a rostit fluviul zeu, Inahos. Bătrânul se și repezise de gîtul fetei sale dragi. Plîngînd cu țipete, Inahos îi mîngia pielea rănită de lanțurile de aramă.

- Aduceți leacuri, oblojeli!... Aduceți iute!... striga dînsul. Păstorule nelegiuit, zeii au să te pedepsească, fiindcă lovești un animal sub care se ascunde-o fată...

Cît timp s-au petrecut acestea, monstrul cel de credință-al Herei se aruncase-n apa rece ca să-și împrășteze trupul. Auzînd însă pe Inahos că îl blestemă-n acest fel, s-a săltat repede din unde:

- Ferește-te, bătrâne,-n lături, a răcnit el. N-o minia cumva pe Hera, ce ocrotește-acest ținut, pentru că s-ar putea să-ți schimbe toate copilele la fel...

A tras apoi tare de lanț, tirînd juninca-n urma lui. Tatăl se aruncase jos, lovindu-și fruntea, hohotînd:

- E dusă mîngîierea mea... Duse îmi sunt orice nădejdi... Fetele își smulgeau și ele părul din cap și se jeleau:

- Io!... Iubita noastră soră! Ești osîndită pe nedrept. Și noi cît vom trăi pe lume, vom lăcrima în urma ta...

Zeus hotărăște moartea lui Argus

Argus nu s-a uitat în urmă. N-a ascultat plînsul lor. A dus juninca mai departe, pînă ce a găsit, în drum, niște pășuni cu iarbă arsă. Aici a legat-o pe Io de un țaruș, cu lanțu-i greu. El însă s-a urcat pe-un munte, umbrit de arbori rămuroși. De-acolo priveghea în zare, să nu se-apropie nici un om, ce ar putea să-i dea lui Io vreun ajutor oricît de mic.

Erau atîta de departe și-atît de bine-o ascundea Argus pe Io-n acel loc, încît abia de-o vedea Zeus.

„E prea destulă suferință pe care o îndură Io, nevinovată precum e!... a cugetat în sine Zeus. A venit vremea s-o ajut. M-a blestemat fluviul Inahos. Îmi fac iarăși prea mulți dușmani...”

A chemat deci pe zeul Hermes și i-a cerut să plece-n grabă spre locul unde era Io.

- Ai să-l ucizi pe monstrul Argus, i-a poruncit Zeus lui Hermes. Cum? Te privește. Ești viclean și priceput în treburile de-astea...

Și-a pus Hermes aripile la pălărie, și la umeri, și la picioarele-i mai iuți decît e vîntu-n vijelie. A pus sub haină secera de diamant cu care Cronos îl sfîrtecă pe Uranus, în bătălia dintre ei. A luat în mînă caduceul și a zburat ca un vîrtej...

A tot zburat, a tot zburat, pînă ce a ajuns în locul unde monstrul zeiței Hera păzea pe fiica lui Inahos cu-atît de mare strășnicie.

Sosind acolo, zeul Hermes și-a dat deoparte-aripile și a lovit cu caduceul într-un tufiș de bozie. Cum a lovit cu caduceul, tufișul s-a schimbat pe loc în douăzeci de capre roșii și douăzeci de iezi bălțați, avînd pe lingă ei un țap cu părul negru, păcură. Hermes și-a scos din sîn un nai. A început să-și mîne turma, cîntînd din nai, fermecător.

De pe-nălțimea unde sta, Argus l-a și văzut pe Hermes.

- Cine ești, măi? i-a strigat el.

- Sunt un sârman păstor de capre, nu vezi? i-a dat răspunsul Hermes.

- Frumos mai cînti, ia vino-ncoace!... Acolo iarbă e pălită, aici e grasă... Și-s izvoare, să-ți tot adăpi căprițele. Urcă-te sus! E și răcoare. Și tu poți să te odihnești. Iar mie-mi vei cînta din fluier. Dar vai, ce fluier e acela? N-am mai văzut. Făcut din trestii?... Frumos mai știi să cînti, băietel...

Hermes se face-ntîi că nu vrea să urce-n munte, lingă Argus; pînă la urmă se-nvoiește. Incet-încet își urcă turma, cîntînd mereu, mereu, din nai. Lui Argus i se închid ochii. Asta și urmărește Hermes. S-adoarmă monstrul ce păzește pe fiica fluviului Inahos, și să-l ucidă.

Asta vrea. Monstrului i se închid ochii, sub cîntecul duios din nai. Nu încă toți. Mai sunt de strajă, ici-colo, cîte undi.

- Spune-mi, păstorule iubit, rostește Argus moțîind, cine a născocit unealta din care cînti așa frumos?

Păstorul prefăcut îi spune, cu glas domol, adormitor, despre un zeu, pe nume Pan. Și-i spune Hermes, îi tot spune, cum zeul a-nțilnit o nimfă și... zeul Pan s-a- ndrăgostit...

Vocea lui Hermes e ca vîntul, cînd suflă prin frunzișuri vara.

Argus a adormit de tot. Pentru întâia oară Argus nu are nici un ochi deschis. Sforăie-n tihnă și visează. Visează despre zeul Pan și despre o unealtă nouă, pentru cîntat, numită nai. Hermes își duce caduceul peste tot trupul monstrului. Iar caduceul mîngie ochii lui Argus, ca s-adoarmă tot mai adînc, ca-ntr-un mormînt. Puterea lui este sfîrșită. Hermes își schimbă uitătura cea plină de bunăvoință și se încruntă ucigaș. De sub veșmîntul de păstor își scoate arma ascuțită. Își scoate arma și lovește grumazul gros ai monstrului.

Capul s-a despărțit de trunchi, rostogolindu-se pe văi.

Hermes împinge cu piciorul și trunchiul celui ce fusese străjerul de credință al Herei. Capul și trunchiul se zdrobesc. Muntele s-a-nroșit de sânge. Ochii lui Argus s- au desprins și de pe cap și de pe trunchi, și-s risipiți mai peste tot.

Io își recapătă vechea înfățișare

Zeul pristav nu stă pe gînduri și rupe lanțul de aramă, care o priponea pe Io. Juninca liberă, scăpată de sub cumplita priveghere, pornește-n goană către casă, în timp ce Hermes își așază la loc măiestrele-i aripi și se ridică-n zbor spre Zeus, ca să-i arate ce-a făcut.

Nici nu zburase bine Hermes și s-a ivit zeița Hera. A strîns ochii monstrului

Argus, căzuți pe văi, căzuți pe coaste. I-a strîns în poala ei pe toți.

„Dar ce să fac acum cu ei? se întreba zeița Hera. Gîndeam s-o urmăresc pe Io. Nu vreau să-mi scape fata asta!”

Voia să-i pună pe o stîncă, dar a zărit jos, în cîmpie, trecînd o pasăre: păunul. Coadă păunului, rotată, i-a plăcut mult zeiței Hera.

„E numai bună de-ncrustat coada păunului, cu ochii cei risipiți ai monstrului!” a cugetat zeița Hera.

Ea a luat ochii strînși în poală, i-a prins de coada cea rotată, ca niște pietre nestemate, și a rostit către păun:

- Pentru că porți ochii lui Argus, ochii ce m-au slujit pe mine, tu ai să fii pasărea mea...

Și-ntr-adevăr, din acea clipă, legendele ne spun că Hera n-a avut pasăre mai dragă decît păunul cel rotat, cu coada lui strălucitoare.

Numai că-ndată după-aceea, zeița Hera s-a pornit s-o urmărească pe junincă, să nu poată ajunge-n țara unde se afla tatăl său.

Ea poruncește unei furii să se transforme într-o streche. Strechea o-nțeapă pe junincă. Parcă o taie c-un cuțit. De spaimă, Io trece-n goană printr-o pădure, pe-o cîmpie, și peste văi, și peste dealuri. Se rătăcește. Uită drumul. Și fuge, fuge, înțepată neconținut de acea streche. Ea ocolește tot pămîntul. Sciții o văd prin țara lor. Prometeu, fiul de titan, înlănțuit de zei pe Elbrus, o vede și îi dă curaj.

Prin Asia gonește Io și se aruncă-n apa mării să-și răcorească trupul ars de-nțepătura furiei, în valurile reci și repezi. Străbate mările înot și-ajunge-n țara egipteană.

Nilul, cu apa lui miloasă, curgea - oglindă-mpurpurată de asfințitul soarelui. Pe țărmul său aleargă Io. Cade-n genunchi, fără puteri. Ridică fruntea către cer. Mugește-adînc, și-n limba ei cere lui Zeus îndurare. Mai bine zeii să-i ia viața; de mii și mii de ori era mai bine dacă se îneca în valuri, decît să îndure atîta, nevinovată, pe pămînt.

Din cer, însăși stăpînul, Zeus, vede că răzbunarea Herei e mult prea mare, și a- ntrecut orice măsură. Cu carul său de aur, Zeus coboară grabnic în Egipt. Li pune mîna grea pe spate junincii albe și... minune!... părul de animal îi cade, se vede pielea mătăsoasă coarnele i se rup din frunte pe spate, într-un val de aur, cosițele i se revarsă, umede, ca în ziua-n care Zeus căta din cer la ea. cuprins de gînduri pătimașe.

Io, încă înfricoșată, se saltă repede din tină. Picioarele și mîinile îi sunt așa precum erau în vremea cînd sălășluia la tatăl său, fluviu Inahos. îi vine greu parcă să creadă că nu mai este animal. Vorbește, strigă, ride, cîntă și, uluită, își ascultă glasul și hohotul senin. Totul era ca mai-nainte.

Și, pentru că-i venise ceasul, dînsa s-a tras lingă un mal. Acolo a născut un fiu lui Zeus, tatălui ceresc. Feciorul s-a numit Epafos.

Regele din Egipt, Osiris, văzînd-o pe frumoasa Io, s-a-ndrăgostit nebun de ea și a cerut-o de soție. Astfel a devenit regină Io în țara egipteană. După ce ei s-au stins din viață, preoții le-au făcut altare, numind-o pe regină: Isis.

Pe tron, ca rege în Egipt, a fost urcat fiul lui Io. Cînd a murit și el, de-asemeni preoții i s-au închinat și l-au slăvit, zicîndu-i Apis.

Răpirea Europei

În timpul cînd sărmana Io era încă tîrită-n lanțuri de Argus, monstrul ne-ndurat, Zeus își aplecase ochii spre altă fată pămînteană. Era o tînără prințesă, fiica lui Agenor, un rege care domnea-n Fenicia.

Prințesa se juca-ntr-o zi, cu prietenele sale bune, pe-o pajiște, la țărmul mării. În cîntece se povestește că fetele strîngeau în coșuri trandafiri roșii din boschete, pentru altarul Afroditei, mîndra zeiță-a dragostei.

Cîntînd voioase și zburdînd, ele nici n-au băgat de seamă cînd s-a ivit un taur falnic, cu păr galben ca aurul și ochi albaștri cum e bolta senină a Feniciei.

Zeus se preschimbă-n taur. Se-amestecă-ntr-o cireada, care păștea pe malul mării. Dar, mai-nainte, poruncise fiului său, pristavul Hermes, să se prefacă în păstor și să gonească vitele spre pajiștea unde era ceata de fete feniciene.

Inghesuindu-se-n cireada minată de pristavul Hermes, Zeus s-a apropiat, pe- nctul, de locul de-unde culegea Europa trandafiri roșii pentru altarul Afroditei.

Hermes a mînat mai departe cireada, către o pădure. Nu a rămas pe pajiște decît stăpînul din Olimp, schimbat în taurul de aur.

În acea clipă l-au văzut mai multe fete și-au strigat:

- Europa, vino să te miri... N-ai mai văzut astfel de taur. Părul lui e ca aurul, ochii ca bolta cea senină, pe fruntea lată poartă coarne încovoiate, tot de aur, și-o pată de argint lucește pe creștetu-i strălucitor.

Fata de rege s-a grăbit să vină pînă lingă taur.

- Așa e, s-a mirat și dînsa. Ochii acestui animal par ochi de om, parcă grăiesc. Ce vrea să spună nu-nțeleg. Însă, de bună seamă, iată-l, ne face semn să ne urcăm pe preaputernica-i spinare... și să ne plimbe. Asta vrea...

- Da, da! au spus și celelalte copile, într-un singur glas. Cu capul face semn spre noi, să ne urcăm și să pornim cu el pe țărmurile mării. Numai că nouă ne e frică. Cum? Tu, Europa, îndrăznești?

- Eu îndrăznesc, a răspuns dînsa. Priviți-l doară ce blînd e. Din botul lui se-mprăstie miros de flori, ba... parcă... stați!... mireasmă de ambrozie.

Și, fără nici o chibzuială, Europa saltă grațioasă pe taurul înșelător. Acesta se ridică-ndată, pornind cu pașii-i majestuoși, întâi încet, apoi mai iute, apoi în goană, și- n sfîrșit se-aruncă-n valurile verzi. Se-aruncă... și înoată, înoată, mai către larg, mai către larg...

Europa, cînd se vede-n valuri, plînge și țipă-nfricoșată:

- Vai, ce mă fac, surorilor? Nu mă lăsați să pier în mare! Vestiți pe tata, să trimită corăbiile-n urma mea și să mă scape de la moarte...

Dar taurul cu păr de aur, mugind cu glas de trîmbiță, își purta prada mult mai iute decît puteau corăbiile regelui Agenor să zboare pe-ntinsul verde-al apelor.

Zadarnic au purces corăbii și oameni vrednici după fată. Taurul luneca pe ape, repede, repede ca vîntul. Poseidon, zeul mărilor, înconjurat de nereide, îmblînzea marea-n calea lor. Vîntul îi mîngîia copilei părul bălai și inelat. O muzică tulburătoare se răspîndea jur împrejur, iar taurul, Zeus, mugea, strigîndu-și tare biruința.

Fata era înspăimîntată. Plutiseră întreaga zi, și-abia acuma, pe-nserate, vedea un țărm, în depărtări.

Către țărmul acesta, Zeus își duce prada și o lasă la poalele unui stejar. Apoi, dispăre ca prin farmec.

Nu trece mult și se ivește, acolo, sub copac, un tînăr. Tînărul vine lingă dînsa. Are un chip atrăgător și-o vorbă ademenitoare.

- Cine ești tu? întrebă el, în ochi c-un zîmbet victorios.

(Dar tînărul acela era tot Zeus. își luase altă înfățișare, numai și numai ca să-nșele și

pe copila feniciană.)

- Numele meu este Europa, răspunde ea. Un taur m-a răpit din țara părintelui meu, Agenor, care se află-n Asia și, înotînd spre asfințit, m-a dus în locurile astea... Spune-mi tu, tinere voinic, poți să îmi fii de ajutor? Poți să mă ocrotești cumva?

- Cum să nu!... grăiește el. Sunt regele ținutului. Nimeni ca mine n-ar putea să-ți dea atîta ajutor. Numai că-n schimb, îți cer și eu să-mi fii soție, preafrumoasă!... Fără părinți și fără rude, lipsită și de orice prieteni, Europa plînge.

- Primesc, șoptește încet ea. Sunt singură și fără sprijin... Zeus o prinde de mijloc:

- Vei fi regina insulei, îi spune, pentru că insulă mi-e țara. În noaptea asta vom dormi aici, lingă stejar, dar mîine-am să te duc, Europa, în orașul unde domnesc, unde-i palatul meu regal...

Afrodita îi aduce mîngîiere copilei lui Agenor

Tîrziu, tîrziu, spre dimineață, trezindu-se din somn, Europa vede că a fost părăsită de tînărul care spunea că e regele insulei.

Dorul de casă, de părinți, începe să o mistuie. Inima ei e-ndurerată. Privește cerul sîngeriu și marea vînată inspumată. Privește, plînge și suspină:

- Pe unde sunt?... Ce să mă fac? Voi fi o roabă preaumilă a cine știe cărui rege... Rușinea, jalea mă doboară. Mai bine vreau să pier din lume. Uite, aici este stejarul. Am să m-anin cu cingătoarea de ramurile sale lungi, sau nu, mai bine urc pe stîncă, iată, pe stîncă înnegrită, care se pleacă peste apă... iar apa fierbe dedesubt. De-acolo nu mai pot scăpa...

Europa se și ridicase, gata să urce pe o stîncă și să s-azvîrle-n apa mării. Deodată, simte lingă dînsa o adiere parfumată și-un zvon de cîntece duioase. Se-ntoarce iute și zărește, într-o lumină orbitoare, pe Afrodita, pe zeița ce ocrotește dragostea.

Zeița îi oprește pasul, îi pune palma pe cosițe și-o mîngîie, dîndu-i curaj.

- Nu plînge, draga mea, îi spune. Taurul care te-a răpit a fost însuși stăpînul lumii. Și tînărul ce te-a cerut, să-i fii soție, e tot el. Deci bucură-te, dragă fată! Tu-i ești nevastă pe pămînt, așa precum îi este Hera, la noi, în muntele Olimp. Numele tău o să rămînă nemuritor, fiindcă pămîntul pe care Zeus te-a adus o să poarte, în viitor, numele tău... pe lingă Asia bătrână, va fi Europa tînără.

Astfel a glăsuît zeița către Europa și, apucînd-o lin de mijloc, a dus-o către un oraș, ce se afla nu prea departe-n insulă. Europa i-a născut lui Zeus doi fii vestiți. Unul va fi regele Cretei^{lxxii}, iar celălalt, judecător al umbrelor de sub pămînt.

Hera și copiii ei

Cu toate astea, în Olimp domnea o singură zeiță, mîndra și preafrumoasa Hera, soția marelui stăpîn. Cînd Hera pătrundea-n Olimp, toți ceilalți zei se ridicau și- o salutau plini de respect.

Mînia ei stîrnea furtună, ca și-a lui Zeus, glas de tunet. Putea să dea - tot ca și dînsul - porunci stihilor. Și de se frămînta în jilț, Olimpul se cutremura.

Pedepsirea Cheloneei

Despre căsătoria ei cu Zeus se povesteau destule lucruri. Fusese-o nuntă în Olimp, mai mare ca oricare alta. La nuntă au fost poftiți zeli și semizeii, ba și genii și nimfe, care mișunau și pe pămînt, ca și în ape. Toți le-au adus daruri de preț. Numai o nimfă, Cheloneea, n-a vrut cu nici un chip să vină. Locul ei, hotărît la masă, se vedea gol.

Zeus a poruncit lui Hermes să plece grabnic după nimfă și s-o aducă negreșit.

Dar nimfa tot n-a vrut să vină, ba a mai rîs chiar și de miri.

- Zeus? Cîte mirese-o să mai aibă? se pare c-ar fi grăit nimfa, batjocorindu-l pe stăpîn. Mai bine stau la mine-acasă...

Zeus s-a miniat cumplit, pentru că Hera se-ncruntase, auzind astfel de răspuns, și a grăit către meseni:

- Ca o pedeapsă, Cheloneei să i se curme, pe loc, graiul. Graiul cu care a- ndrăznit să spună despre mine vorbe nesăbuite și prostesți. Casa să-i cadă în spinare și astfel să și-o poarte veșnic... Să se prefacă într-o broască. Broască țestoasă. Poruncesc!... Iar noi, ceilalți, să urmăm nunta...

Hera s-a-nveselit din nou, și nunta a urmat în voie, în timp ce nimfa, Cheloneea, se prefăcuse într-o broască, ce-și purta casa în spinare, precum îi hotărîse Zeus.

Sfîrșindu-se apoi cu masa, au pornit toți către palatul unde avea să locuiască zeița Hera, în Olimp. În acea zi, i-a dat stăpînul voie Herei să meargă înaintea lui, deoarece urma să-i fie soție pentru totdeauna.

Cortegiul se-ncepea cu Hera, avînd în mîna dreaptă sceptru. Zeus venea în urma ei, avînd și el în stînga sceptrul și-n dreapta fulgerele lucii, pe care le strîngea-n mănunchi, semnul puterii de stăpîn.

Sceptrul soției sale, Hera, avea în vîrf un cuc micuț. Cucul fusese pus acolo, nu numai pentru că vestește lumii mult așteptata primăvară, și înflorirea, și speranța, ci fiindcă... se mai povestea...

Zeus a înșelat-o și pe Hera

Se povestea, într-o legendă, că Zeus și-o făcuse soață pe Hera printr-o nșelătorie. În timpul unei ierni geroase, Zeus s-a prefăcut în cuc. Cucul, țipînd și tremurînd, se apropiase de fecioară. Se prefăcea că-i este frig. Ea s-a înduișat de cuc și l-a vîrit re-pede-n sîn, dar Zeus s-a făcut bărbat și i-a cerut a-i fi soție.

Atuncea Hera s-a-nvoit să facă nunta cu stăpînul, nunta cea mare din Olimp.

Ca dar, la nuntă, a primit de la bărbatul său izvorul care a fost numit Canatos, și se găsea în Nauplin. Aici avea dreptul zeița să vie-n fiecare an și să se scalde-n apă clară. Scăldîndu-se, zeița Hera sporea mai mult în frumusețe.

Legenda spune despre Hera că își ungea, după scăldat, trupul său alb, încîntător, cu o esență-mbătătoare, ai cărei aburi parfumați se-mprăstiau în toată lumea, la cea mai mică adiere. În jurul frunții își strîngea cosița-i lungă, mătăsoasă. Pe sîn își aduna veșmintul, făcut cu multă măiestrie, de cea mai bună țesătoare, Palas-Atena, în Olimp, și și—l prindea cu o agrafă din aurul cel mai curat. Urechile-i micuțe, roze, erau și ele-mpodobite cu cercei scumpi și șlefuiți de meșterul Hefaistos. Iar pe umăr își punea un vâl, mult mai strălucitor decît e soarele-n amiază.

Văzînd-o cît e de frumoasă, soțul ei, Zeus, sta-mpietrit și își spunea, străfulgerat de o simțire-nflăcărată:

- O!... Niciodată... niciodată inima mea n-a fost mai plină de dragoste pentru vreo fată sau vreo femeie, zeiță, nimfă, muritoare, cum este astăzi pentru tine...

Zeița Hera se mîndrea adeseori cu-aceste vorbe, pe care i le spunea Zeus. Ținea la frumusețea ei, și dacă i-o nesocotea vreo muritoare, pe pămînt, o pedepsea îngrozitor.

Așa a pătimit o fată, cu numele de Antigona, ce se lăudase, într-o zi, că are părul mai frumos. Zeița a schimbat în șerpi cosițele lungi ale fetei. Altei copile, care- au spus că fețele lor sunt mai albe decît ale zeiței Hera, și-au văzut tinerii obraji mîncăți, pînă la os, de lepră.

Gelozia își arată colții

Zeița, după nunta sa, spunea celorlalți zei că are o căsnicie fericită. Ea trebuia să spună astfel, fiindcă era ocrotitoarea familiei, copiilor, fetelor ce se logodeau și a femeilor măritate. Trebuia, deci, să fie pildă. Dar oricît s-ar fi lăudat Hera că peste căsnicia ei nu se abate nici o umbră, lumea știa, aflase totul... Știa de purtările lui Zeus. Cine nu auzise, oare, că Zeus. o-nșela mereu, fugind întruna după nimfe și după fete pămîntene, cînd n-alerga după zeițe?...

Hera le urmărea, dealtminteri, cu ura ei neîmpăcată, pe toate fetele acestea. Ba încă se mai povestește că, infuriată rău pe Zeus și necredința lui, Zeița și-a părăsit cîndva căminul și a fugit pe-un nor de aur tocmai în insula Eubeea.

Ca să o poată-ntoarce-acasă pe soția sa, fugara Hera, Zeus a poruncit îndată fiului său, Hefaistos, să-i dăltuiască-n lemn o fată. A pus această statuă, acoperită toată-n vâluri, într-un car măiestrit din aur și, stînd alături de ea, se preumbla-n toată Elada.

- Mă-nsor cu fata ce se află alături de mine-n car! spunea Zeus tuturor.

Hera, aflînd această veste, roasă în inimă de ciudă, a pîndit carul cînd trecea. S-a

repezit în car, cu furie, smulgînd veșmintele de vâluri, ce-mpodobeau trupul de lemn.

Zeus ridea cu hohote, și Hera a-nțeles, desigur, că a fost numai păcălită. Așa s-au împăcat din nou.

Alteori însă, gelozia ducea la certuri zgomotoase, care durau timp îndelung. Zeus îi repeta zeiței că nu i-a dat feciori pe plac, și de-asta-i necredincios, fiindcă mai vrea și alți copii. Numai că Hera-i amintea că mai avea și două fete. Una din ele, Ilitia, se îngrijea de toți copiii, atunci cînd se iveau pe lume. Cealaltă, Hebe, grațioasă, era paharnică în cer, fiind și zeița tinereții.

- Degeaba spui că-i grațioasă Hebe a ta, răspundea Zeus. Uiți că-ntr-o zi s-a-mpiedicat, tocmai cînd ne servea la masă, și zeii au pufnit în rîs? Chiar pentru asta

am s-o schimb din slujba de paharnică, și-am s-o-nlocuiesc c-un tînăr, un fiu de rege: Ganimede. Precum a spus, a și făcut. Zeus a-nlocuit pe Hebe cu fiul regelui din Troia, spre marele necaz al Herei.

Hera pune la cale să-l răstoarne pe Zeus, însă nici Hera n-a rămas datoare.

La rîndul său, înverșunată pentru atîtea umilințe, s-a înțeles cu zeii Poseidon, Apolo și Atena, și toți au pus la cale să-l doboare pe Zeus. Ba chiar să-l și închidă în Tartarul lui Hades..

Doar o zeiță, Tetis, care aflase taina, a chemat un gigant cu o sută de brațe, pe nume Briareu, să vină-n ajutorul lui Zeus în Olimp. Iar Briareu, gigantul, cu forța lui uriașă, s-a repezit în cer, mișcîndu-și dintr-o dată toate cele o sută de brațe ale sale, răcnind și-amenințînd.

Zeiii înspăimîntați au și părăsit lupta. Răzvrătirea pusă la cale a fost zădărnicită.

Ca răzbunare, Zeus i-a gonit pe Poseidon, stăpînul mărilor, și pe zeul Apolo, din muntele Oîmp. A iertat-o pe-Atena, față de care el avea o slăbiciune. În schimb, a pedepsit-o pe Hera cu asprime, înlănțuind-o zdravăn și-agățînd-o de boltă, cu două nicovale mari prinse de picioare. Au trebuit să vie toți zeii și să-l roage aproape în genunchi ca s-o ierte pe Hera. Dar numai dup-o vreme destul de-ndelungată și după rugăminți multe, stăruitoare, Zeus s-a-nduplecat, slobozind pe Hera din lanțuri, pocăită. I-a iertat și pe ceilalți.

Un dar amăgitor

Hefaistos, în timpul cînd se afla la Tetis, în adîncimea mării, își arătase totuși talentul deosebit în multe meșteșuguri. Vreme de nouă ani, cît locuise-acolo, făcuse nimfelor podoabe minunate: brățări încolăcite, agrafe pentru rochii, inele prețioase, cheutori la veșminte, salbe, centuri, mărgele și cite și mai cite.

Crescînd ceva mai mare, a îndrăznit să plece din apa verde-a mării. S-a întors în Olimp și-a adus mamei sale un dar lucrat de dînsul.

Era un jilt de aur, făcut cu măiestrie.

Hera, nespus de încîntată, l-a primit. S-a așezat pe jilt, ca si se odihnească.

Dar cînd a vrut zeița să se ridice iarăși - pas să mai izbutească. Parcă era lipită, parcă bătută-n cuie.

Hefaistos, istețul, se răzbunase strașnic pe mama sa, pe Hera, care îl aruncase în valurile mării și care-l schilodise, fiindcă tot ea-l născuse atîta de urît.

Hera amenințase, țipase, se zbătuse. Fără folos, căci zeul Hefaistos plecase nepăsător acasă și se-ncuiase bine în fierăria lui.

Atunci Hera-nfuriată, i-a poruncit lui Ares să se lupte cu șchiopul și să dezlege vraja, care-o ținea legată de acel jilt de aur.

Șchiopul l-a primit însă în ușa fierăriei pe Ares preafălosul, aruncîndu-i în față tăciuni aprinși și spuză, și-așa l-a izgonit înapoi, în Olimp.

Hera sta țintuită pe scaun și se jelea. Ares privea la dînsa fără nici o putere. Și ceilalți zei, de-asemeni, se cam temeau să-ncerce o luptă cu fierarul, căci zeul dovedise destulă iscusință și mult curaj în luptă, așa șchiop cum era.

Noroc c-a venit tocmai la timp Dionisos, zeul viței de vie, un alt fiu al lui Zeus...

Hefaistos cere o răsplată mare

Zeul Dionisos a încărcat cu vin o amforă de aur și a bătut la ușa fierarului, în Lemnos. I-a rostit vorbe bune, și astfel l-a mblinzit. I-a dat după aceea să soarbă puțin vin. Puțin... încă puțin... O cupă... încă una... Până ce făurarul s-a amețit de tot.

Dionisos, văzînd că zeul fierăriei s-a-nveselit deodată, căpătînd chef de glumă, l-a luat frumos de braț, și hai cu el, șontic... șon-tic, în cer.

Hera și cu toți zeii s-au bucurat nespus cînd i-au văzut venind. Și care mai de care îl ruga pe fierar s-o scape pe zeiță și să dezlege vraja.

Dar el se ținea tare.

- Îi dau drumul, de-mi cereți, le răspundea hazliu, făcîndu-le cu ochiul. Dar... ea m-a oropsit... M-a aruncat din cer... și trebuie să plătească. Un preț... care-l vreau eu...

- Legendele Olimpului, voi.

- Ce preț vrei?... Ce poștești?...

- Eu vreau să-mi dați ca soață pe dalba Afrodita...

- Ce spui!... Glumești, pesemne...

- Ba nu glumesc deloc. Eu doar atîta cer...

Toți zeii-au rămas muți. Cum? Însăși Afrodita, zeița frumuseții și-a dragostei, divina, pe care o iubeau mai toți nemuritorii, să fie-acuma soața fierarului cel slut, ce- asudă și trudește, murdar, în fierărie?

Slutul se însoară cu zeița frumuseții

- Știu ce gîndiți în taină: „Hefaistos e slut!...” Ei și? Ce e cu asta?... a rostit fierarul. Ce dacă sunt așa?... Din vina mea sunt oare? Sau dintr-a lor?... Ce spuneți?

Și-a arătat cu mîna sa aspră, noduroasă, pe Zeus și pe Hera, silindu-i să-și aplece ochii către pămînt.

- Dar eu muncesc, urmează și mai tare Hefaistos. Am făcut pe Pandora, fata aceea vie, pe care mi-a cerut-o chiar tatăl nostru, Zeus; și-un ciîne de argint, de strajă unui rege; și tauri care varsă foc și scînteii pe nări... Și-un gigant de-aramă; și arme pentru toți. Iar mie, două fete de aur, ce se mișcă și îmi ascultă voia, de parcă ar fi vii, și mă ajută-n mers... Căci sunt schilod, așa e... M-a azvîrlit chiar Hera în hău, cînd a văzut că mă născuse hîd...

Uimiți ascultă zeii cuvintele acestea și clatină din umeri, plini încă de mînie. Dar dînsul le mai spune:

- Vedeți și voi că munca pereche e cu arta, deci și cu frumusețea. Munca sunt eu - eu, cel hulit de voi - și frumusețea-i dînsa, divina Afrodita. Pe ea o vreau de soață și voi o să mi-o dați, căci mie mi se cade. Altfel, rămîne Hera așa, pe veșnicie...

Ce murmure!... Ce zgomot!... Ce vuiet fără noimă!...

Hefaistos sta însă ca stîncă în furtună, în neclintirea lui, și Hera se-nvoiește, nemaiaivînd ce face. Iar Zeus - ce să spună? - a-ncuviințat și el.

De cum au făcut nunta Hefaistos, fierarul, cu dulcea-i Afrodita, s-a dezlegat și vraja ce-o țintuia pe Hera, și s-a desprins regina din jîlțul fermecat.

S-a-ntors apoi fierarul la meșteșugul său. Și-avea zeul Hefaistos atîtea fierării! Una era în Lemnos, în insula pietroasă, unde-l zvîrlise Zeus, cînd avusese cearta cu soața lui, cu Hera. Acolo lucra zeul, cu fiii săi, cabirii, și c-un pitic, Chedalion. În insula Lipari și sub muntele Etna mai avea încă două strașnice fierării legate între ele printr-un drum subteran. Și sub vulcanul Etna, după străvechi legende, se spune că sta Tifon, monstrul pe care Zeus îl doborîse-n luptă și îl înlănțuise, răsturnînd peste dînsul povara unui munte. Cînd se mișca gigantul, strivit sub apăsarea colosului de piatră, el gîfîia, ș-atuncea, din vulcan, țîșneau flăcări și magmă clocotită. Vulcanul erupea.

Ca nu cumva gigantul să scape din prinsoare, zeul își așezase prea greaua-i nicovală chiar pe grumazul lui.

Pe-această nicovală, ajutat de ciclopi, lucra de zor arama, aurul și argintul, făurind, cu migală, zeci de minunății.

În sfîrșit, cea din urmă, dar și cea mai vestită din fierăriile în care muncea zeul era chiar în Olimp. Aici a făcut dînsul armele lui Ahile și ale lui Enea, sceptrul lui Agamemnon, sculpturile cu care era împodobit palatul soarelui și multe alte lucruri.

Numai că, așa vrednic precum era, zeul acesta, care-ntruchipa focul și munca măiestrită, avea mereu necazuri...

Ticăloșia lui Ares

Chiar soața, Afrodita, zeița frumuseții, își bătea joc de el. Mai mult, îl înșela, făcând ochi dulci lui Ares. El a băgat de seamă și-a făurit o plasă cu fire nevăzute; s-a făcut apoi că pleacă de acasă. Cum a plecat fierarul, s-a ivit zeul Ares acolo-n fierărie. A luat-o pe zeiță în brațe, s-o sărute; dar plasa fermecată le-a căzut în spate și i-a prins pe-amândoi. Nu mai putea să facă o singură mișcare. Hefaistos s-a-ntors atunci și a strigat, chemînd zei și zeițe să vadă-nșelăciunea frăținelui nemernic:

- O, Zeus prea puternic și voi, nemuritori, veniți, veniți mai iute, ca să-i vedeți și voi și să-i disprețuiți!... Pentru că sunt beteag, frumoasa Afrodita a socotit cu cale să mă batjocorească și l-a-ndrăgit pe Ares, care este mai chipeș, dibaci, dar ticălos...

Zeii, venind în grabă, au început să ridă... Și-au ris... au ris... văzîndu-i pe Ares și Afrodita, care se zvîrcoleau ca peștii într-o vîrșe, pînă cînd făurarul i-a dezlegat, la urmă, în hazul tuturor.

Zeița, rușinată, a fugit să s-ascundă-ntr-o insulă, Cipru. Iar Ares a pornit spre Tracia, o țară sălbatică și rece, să scape de ocară.

Palas Atena

Aezii de-altadata spuneau că într-o vreme ar fi fost, în Olimp, o ceartă-ntre toți zeii. Acest prilej de ceartă s-ar fi iscat din faptul că un rege, Cecrops, pusese temelie unui oraș vestit, în țara Aticii.

Iar zeii se sfădeau, care din ei anume va fi ocrotitorul acestui nou oraș, deci cui i se cuvine să i se facă temple, să i se-aducă daruri de către muritorii ce locuiau aici.

S-au certat multă vreme, dar, pînă la sfîrșit, a rămas să s-aleagă între zeul Poseidon și zeița Atena.

Atunci, zeul Poseidon a ridicat tridentul, furca sa cu trei dinți, și-a lovit într-o piatră.

În locul unde zeul mărilor și-al furtunii înfipse tridentul, stîncă s-a despicat și s-a ivit un cal vînat, cu coamă lungă și albă cum e valul.

Calul, această ființă pe care-o dăruia furtunosul Poseidon celor de pe pămînt, era încă sălbatic, bun doar să ducă-n lupte războinicii, pe șale. Sforăia cu minie și necheza puternic, izbind copita-n pietre, ori sălta, plin de furie, și-și rotea ochii-n frunte, arzători ca tăciunii.

A mai lovit o dată Poseidon cu tridentul, și-a țîșnit un izvor cu undele sărate, involburate-n spume, la fel cu apa mării.

Poseidon a privit mîndru în jurul său și a grăit astfel:

- Dăruiesc două lucruri de mare însemnătate supușilor lui Cecrops: calul, pentru războaie și apa, s-o colinde... Eu le urez, adică, să fie luptători, dar și navigatori, celor ce vor străbate marea. Vor debarca pe țărmuri... și le vor stăpîni, înfrîngînd alte neamuri... sporindu-și bogăția... Tu ce le dai, Atena, fecioară- nfumurată?...

Atena îmblînzește calul și dăruiește oamenilor măslinul

Atena a-ntins mîna, fără nici un cuvînt, spre calul cel sălbatic, ce tropotea furios și sforăia spre zare, ca vînturile mării, cînd urzesc vijelia și sapă gropi de apă și-nalță munți de valuri, urlînd înverșunate.

Calul, ca prins de vrajă, a-ncetat nechezatul. S-a apropiat de Atena. Ea i-a netezit coama și i-a prins, pe grumaz, un căpăstru de piele.

Calul, ce-l dăruise Poseidon pentru luptă, era domesticit. Puteau să-l folosească oamenii și la muncă, nu numai la războaie.

Apoi și-a-ndreptat lancea cu vîrfu spre pămînt.

Acolo unde boldul cel ascuțit al lancei doar a atins pămîntul, a ieșit un vlăstar, care a crescut iute, făcîndu-se un trunchi cu ramuri mlădioase și frunze ca argintul sub prăfuirea vremii. Și, printre frunze, pomul avea fructe verzui, ca niște nestemate topite în lumină.

Copacul plin de fructe rotunde, aromate, pe care-l hărăzise Atena supușilor lui Cecrops, a fost numit măslinul.

- Acesta-mi este darul! Poporul să aleagă pe cine prețuiește mai mult!... a zis Atena.

Unu-i dă bogăția, prin aventuri pe mare, prin lupte și măceluri, așa cum le câștigă doar zvînturatul Ares, iar altul v-o aduce prin roade dobîndite din muncă-n timp de pace.

Cecrops și-a strîns supușii. Și i-a pus să aleagă: „Ce soartă vor să aibă? Și cum doresc să fie? Navigatori, războinici? Sau doar agricultori, meșteșugari cu tihnă, plăsmuitori de artă și buni neguțători?”

Bărbații, laolaltă, s-au adunat în pripă. Cu ochii către mare, plini de nesaț, au spus:

- Poseidon să ne fie ocrotitorul nostru... Ne dăruiește lupta, puterea, bogăția. Noi îl dorim cu toții ocrotitor pe valuri. De mîine vom pleca!...

Dar spița femeiască se grămădise-alături: soții, copile, mame și într-un glas ziceau:

- Amar greșesc bărbații! Prea-s însetați de lupte și ochii prea le joacă spre valurile mării. Noi nu-i lăsăm să plece. îi vrem mai bine-acasă; îi vrem muncind în pace, și nu pîndiți de moarte. Noi vrem să stea acasă... Noi o dorim de-aceea pe- Atena!... Da. Pe-Atena...

Făcîndu-se la urmă și o numărătoare - pentru că pîn-atuncea erau deopotrivă, în drepturi, bărbatul și femeia - s-a văzut că acelea ce o doreau pe-Atena fuseseră cu una mai multe ca bărbații.

Și regele, la rîndu-i, a spus după dreptate:

- Femeile-s cu una mai multe decît noi... Cetatea nou-clădită se va chema

Atena- cu numele zeiței ce-o să ne ocrotească.

- Atena!... O, Atena!... Ce bună ești, fecioară!... îți datorăm atîtea! Bărbații-or

să rămînă acasă, în cetate, și-ți vom aprinde facile, și-ți vom aduce jertfe! Prinoase-ți vom aduce din rodul muncii noastre tihnite și senine... strigau femeii și fete.

Atica este inundată de zeul mărilor

Cum a aflat Poseidon de alegerea făcută, s-a ivit dintre valuri, în miini avea tridentul și-n ochii verzi ca fierea o ceață de-ntuneric. Nisip avea în barbă și scoici purta în plete.

A făcut semn spre ape, și ele-au clocotit ca un cazan cu smoală. Și-a îndreptat tridentul spre Atica, cu vîrfușul țintuit către Atena, orașul lui Cecrops.

Aici, în vremea asta, treceau fecioare-n cete, pe o colină-naltă, Acropola, spre-altarul unde cîsteau pe fiica iubită a lui Zeus, Atena, înțeleaptă. Treceau, în văluri albe, cu facile-aprinse-n miini. Și altele cu daruri.

Dar ce să vezi? Urgia de ape răvășite la semnul lui Poseidon trecuse peste țărături și pătrunsese-n țară. Se îndreptau năvalnic către noul oraș și potopeau în cale văi, țărîni și livezi, și nu cruțau nimica din tot ce întîlneau.

- Un alt potop?... O, Zeus!... Femeile-s de vină!... Prin ce pedeapsă dată femeilor să-l îmblînzim pe zeul purtător de trident? strigau în cor bărbații.

Și fiind ei mai puternici, au hotărît pe dată să le ia orice drept, în viitor femeia nu mai putea să fie egală cu bărbatul. Ea nu mai avea voie să vie-n adunări sau să- și spună părerea, necum să hotărască în treburi privitoare la țara sau orașul în care locuia.

Aflînd cu ce osîndă le-au urgisit bărbații pe fete și femei, puternicul Poseidon s- a potolit. Puhoaiile de ape s-au mai retras; dar tot erau sub valuri orașe și cîmpii. Și, ca să-l mulțumească pe zeu îndeajuns, au ridicat bărbații pe-Acropolă, din piatră, un altar lui Poseidon, numindu-l „al Uitării”. Rugau astfel pe zeul furtunilor și-al mării să- și uite supărarea pe Atena și pe ei, și îi făgăduiau că-l vor cîsti cu sîrg. Vor fi plugari și meșteri, dar și năieri spre larguri bogate în ispite, și-or merge și la luptă, precum dorise zeul.

Poseidon s-a-mpăcat. Apa s-a liniștit, s-a întors spre țărături. Totul s-a refăcut cu sprijinul Atenei, deoarece orașul era tot al zeiței cu ochii azurii. Zeița i-a-nvățat pe- ateni - se spune în vechile legende - arte și meșteșuguri: sculptura, arhitectura, pictura, măiestria de-a face broderii și țesături de mînă.

Atena era însăși o țesătoare bună și le făcea veșminte zeilor din Olimp. Tot ea i- a mai deprins pe harnicii-atenieni să cultive măslinele, ba a și hotărît că o ramură verde din pomul de măsline va fi simbolul păcii. Femeile eline, cînd înceta războiul, ascultîndu-i porunca fluturau în miini ramuri și frunze de măsline.

În cîntece se-arată că ea, Palas-Atena, i-a învățat pe oameni să minuiască roata olarului, mistria, cuțitul de dulgher și să facă corăbii cu trei rînduri de vîsle: trireme ateniene ce-au plutit apoi, din țărîm în țărîm, pe-ndepărtate ape, purtînd pe punți eroii. Pe-acești eroi Atena îi învăța să fie viteji, dar și prudenți.

Căci nu vine izbînda, oricîtă vitejie ai arăta în luptă, de n-ai înțelepciune și dacă n-ai prudență, îi sfătuia zeița. Pentru aceste daruri și sfaturi prețioase, cei vechi ne povestesc că și Palas-Atena, fiind mare olimpiană și fiică a lui Zeus, cerea închinăciuni, supunere deplină.

Nu-ngăduia pe nimeni care-o nesocotea, ori nu i se pleca, sau nu îi slăvea harul, virtuțile, puterea și arta la țesut.

Atena pizmuiește pe fata lui Idmon

Intr-o legendă veche se spune că trăia cândva, într-un oraș, un vopsitor de lână, în purpură, Idmon. Și el avea o fată, pe nume Arahneea, căreia-i plăcea lucrul cu iglița și fusul, mai mult decât orice.

Știa copila asta să țese, să brodeze pînze, ca nimeni alta. În Lidia, în țara de baștină a lui Idmon, ca și peste hotare, se răspîndise faima acestei măiestrii.

Regii de prin orașe veneau să-i ceară fetei pînze de preț și stoffe. Dar ce spun eu că regii!... Veneau și zeități. Nimfele de pe munte, din văi, din apa mării, se grămădeau în casa micuță-a lui Idmon, s-o vadă pe copilă brodind sau țesînd pînza, și nu se saturau privind grația, arta pe care le puneă, în lucrul migălos, fecioara lidiană. Cînd ea depăna lîna sau începea să tragă fire lungi și subțiri, albe, moi și ușoare ca norii din văzduhuri, cînd își răsucea fusul, nimfele se mirau și începeau să spună:

- Atena te ajută în țesătura asta, altminteri nu se poate, copilă a lui Idmon!... Ea, zeița măiastră, care-a țesut și Herei vâlul său de mireasă, e îngăduitoare și-ți dăruiește har. S-ar cuveni acuma să-i mulțumești și tu în templul de pe coastă. Du-i jertfe și te pleacă pe lespedea de piatră, după ce-aprinzi miresme în vasele de lut.

- Nu, nimfelor!... Greșeală!... Pe mine nu Atena m-a învățat țesutul, ci tatăl meu, Idmon. Lui îi dau mulțumire, le răspundea copila. La drept vorbind, zeiței nu-i datorez nimic.

- Taci, taci că te ajunge blestemul ei! Zeița nu poate să ierte, de mai vorbești așa, strigau nimfele-n cor. Chiar dacă tu nu știi, tot dînsa te ajută. Căci straietele purtate de preamărețul Zeus numai ea le croiește, și toți nemuritorii socotesc cînte mare că le e dat să poarte haine de mîna ei - și tu o-nfrunți? Nebuno! Nu minia pe zei! Și mai ales pe Atena. Ea a zdrobit cu mîna-i divină pe-un gigant, Encelade, și-a răsturnat un munte de piatră peste el. Pe Ares, zeul luptei și-al răzbunării crude, l-a nfrînt și l-a rănit. Tu ce gîndești? Că Atena îți va cruța trufia? Taci!... și te umilește în fața-i, fără glas.

Fata nu s-a lăsat, și le-a răspuns astfel:

- O fi așa cum spuneți. O fi țesut veșminte; dar eu lucrez la fel, de nu cumva mai bine... Voi înșivă-ați văzut. Și... am doar o dorință: s-o-ntrec chiar pe Atena în meșteșugul ei!

Cum a rostit copila și vorbele acestea, nimfele au fugit, strigînd în gura mare:

- Vai!... Vai!... Vai, ce blestem!...

Atena auzise sfidarea Arahneei și-a simțit că o taie minia, ca o lamă de sabie, în piept. A vrut s-arunce lancea spre fată, s-o ucidă.

Dar cum Palas-Atena era mult chibzuită, a socotit că-i bine să se răzbune altfel. A luat înfățișarea unei biete bătrâne, cu părul alb ca neaua, uscată, gîrbovită, fără un dinte-n gură.

Așa s-a coborît ca un nor pe pămînt, chiar în orașul unde locuia Arahneea. A ciocănit la ușă și, cu o voce slabă, i-a cerut adăpost. Copila a primit-o. Și-apoi, din vorbă-n vorbă, zeița a-n-trebat-o de meșteșugul ei. Și ea, fără de teamă, i-a povestit bătrânei ce-i spuneau nimfele.

Zeița prefăcută în babă i-a răspuns:

- Nimfele au dreptate. Ascultă-mă ce-ți spun!... Tu ești o țesătoare cum nu mai e nici una în Lidia mănoasă, chiar și-n întreaga lume... Ești printre muritoare întâia la

brodat. Dar, în Olimp, nu știi că e Palas-Atena? Nu cuteza s-o-nfrunți. Aruncă-te mai bine cu capul în țărîină și cere-i îndurare, că ai grăit așa. Zeița-i milostivă și poate să te ierte...

- De ce să-i cer iertare, cînd știu că n-am greșit. Că pot lucra și eu - nu-i crimă, mi se pare! Și dacă se-ndoiește Atena de iscusința mea, eu o aștept să vie... Oricînd ar vrea, sunt gata să mă întrec cu dînsa...

- Ești gata?... Am venit!... a spus răstit Atena, luîndu-și dintr-o dată chipul său olimpian.

Se spune că atuncea nimfele s-au întors s-o preamărească-n imnuri pe zeița Atena.

Doar fata, Arahneea, nu a fost prea mișcată c-o vedea pe Atena. O vagă-mpurpurare i-a luminat obraji, ca raza aurorii-n faptul dimineții, dar, sigură de sine, a stăruit să-nceapă întrecerea pe loc ^{lxxxviii}.

Arahneea se ia la întrecere cu zeița

Se-așază fiecare din ele-n câte-un colț și-ncep cu grabă lucrul. Cu degetele iuți țes stofă străvezie și fină ca o ceață. Amestecă în vase vopsele preparate de meșterii din Tir și colorează stofa în sute de nuanțe, cum numai curcubeul mai are, uneori. Aurul și argintul sclipesc mai pretutindeni, dînd stofei scînteieri! Nimeni n-a văzut încă asemeni țesătură și astfel de culori.

Zeîța_-ntruchipează, pe stofa ei, o stîncă. Este Areopagul, unde s-au întrunit zeii odinioară, să judece gîlceava dintre ea și Poseidon. Și tot pe-această stofă, înconjurînd pe Zeus, cei doisprezece zei se vîd șezînd pe jîlturi, și fiecare poartă însemnele prin care e cunoscut de oameni. Iar Zeus se desprinde dintre dînșii, semeț, atotputernic, ca un stăpîn al lumii. Poseidon, drept în față, lovește cu tridentul o stîncă, și dintr-însa sare un cal cu coama și nările în vînt. Alături e Atena. Cu lancea doar atinge pămîntul, și din el răsare viu măslinul, cu fructele verzui.

Astfel s-arată stofa țesută de zeiță. Dar ca să-i prevestească fecioarei lidiene cele ce vor urma, pentru c-a îndrăznit cu ea să se măsoare, Atena-nfățișează și alte întîmplări, în cele patru colțuri. Într-un ungher ea țese pe Hemus și Rodope, odinioară oameni, care s-au luat la harță și-ntrecere cu Olimpul, și-s transformați în munți în alt colț se arată pățania reginei pigmeilor, schimbată de Hera într-un cocor. În altu-i Antigona, căreia pletele-i s-au prefăcut în șerpi, fiindcă a cutezat să spună, într-o zi, că are pâr mai mîndru decît soția lui Zeus. Și, în sfîrșit, în colțul al patrulea, zeița arată pe Cinira, o mamă urgisită, căzînd pe niște trepte dintr-un templu al Herei. Din ochii ei curg lacrimi pe treptele acelea, în care-s preschimbate frumoasele ei fete. Mama a fost lovită pentru c-a îndrăznit să-i înfrunte pe zei cu vorbe de ocară.

Zeîța Atena mai brodează, cu fire colorate, jur împrejurul stofei, și niște rămurele vinete de măslin.

În acest timp copila, isteța Arahneea, își țese măiestrit, în stofă, alte lucruri, cu mult mai grăitoare, un șir de nedreptăți săvîrșite de zei. Ba chiar pe Zeus însuși îl arată răpînd-o pe fecioara Europa. El e schimbat în taur. Și marea parcă-i mare într-

adevăr pe stofă. Să juri că-i simți mireasma sărată și amară. Talazurile parcă se zbuciumă întruna și se izbesc de țărături, zdrobindu-se aievea în cioburi lucitoare, cu licăriri de stele, smaralde și safire. Taurul fuge-n tropot. Suratele Europei o strigă, o

jelesc. Și fata, tremurîndă, abia se poate ține de coarnele de aur și plînge desperată. Ii mai arată, apoi, pe Zeus, ca satir, ademenind-o pe blinda copilă Antiopa ca flacăară, furînd-o pe sora ei, Egina; ca păstor, înșelînd-o pe mîndra Mnemosina; ca vultur și ca șarpe, răpînd neprihănite fecioare, pretutindeni.

La fel înfățișează și pe zeul Poseidon: cînd taur, cînd berbece, ori cal, ori șoim, ori pește, înșelînd alte fete.

Nici Dionisos - Bachus - și nici zeul Apolo nu sunt cruțați defel. Sunt arătați și ei, cînd prefăcuți în struguri ispititori, pe coarde de viță-nșelătoare, cînd în păstori, sau ființe ce zboară prin văzduh. În jurul țesăturii, copila zugrăvește un chenar înverzit de iederă în floare.

Așa minunăție nu mai văzuse nimeni și nici măcar Atena...

Zeîța o preface pe fată în păianjen

Zeîța cercetează amarnic oțărîtă lucrarea săvîrșită de fata lui Idmon. Ii e cu neputință să-i găsească cusururi. Talentul Arahneei întrecuse cu mult pe-acela al zeiței.

Și-Atena, îndirjită, uitîndu-și chibzuința și toată înțelepciunea, n-a mai putut să-ndure dirzenia copilei și - cum ținea suveica în mină - a lovit-o și i-a spus vorbe grele. Apoi i-a deșirat întreaga țesătură. Îndurerată, fata a luat iute un șnur și-a vrut să se anine de grindă, să-și ia viața.

Atîta că zeiței, pîrîndu-i prea ușoară această ispășire, a azvîrlit spre ea un suc înveninat.

- Așa vei sta, în veacuri, pe grindă spînzurată, țesîndu-ți fără preget afurisita pînză. Iar oamenii-ți vor rupe această țesătură, copilă-a lui Idmon!...

Copila osîndită de zeița Atena s-a preschimbât pe dată într-o ființă mică - păianjenul-care își țese veșnic pînza sa subțirică din fire argintii și toți i-o rup. Iar ea și-o țese iară... și iară...

Și totuși, pe Atena, chiar dacă săvârșise asemenea ispravă, elinii au cinstit-o mai mult decât pe-alți zei.

Credeau că ea inspiră poezii, muzicienii și le arată calea spre piscurile artei. Credeau că ea-i învață pe poeții Eladei să-și drămuiască-n versuri belșugul de imagini, cu multă chibzuință. Poezia, ce-i lipsită cumva de-nțelepciune, e rostită-n zadar. Mintea nu o culege. Inima n-o păstrează. E ca un fum în vînt.

Și tot dînsa, Atena, era zeița care mai ocrotea cu grijă, pe lîngă arte, știința. Așa cîntau aezii, în antica Eladă, pe Atena.

Nu pe-Atena!... Cîntau înțelepciunea, gîndul pătrunzător ca lancea ascuțită, ce o purta zeița. Cîntau destoinicia, arta și meșteșugul ce ea le-ntruchipa...

Stălcitorul Apolo

Cand peste tarmurile insorite ale Eladei porneau sa bată vînturile toamnei, ducînd cu ele frunze vestejite, ca niște iri roșii, fără viață, purtate de șuvoaie către mare, cînd cerul i-nvelea în falduri de nori și ceață vineție, aezii-năltau imnuri lui Apolo.

„Tu ești lumina, cîntau ei. Tu ești căldura scumpă muritorilor. cum ne părăsești și pleci către ținuturile hiperboreene, să duci de acolo marea-ți strălucire, poezia și- armoniile divine, ce ne-ncîntară pînă azi pe noi...”.

Și-n imnurile lor aezii îl proslăveau pe fiul Letei, zeița nopții istelate. Reaminteau, în primul rand, cum zeul, cu un arc pe Date, avînd în mîna stingă lira, pășise falnic în Olimp. Zeus și toți nemuritorii, vîzîndu-l pe Apolo atîta de frumos în veșmîntul de aur, parfumat cu esențe, ținînd în brațe lira, nu știau fce s-admire mai mult: înfățișarea lui mîndră, sau cîntecul sublim ce-i răsuna din liră.

Ridicați de pe jîlturi, afară doar de Zeus, de Hera și de Leto, zeii l-au aplaudat. Cînd s-a sfîrșit cîntarea, însăși zeița Leto i-a luat lira de aur și arcul cu săgeți și i le-a agățat de o coloană-naltă. Iar Zeus, tatăl său, i-a oferit o cupă umplută cu nectar.

Cele nouă zeițe, care sunt cunoscute sub numele de muze, s-au adunat în juru-i și l-au recunoscut ocrotitorul lor. Spre slava lui Apolo sau Febus, cum s-a mai numit zeul, ele au rostit imnuri care au dezmiardat urechile cerești, în timp ce Afrodita și casta Artemis s-au luat de braț cu Hebe, zeița tinereții, cu horele voioase și cele trei charite, începînd să danseze. Și-n hora grațioasă s-au grămădit și zeii: Hermes, neobositul, și Ares, violentul, dînd jocului îndată mai multă vioiciune.

Apolo îi privea. Și fruntea lui divină era încercuită de raze în cunună.

Văzînd această horă, blonda zeiță Leto a cătat către Zeus, și Zeus către dînsa."Și amîndoi părinții au fost cuprinși pe dată de-o mare bucurie.

Apolo își caută loc de templu

Zeul - după aceea - a coborît în lume și a cutreierat prin țări nenumărate, căutîndu-și loc de templu. Și, tot umblînd pe drumuri, Apolo a ajuns în niște locuri stranii, stîncose, mohorîte. Pasămite sosise în muntele Parnas. Aici sunt niște vîrfuri de piatră cenușie, ce parcă stau să cadă într-un abis de smoală clocotitor de vuiet. Șuvoaiile de aer - un aer cald și umed - țîșnesc neconținut și vorbele rostite se-ntorc iute-n ecouri, sunînd din stîncă-n stîncă.

Pădurea-i misterioasă. Frunzișul ei șoptește. Un izvor își prăvale apa sa cristalină spre valea-nnegurată, sărînd peste pripoare.

Și-n munte-i o strîmtoare afundă, mocirloasă, unde trăia atuncea - precum spunea legenda - un șarpe numit Piton. Trupul acestui monstru era lung cît un munte, cu-o sută de grumazuri și o sută de guri, care azvîrleau flăcări, duhori înecăcioase.

Duhurile acestea înșesau tot văzduhul și oameni, fiare, gize, păsări sau alte ființe, dacă treceau pe acolo, se stingeau, otrăvite.

Șarpele se născuse dintr-o mocirlă verde. Mocirla rămăsese din apele vărsate acolo, prin potopul orînduit de Zeus.

Piton primise-n taină poruncă de la Hera să-l pîndească pe Apolo, cînd va trece prin munte, și să-i răpună viața. Hera-l ura pe fiul cel nou-născut al Letei, pentru că soțul său, preaputernicul Zeus, ținea mai mult la dînsul decât la fiii ei: Hefaistos și Ares.

Cînd a ajuns Apolo în muntele Parnas, dihania uriașă s-a avîntat spre dînsul, dornică să-l ucidă. Dar zeul și-a întins arcul. A tras prima săgeată. Erau doar patru zile de cînd văzuse lumea, și-ntîia lui săgeată a și nimerit monstrul.

E drept că și săgeata fusese făurită de fierarul din Lemnos, Hefaistos, schilodul, cu mare meșteșug. Cum i-a pătruns săgeata în carnea mucedă, șarpele a simțit că i- a venit sfîrșitul. A încercat să scape și să se furișeze într-o peșteră adîncă. Dar n-a mai izbutit...

Chinuit de dureri, Piton s-a zvîrcolit prin verzile mocirle în care viețuia. A sărit în nisipul cel galben de pe maluri și a lunecat iară, cu șuiere cumplite, în putreda băltoacă, în vreme ce veninul i se scurgea din boturi.

Monstrul s-a zvîrcolit tot mai încet în apă. Ochii i s-au lăsat. S-au cufundat pe-ncetul, de tot, în întuneric.

Așa s-a prăpădit. Iar trupul său, lungit pe zeci și zeci de stînjeni, i s-a uscat cu timpul, sub razele de soare...

Și locurile acestea unde-a răpus Apolo pe fiorosul monstru au fost numite Delfi.

- În Delfi se vor pune temelii unui templu și-unui vestit oracol, a hotărît Apolo. Oamenii vor putea să-ntrebe și să afle răspuns la întrebări, prin preoteasa mea, Pitia, înțeleaptă. Ea se va așeza pe un trepid de aur, învăluit în pielea lui Piton cel răpus, deasupra unei grote adînci și fumegînde, ce duce pînă-n țara lui Hades,

mohoritul... Prin ea voi da răspunsuri. Dar oamenii datori sunt să-mi dăruiască aur și scule prețioase și zeci de bogății, răsplată pentru mine și preoții din templu... Mai poruncesc, de-asemeni, să aibă loc, în cinstea luptei mele cu monstrul, jocuri, serbări, concursuri, și cîntece, și dansuri... Să fie veselie, iar eu să fiu slăvit...

După aceea zeul, pătat încă de sânge - de sângele lui Piton - a pornit să se spele, să-și purifice trupul, în micul rîu Tempe.

Nimfa Dafne se preface într-un copac

Cum s-a spălat însă de sânge, Apolo a prins chef de viață, de dragoste și desfătare... El și-a pus ochii pe o nimfă, nimfa Dafne, copila rîului Peneu.

Atîta că micuța nimfă ceruse tatălui său, rîul, dreptul de-a sta nemăritată, deși mulți regi și mari eroi și-ar fi dorit-o de soție.

Ba, chiar un prinț, pe care dînsa îl izgonise deseori, era atît de-ndrăgostit, încît și-a lăsat părul lung, s-a îmbrăcat în straie de fată și, izbutind să se apropie de- ncîntătoarea Dafne, se mulțumea s-o vadă zilnic.

Apolo însă a aflat, și-a hotărît s-ademenească, într-o zi, pe-acest prinț la scaldă, și-n acest fel să dea-n vileag că e un tînăr, nu o fată.

Prințul cu plete lungi, de aur, a fost silit să se dezbrace, să intre-n apa rîului. înșelăciunea prințului a fost pe loc dezvăluită. Dafne, speriată, a fugit, plîngînd amar, să se ascundă. Iar nimfele ce o-nsoțeau au sărit la sărmanul prinț, l-au doborât cu lăncile și i-au zvîrlit trupul în rîu.

Apolo s-a veselit strașnic, văzînd că prințul a pierit, și-a plecat în căutarea nimfei. N-a căutat mult, și-a aflat-o într-un desiș umbros de fagi. Dafne, zărindu-l, a fugit să se ascundă și mai bine, în timp ce zeul o urma, strigînd mereu în urma ei:

- Fiică frumoasă-a lui Peneu, oprește-te... oprește-te... Nu-i un dușman bărbatul care aleargă azi pe urma ta... Ci sunt îndrăgos tit de tine, eu, zeul care-mi logodesc adeseori glasul cu lira și îi desfăt pe olimpieni...

Dar nimfa nu-i asculta vorba, nici jurămintele fierbinți. Fugea, ca-n zbor, peste coline. Părea o biată ciocîrlie, care cîntase pîn-atunci și se rotise în văzduh, dar șoimul cel mereu flămînd îi auzise cîntecul, și-acum vroia s-o sfîșie pe cîntăreața cerului...

Vălul căzuse de pe fată... Doar pletele o mai fereau de ochii zeului Apolo, pletele lungi pînă-n pămînt. Teama îi da puteri s-alerge copilei rîului Peneu; dar zeul își întetea fuga și era gata s-o ajungă...

Simțînd în ceafă răsufierea aceluia ce-o urmărea, și fiind sleită de puteri, după o goană-atît de lungă, fata îi strigă rîului:

- Ajută-mă acum, o, tată. Deschide-ți apa să mă-nghită, sau schimbă-această frumusețe, care-mi aduce nenoroc...

Abia-și sfîrșește fata ruga, c-o toropeală o pătrunde, și-o scoartă rece i se- ntinde pe sîn, pe trupul delicat. Părul i se preschimbă-n frunze. Brațele iau înfățișarea de ramuri lungi, tremurătoare. Picioarele prind rădăcini pe malul nisipos al apei. Din toată frumusețea nimfei rămîne numai frunza verde și sclipitoare în lumină.

Apolo o cuprinde-n brațe pe Dafne, prefăcută-n trunchi. Sub învelișul nou se simte cum bate încă inima înfricoșată a copilei. Zeul sărută trunchiul rece. Dar nici așa, schimbată-n arbore, pe malul râului Peneu, ea nu-i primește sărutarea și îi rănește buzele, cu scoarța aspră de copac.

- Chiar dacă tu nu vrei, Dafne, rostește zeul, vei fi de azi copacul meu.

Frunzele tale au să-mi fie podoabă pletelor și lirei și tolbei mele cu săgeți.

Copacul parcă îl ascultă și-și clatină frunzișul proaspăt, sub adierea liniștită a vântului de miazăzi.

Iar zeul încă mai sărută scoarța cea aspră și rostește:

—Pentru învingătorii-n lupte, semnul de cinste o să fie cununi din frunzele de laur!...

Fântina Castaliei

Incununat apoi cu laur, Apolo a plecat prin lume. N-a trecut însă vreme lungă și a-ndrăgit pe alte fete. Dar, ca un demn fiu al lui Zeus, le-a părăsit, la rind, pe toate. Fiii lor au întemeiat multe orașe, în Elada. Numai că vestea necredinței zeului față de soții se răspândise pretutindeni și fetele fugeau de dînsul, cătînd să scape de rușinea de-a fi și ele amăgite și părăsite rînd pe rînd.

Era însă pe acea vreme o tînără, Castalia, fiică a regelui din Delfi. Fata avea un har: cînta, cum nu putea să cînte alta. Cînta și se juca pe munte cu fetele de vîrsta ei.

Zeul, văzînd-o, a-ndrăgit-o și a cerut-o de soție.

Castalia iubea pe altul, pe un păstor care-și mîna cirezile acolo-n munte. Și ei se întîlneau ades și își juraseră credință, pînă la moarte, amîndoi. Zeul Apolo știa totul, ura pe tînărul păstor și într-o zi l-a-ntîmpinat cu ochii-n flăcări și i-a spus:

- Te chem la luptă, fecior aș!... Eu trag cu arcul, tu cu lancea. Am auzit cum te-ai lăudat că poți ținti la fel ca mine... Și mai-nainte ca flăcăul să fi putut ridica lancea, zeul a și tras o săgeată.

Păstorul a căzut în brînci, apoi pe spate, și-a murit. Zeul Apolo a chemat un cîrd de corbi să-l ciugule și a plecat să caute fata.

Castalia tocmai venise să ia apă dintr-o fîntină. Zeul s-a apropiat de dînsa, spunîndu-i în același timp:

- Iubitul tău piere pe munte. L-am izbit cu săgeata-n piept. Acum poți fi soția mea. Ești liberă... Vei fi a mea...

Și-a vrut s-o și cuprindă-n brațe. Dar ea n-a stat să se gîndească. A sărit în adîncul apei.

Zeul n-a mai putut s-o scape; dar a rostit îndurerat:

- Apa în care te-ai zvîrlit, Castalia, va căpăta numele tău. Pitia însăși n-o să poată afla viitorul nimănui, de nu își va spăla-nainte trupul în apa limpede... Iară poezii, de vor vrea să spună stihuri măiestrite, să cînte imnuri zeilor, vor trebui să se adape întîi de-aici, și-apoi să pună mîna pe liră, ca să dea glas strunelor, în vîers vrăjit ^{xcviii}...

El însuși, zeul, a rămas acolo timp îndelungat, rostind în amintirea fetei cîntări bogate-n armonii, și alinîndu-și astfel dorul de fata regelui din Delfi.

Apolo află o veste neplăcută

Dealtminteri, zeul era tare mîndru de lira lui.

- Nu-i nimeni mai presus de mine, glăsuia muzelor adesea.

Nu-i nimeni?... Nu era...

Pentru că, iată, muzele au adus din Frigia o veste. Tînărul Marsias, cutezătorul, a făcut o unealtă nouă de cîntat, numită flaut. Șoapta lui e duioasă, alinătoare.

Cînd pune Marsias la buze noua unealtă de cîntat, freamătul vieții contenea. Nimfele și satirii se-adunau și ascultau, fără de glas, cîntarea lină și sunetele nemaipomenite.

Se povestea că-n Frigia, odată, se năpustiseră dușmanii peste țară, ca frunza și ca iarba, împovărați de arme și de ură.

Țara era aproape-nfrîntă și disperarea năvălea, nebună. Femeile-și smulgeau de la sîn pruncii și-i ucideau, decît să cadă pradă dușmanului sălbatic, nemilos. În clipele acelea, cînd părea că-i dusă ultima nădejde, s-a ivit Marsias în luptă.

- Bine-ai venit! strigau oștenii. Cu flautul tău vei mîngîia pe cei care-și dau viața pentru țară...

Marsias le-a zîmbit, și ducîndu-și unealta nouă de cîntat la buze, a suflat cu putere într-însa, făcînd să izbucnească-o melodie. Iar degetele îi jucau pe flaut, parcă săltafi niște voinici în horă.

Sunete tînguioase au țîșnit. Dușmanii și-au contenit pasul. Lăncile le-au alunecat. Din mîini le-au căzut săbiile-ascuțite, și scuturile peste ele, făcînd zgomot. Săgețile făceau îndată cale-ntoarsă.

Iar rîurile țării se-nălțau din matca lor cu vuiete grozave și se uneau, alcătuiind o mare cu valuri crîncene, urlînd turbate. Năvălitorii au fost luați de ape, izbiți de arbori și striviți de pietre. Nici unul nu s-a întors acasă, să-și mai revadă soția și copiii. Marsias a cîntat neconținut, pînă-au pierit cu toții, luați de apă...

- O, Marsias! au grăit frigienii. Ce mulțumire ți-am putea aduce ție, ce ne-ai scăpat de moarte, de jaf și de robie rușinoasă?

- Nu-mi trebuie nimic, a spus flăcăul. Nu eu, ci cîntecul de flaut a scăpat țara... Și auzind Apolo că flăcăul rîntă cu atîta iscusință, s-a-ntunecat de supărare.

Urcîndu-se în carul său de aur, a purces către Frigia, și ajungînd acolo, a trimis să-l cheme pe Marsias și l-a-ntrebat:

- Ce instrument cîntă mai minunat?... Răspunde!...

- Tu crezi că lira, și eu - flautul... a rostit Marsias.

- Atunci să te întreci cu mine! a poruncit zeul Apolo.

- Primesc, dar îi cer drept judecători pe-acei ce locuiesc pămîntul: oamenii, nimfele, satirii.

- Nu! Nu mă învoiesc, a mai spus zeul. Toți sunt nepricepuți ca tine. Doresc să vie cele nouă muze, al căror oblăduitor sunt eu.

Zeul a făcut apoi semn spre slavă, și muzele s-au și înfățișat.

- Acela care o să-nvingă are dreptul să-l pedepsească pe celălalt cum o pofti!... a rostit ultimul cuvînt Apolo.

Și-ndată anceput concursul...

Marsias este învins prin viclenie

Intîiul a-nceput Apolo cu lira sa. Atît de dulce suna lira, că muzele l-au aplaudat:

- Fiul zeiței Leto o să-nvingă!...

Dar Marsias și-a dus flautul la gură, pornind să-și cînte melodia. Iar cîntecul țîșnea din flaut atît de cald, atît de straniu, încît părea un vis, o taină, care se furișa în suflet și-l fermecea...

- O, ce frumoasă este cîntarea lui! au strigat cele nouă muze. întrece lira lui Apolo...

- întrece lira mea? a spus Apolo, cu vocea amenințătoare. O, muzelor, nu știți ce spuneți! Mă miniați cu vorba asta. Să mai cîntăm încă o dată... Primești flăcăule?...

- Primesc!

Numai că de-astă dată zeul și-a însoțit lira cu glasul. Și cîntul lui era divin. Muzele toate, bucuroase, au spus că el e-nvingătorul. Marsias, însă, s-a-mpotrivit, spunînd că lupta a fost prea bine hotărîtă, de la-nceput, doar între liră și flaut.

- Ce cauți glasul-n lupta asta? El aparține altei arte.

- Ba nu, și tu te folosești de gură, cînd suflî-n flaut, a grăit zeul. Deci pot să cînt și eu cum vreau, la fel ca tine, Marsias! Ba, chiar mai mult. Vezi lira mea? Eu cînt dintr-însa, cînd dintr-o parte, cînd dintr-alta. Să cînți și tu la fel, din flaut.

- Cu lira ta vîd că se poate, a spus flăcăul, dar eu nu pot să suflu-n cellalt capăt al flautului, știu foarte bine. Asta e doar o viclenie, ca să mă-nvingi - căci nu poți altfel...

Concursul a-nceput din nou. Zeul și-a pus tot meșteșugul în cînt cu lira și cu vocea, iar Marsias s-a întrecut pe sine în cîntecul duios de flaut.

Patru din cele nouă muze erau de partea lui Apolo. Patru-i lăudau însă rivalul. Mai era una: Caliope, muza poemelor, și dînsa îl îndrăgise pe Apolo. Ea i-a dat votul zeului. Astfel, nedreptul olimpiu a cîștigat acest concurs și l-a înfrînt pe Marsias. Și zeul necăjit la culme pe Marsias că-l înfruntase și era gata să-l întreacă, de nu i-ar fi venit în sprijin frumoasa muză Caliope, a pus la cale o osîndă de o cruzime fără seamăn. Legîndu-l pe Marsias de-un pin, l-a jupuit de toată pielea, cu mîna lui, însângărîndu-l.

- Îți ceri iertare? îi striga.

Flăcăul n-a cerut iertare; i-a spus doar zeului atita:

- Fiu al lui Zeus, m-ai înfrînt cu ajutorul Caliopei; dar nu m-ai întrecut, viclene, și nu mă tem deloc de tine. Cîntecul meu din flaut va fi de-a pururi cinstit și neuitat de oameni, de toți aceia care-nfruntă voința zeilor tirană...

Și și-a dat sufletul, viteazul...

Sângele lui s-a scurs în tină, roșu și gîlgiind cu spume. S-a prefăcut, se povestește, într-un rîu neobișnuit. Un rîu cu unda purpurie, căruia oamenii i-au dat numele cîntărețului ucis. Oamenii, nimfele, satirii l-au plîns, l-au plîns vreme- ndelungată. Flautul lui drag, purtat de valuri, a colindat prin toată lumea și, după cum spune legenda, el cînta singur, peste ape, imnul cel aspru-al răzvrătirii.

Atîta doară că Apolo, temîndu-se ca muritorii să nu învețe acest cîntec, a cules flautul de pe ape, l-a dus în templul său din Delfi și l-a-nchinat, să facă pace cu umbra celui ce pierise...

Artemis

Artemis, sora lui Apolo, era zeița vînătoarei. Ea-i ocrotea pe pămînteni - cum socoteau vechii elini - cînd instrunau, la vînat, arcul.

Și, după cum zeul Apolo era lumina ce țîșnește din astrul sclipitor al zilei, Artemis se spunea că este lumina palidă a nopții.

Aezii povesteau că ea, îndată după naștere, s-a-nfățișat tatălui său, i-a îmbrățișat genunchii sacri și a grăit:

- Dă-i, tată, dă-i copilei tale dreptul de-a rămîne fecioară... Ca lui Apolo,

dă-mi și mie un arc și-o tolă cu săgeți. Dar ce spun eu?... N-ai să mă înarmezi chiar tu. Ciclopul înșiși s-or grăbi să-mi făurească-o tolă bună și mi-o vor umple cu săgeți. Mai dă-mi, te rog, încă și dreptul de-a duce-n mînă o făclie și de-a mă-nveșmînta într-o tunică, ce nu va fi mai lungă de genunchi, să nu mă stînjenească la vînat. Doresc să mă urmeze, în cortegiu, șazeci de fete de-ale lui Ocean. Și dă-mi și douăzeci de nimfe, să mă slujească-n vremea cînd nu voi mai dobor rîșii și cerbii. Să-mi aibă grijă de încălțăminte, ca și de ciinii credincioși. Pune sub ocrotirea mea doar un oraș, care-l vrei tu, căci eu arareori voi poposi într-însul... Voi locui mai mult în munți...

Zeus a ascultat în liniște ruga zeiței, apoi, zîmbind în barbă, i-a grăit:

- Fie precum vrei tu, copilă!... îți împlinesc dorința ta. Și-a dat poruncile de trebuință.

Artemis pornește prin munți

Iar Artemis, urmată de cortegiul de fecioare, a și pornit prin munte, la vînat. Urcînd pe culmile umbroase, pe stîncile semețe, bîntuite de vînturile reci, zeița vîna, din zori și pînă-n noapte, tot felul de sălbăticiuni. Îi cam plăcea să vadă sânge, să vadă fiarele cum se zbăteau în cruda agonie-a morții.

Întindea bărbătește arcul și, cînd trăgea, nimica nu putea să-i scape. Săgeata ei pornea ca vîntul, din arcul bine instrunat. Fulgera fiara, fără greș. Sălbăticiunea nimerită se-mpleticea, oprin-du-se în fugă. Întorcea capul spre zeiță. Gemea ușor, ca -ntre-bare, și luneca în țara morții. Departe de-a se-nduioșa, zeița chicotea de bucurie și, ridicîndu-și fruntea-naltă spre cerul cel senin, zicea:

- Nu poate fi, în toată lumea, un alt țîntaș mai priceput decît zeița vînătoarei... Nimfele îi dădeau dreptate. Însă tot ele-i povesteau că ar fi fost un fiu de rege, pe nume Acteon, care vîna tot ca și dînsa, umplînd pădurile de sânge. Ba încă el s-ar fi lăudat că e mai meșter ca zeița.

Auzind vorbe ca acestea, Artemis se întuneca. Și, terminînd cu vînătoarea, zeița Artemis pornea, urmată de alaiul ei, spre o poiană minunată. Creșteau acolo chiparoși și piei, cembălsămau împrejurimea. Iar într-un loc, săpată-n stei, era o boltă răcoroasă. Din ea țîșnea un izvorăș.

În acest loc venea zeița în fiecare zi, să stea și să se scalde-n apa rece, înviorîndu-și trupul feciorelnic, după plăcuta trudă-a vînătoarei.

Da unei nimfe lancea, arcul și tolă plină cu săgeți. Alta o ajuta să se dezbrace și două

nimfe-i scoteau iute încălțăminteă prăfuită. O altă nimfă-i strîngea părul zbîrlit și răvășit de vînt. I-l înnodea, să nu se ude, și cu cinci urne de aramă, umplute la izvor cu apă, alte fecioare se sileau s-o răcorească pe zeiță.

Mînia cuprinde inima zeiței

Atunci, precum se povestește, Artemis le mai întrebă:

- Cine e acel fiu de rege? Și oamenii ce spun de el?

- Spun că-i un vîntător destoinic, neîntrecut de nimeni încă în meșteșugul vîntătoare, chicoteau nimfele. Și-i mîndru, frumos la chip, înalt și zvelt...

- Astea sunt lucruri fără noimă, zicea zeița. Mai degrabă aș vrea să știu dacă se spune că dînsu-i mai dibaci la vîntătoare chiar decît mine... Spuneți drept!

- De... Unii spun și dintr-acestea... Zeiță, nu te supăra... Sunt vorbe goale, fără rost.

- Vorbele-acestea s-or plăti!... se pare c-ar fi spus zeița.

Nu a trecut mult timp de-atuncia și, într-o bună zi, porni Acteon cu soții săi de vîntătoare, și cincizeci de ogari, prin munți. Și tot cutreierînd ținutul, ajunse-n locurile unde hălăduia mai des zeița.

Unii socot că tînărul sosise-aici din întîmplare; dar alții au temei să creadă că, înciudată, însăși zeița orînduise să-l atragă pe vîntător prin acel loc. Căci ea vroia să-l dea pierzării.

Acteon a simțit deodată că este prins de oboseală. O oboseală ne-nțeleasă...

- Ciudat!.. le-a spus el soților. Mă simt trudit. Ajunge goana. Luați arcurile și porniți către palatul regelui... Eu singur mai rămîn pe-aici o vreme, cu haita mea de ciini. Curînd vă voi urma pe cale...

Soții i-au ascultat porunca și, luîndu-și armele și prada, s-au îndreptat către palat.

Acteon, singur în pădure, doar cu ogarii lîngă dînsul, privea nedumerit în preajmă.

„Ce e cu mine oare? se gîdea. Sunt obosit. Simt o chemare... Ba parcă simt și-un fel de teamă, ce mă străpunge ca un bold. De ce-s neliniștiți ogarii? De ce schelălăie mereu? Ce e pe-aici? Ce se întîmplă?”

Și, fiindcă-alături se zărea un pîrîiaș lucind prin iarbă, Acteon a băut cu sete. Apa o fi avut vreo taină, căci fiul regelui, ca tras de-un fir de ață nevăzută, urmat de toți ogarii săi, a luat-o-ncet de-a lungul văii...

A mers ce-a mers... și s-a trezit în locul unde se aflau zeița și cu nimfele. Aici Acteon s-a oprit. În fața ochilor avea cel mai încîntător tablou ce și-l putea închipui.

Artemis, goală, se scălda. Din urnele de-aramă apa curgea-n șuvițe străvezii, dar atingînd corpul zeiței, prindeau pe dată scînteieri, ca mii și mii de diamante, ca niște flăcări ce jucau și luminau toată pădurea.

Flăcăul își pierduse mintea și nu se sătura privind.

- O, ce frumoasă ești, zeiço, glăsuia el ca ameuțit. Mai lasă-mă să stau o clipă... Dar nimfele strigau spre prinț:

- Fugi, fugi, Acteon, nu privi!... O lege a lui Cronos spune că muritorii ce-i privesc pe zei, fără de voia lor, plătesc cumplit... Fugi, fugi, Acteon!... Nu privi...

Acteon însă nu lua seama la vorba lor, și sta vrăjit, cu ochii țintă spre zeiță. Nimfele au alergat în grabă. Cu trupurile lor căutau s-acopere dalba mîndrețe a zeiței.

- Nemernice, i-a spus zeița, tu, care te-ai înfumurat că ești mai meșter decît mine, ai merita să fii țintit în inimă cu o săgeată... Dar ai să ispășești cumplit.

Și luînd din urnele de-aramă doi pumni cu apă a azvîrlit-o în ochii fiului de rege.

Acteon e sfișiat de cainii săi

Cum l-a stropit cu apa fermecată, Acteon s-a făcut un cerb. El a pornit în goana mare, urmat de ciini, de cîinii lui, ce nu-și mai cunoșteau stăpînul.

„Ce-am să mă fac?” se gîdea prințul, căci își păstrase judecata și se văzuse în pîriu, în noua lui înfățișare.

Anume îi lăsase zeița Artemis gîndirea, ca suferința ce venea să și-o-nțeleagă pîn'la capăt.

- Eu sunt Acteon! țipa dînsul cîinilor care-l hăituiiau.

Însă în loc de orice vorbă, din botul său nu răsuna decît un muget surd, de spaimă.

Cîinii din nou se repezeau, și bietul cerb fugea prin locuri unde vînașe mai-nainte, trăgînd cu arcul, cu sulița, izbind cu piatra, sau înfigînd, pînă-n prăsele, cuțitul scurt de vîntătoare...

Și cîinii lui îl incolțesc.

- Eu sunt Acteon, vrea să spună greu osînditul prinț. Nu mă mușcați! Lăsați-mă. Eu sunt stăpînul...

Cîinii însă îl mușcă și—1 doboară. Lătrînd îl cheamă pe Acteon, să vadă cerbul biruit și să se bucure și el.

Lor, cîinilor preacredincioși, nu are cine să le spună că mult iubitul lor stăpîn e însuși cerbul ce le zace acolo-n față, și-i privește cu ochii umezi și sticloși.

Uriașul Orion

Acteon își plătise vina de a fi fost mai priceput în mînuitul arcului decît zeița Artemis. De-acum înainte nimeni n-avea să-i mai știrbească faima de cea mai iscusită în meșteșugul vînătoarei castei copile a lui Zeus.

Umblînd mereu prin munți, zeița nu avea timp de dragoste, și măritișul c-un bărbat îi părea mai nesuferit decît orice pe lumea asta. Chiar nimfele ce-o însoțeau nu aveau voie să iubească vreun bărbat, să se mărite și, de-i călcau această lege, le ucidea fără cruțare, ținîndu-le pe loc cu arcul.

Cu toate astea, unii povesteau că și zeița Artemis, o dată, ar fi iubit pe un voinic; dar dragostea i-a fost nefericită.

Iară aezii depanau legenda-n chipul următor:

Se zice c-a trăit pe vremuri alt vînător, pe nume Orion, feciorul unui rege, Hirieu. Feciorul regelui crescuse însă-nalt, atît de-nalt, că fruntea lui trecea de scama norilor, și de intra în valurile mării, să se scalde, în locul unde-i apa mai adîncă, pieptul îi rămînea afară.

Acest uriaș, acest flăcău, din cîte meșteșuguri sunt pe lume, doar unul îndrăgise

: vînătoarea. Avea și-un cîine fermecat, zis Sirius, și împreună colindau, la vînătoare, departe, peste mări și țări. Zeul stăpîn al mărilor, Poseidon, îi dăruise tînărului harul de a putea umbla și peste ape, la fel ca pe uscat. Ii dăruise acest har fiindcă, odată, Hirieu îl ospețise-n țara sa cu cinste, cum îi plăcea trufașului Poseidon.

Însă, la vremea cînd se-ncepe povestea noastră, Orion făcuse destule fapte de ispravă, lăudate strașnic pe pămînt. Fusesse, între altele, chemat de regele din Chios ^C să-l ajute. Insula cea frumoasă, Chios, fusese năpădită de dihanii. Viteazul Orion plecase-n luptă și nimicise pîn' la una toate dihaniiile-acelea, care părăduiau ținutul.

În schimbul faptei sale, vînătorul ceruse pe fata regelui de soată. Dar regele - nevrînd să-i dea copila - l-a îmbătat, prin viclenie, pe îndrăznețul Orion și, pe cînd el dormea adînc, i-a scos amîndoi ochii cu cuțitul ascuns, din timp, sub haina lui regală.

Uriașul s-a trezit în dureri mari. A vrut să-l prindă pe dușman și să-l răpună, dar, bijbiind fără să vadă, s-a-mpiedecat și, cît era de lung, s-a prăbușit pe țărmul mării, cu capul său pletos căzut în valuri.

Dar tot nu s-a lăsat. S-a ridicat, și, ascultînd mai bine ce se-n-tîmplă, a deslușit în depărtări un zgomot. Băteau ciocane mari pe nicovală.

A înțeles atunci că Lemnos - insula unde făurarul Olimpului, Hefaistos, lucra de zor cu un pitic, Chedalion - este pe undeva pe-aproape. Uriașul a pornit prin mare, călăuzindu-se întruna după zgomot, pînă ce a ajuns în Lemnos. Acolo, s-a rugat de zeul cel șchiop, Hefaistos, să-i vină-n ajutor; și zeul s-a milostivit. Printr-un oracol, făurarul l-a sfătuit pe Orion să șadă, în zorii fiecărei dimineți, cînd se ivește Eos - aurora - cu ochii către răsărit, și-o să se vindece cu vremea. Dînsul i-a ascultat povața, și-n fiecare zori de ziuă își lua pe umeri un copil. Acesta-l îndrepta cu fața spre răsăritul rumenit și, cum era de-nalt, și razele cădeau întîi pe chipul lui, încet, încet, s-a lecuit de suferință. Ochii-i au început să vadă, întîi ușor și slab, ca printr-o sită, apoi din ce în ce mai bine, pînă ce iar i-a fost vederea lui Orion ca la-nceput.

Atîta doară că, în vremea cit el căta spre răsărit ca să-și aștepte vindecarea, l-a tot zărit zeița Eos și dînsa s-a îndrăgostit de prea-voinicul Orion.

Două zeițe se ceartă pentru un muritor

Mai mult, zeița aurorei atât de tare l-a-ndrăgit pe vînătorul cel voinic, încît a săvîrșit o vrajă și l-a răpit la dînsa-n cer.

Cum l-au văzut și celelalte zeițe pe vînătorul Orion, se pare c-au bătut cam tare și alte inimi pentru el... Și dintre toate, cel mai mult s-a-ndrăgostit însăși zeița Artemis. Și-n gelozia ei pe Eos, era să săvîrșească, poate, o faptă cam necugetată... Și zeii s-or fi luat de gînduri: „Cum? Ea, zeița olimpiană, vrea să i-l smulgă altei zeițe pe-un muritor și să și—l facă bărbatul său?”

- Ni se știrbește slava noastră, glăsuia Zeus către ceilalți, dacă vom sta nepăsători. Nu! n-am să las astfel de faptă să se petreacă în Olimp. S-o-mpiedecăm deci cît mai grabnic!...

- Dar cum?... Dar cum?... întreba Hera. Și cine se va-ncumeta?...

- Mă-ncumet eu! a spus Apolo. E sora mea și sunt dator s-o apăr, pînă la sfîrșit, de dragostea nesocotită pentru un simplu muritor.

Și chiar în ziua ce urma, în revărsat de zori, Apolo l-a și chemat pe Orion. I-a poruncit să plece grabnic și să vîneze multe păsări, din cele ce zburau în stoluri deasupra mării lui Poseidon. Pe urmă să vîneze fiare, dintr-un țărm îndepărtat...

Porunca zeului Apolo trebuia iute-ndeplinită. Orion și-a și luat măciuca, arcul și tolba, și un paloș. Pe umeri și-a azvîrlit o blană a unui leu răpus pe vremuri. Și-a mai strigat și cîinele, pe Sirius, și au pornit numaidecît la vînătoare.

Apolo îl privea cum pleacă. Privirea-i aspră scînteia...

O nouă constelație

Se depărtase vînătorul. Abia se mai vedea deasupra mării, cît un punct mic, pierdut în zare. Atunci Apolo a strigat-o pe sora sa, pe Artemis, cu voce blînda, prefăcută:

- Surioară, vino iute-ncoace!... Ai spus de-atîtea ori că-n vînătoare nu-i nimenea pe lume să te-ntreacă. Azi aș dori să-mi dai și o dovadă. De-o fi cumva să izbutești, sunt gata să-ți recunosc și eu înțaietatea, și chiar să spun că ești mai pricepută în tragerea cu arcul decît mine. Te învoiești?

- De bună seamă, frate. Care-i ținta?... Să-mi iau doar arcul... și să trag cu grijă.

Și Artemis și-a-ntins îndată arcul. A pus în strună o săgeată.

- Ia uită-te acolo! Vezi, surioară, un punct micuț și palid, care-i gata, aproape gata, să dispară?...

- Îl văd. I-o pasăre, pesemne...

- Poți s-o țintești?...

- Glumești, Apolo! a zis zeița, sigură de dînsa. Să nu ating astfel de țintă?... De-ar fi mai mică - o părere; de-ar fi departe, peste lume, tot o lovesc. Privește- aicea!...

Ochind, zeița-ntr-o clipită și-a slobozit săgeata ei spre punctul mișcător din zare, ce-abia-abia se mai vedea în depărtările albastre.

Săgeata a străpuns văzduhul strălîmpede al dimineții și s-a înfipt de-a dreptu-n țintă.

S-a auzit un răcnet groaznic și Orion s-a prăbușit.

Marea s-a-mpurpurat de sânge și-n slăvi a prins să se jelească Eos, cu voce ascuțită:

- Artemis, mi-ai ucis iubitul!...

Artemis, fără să-i răspundă, s-a avîntat pe-un nor de aur. S-a repezit spre locul unde zăcea în valuri vînătorul și l-a cuprins în brațe-ndrăgostită. Și, copleșită de durere, i-a implorat lui Zeus învoirea să-l urce între constelații, pe dragul ei, pe Orion, ca să nu piară cu desăvîrșire, să poată ea să-l vadă, zilnic.

Zeus, stăpînul, s-a-nvoit, văzînd atîta întristare, și l-a urcat pe vînător pe boltă. E constelația ce se numește, după legendă, Orion. Ea se ivește la-nceputul verii și piere aproape de sosirea iernii, cînd prind să cadă ploile pe mare. Aceste ploi sunt poate lacrimi, precum se cîntă în poeme. Lacrimi vărsate de zeițe...

Ca să nu fie singur Orion pe boltă, Artemis s-a rugat de Zeus să-i dea tovarăș, lîngă el, pe cîinele ce-l însoțise, în timpul vieții, la vînat. Așa se face că e-n cer și Sirius, stea sclipitoare, ce se zărește bine vara, în constelația Cîinele mare^{ci}.

Copila Letei devine necruțătoare

Artemis a rămas nemăritată. Inima ei s-a asprit mai tare decît fusese înainte. Nu mai avea nici o cruțare față de cei care-i greșeau; dar cel mai greu s-a răzbunat pe o regină, Niobeea.

Astă regină, Niobeea, *era* nespus de fericită. Soțul său, Amfion, din Teba, era un bărbat bun și vrednic. Cu el avea, în căsnicie, șapte băieți și șapte fete: copii frumoși și tare dragi.

- Nu-i nimenea, în lumea asta, mai fericit decît sunt eu, spunea adesea Niobeea. Fiii mei strălucesc cînd poartă armele în mîini, iar fetele mai mîndre-s ca zeițele...

Tocmai venise sărbătoarea zeiței Leto și aceasta ceruse jertfe tuturor.

- De ce să mă închin eu Letei, să-i aduc daruri? Pentru ce? Cu cît e mai presus ca mine? Copii am eu mai mulți ca ea, și nu-i nici unul mai urît decît sunt Artemis și-Apolo. Soțul său, Zeus, nu îi este și n-o să-i fie credincios. Pe cînd iubitul- mi Amfion ochi n-are decît pentru mine.

De ce să mă închin eu Letei și pentru ce să-i aduc daruri? Fiindcă-i zeiță? Nu.

Nu vreau...

Auzind vorbe ca acestea, multe femei n-au mai vroît nici ele să-i aducă daruri zeiței nopții și au spus:

- Așa e! Este drept ce spune regina noastră Niobeea... Și pe altarele zeiței ofrandele s-au micșorat.

Putea însă zeița Leto să-ndure astfel de ocară? Pot oare zeii să audă că muritorii nu-i slăvesc?

Zeița nopții, miniată, l-a vestit iute pe Apollo, zeul săgeților de aur, și pe zeița vînătoarei, Artemis pururea fecioară.

Artemis, care îl pierduse pe Orion de scurtă vreme, a spus fratelui său așa:

- M-ai îndemnat să-mi zvîrl săgeata în cel pe care îl iubeam. Acum privește: o femeie, o muritoare, Niobeea, nesocotește o zeiță, pe mama noastră, și pe noi doi... Ce ai să faci? Cum vei plăti?

- Cum voi plăti?... a spus Apollo. Îi voi uide toți băieții cu care se fălește-atît...

- Și eu copilele, de care e atît de mîndră... a glăsuît Artemis cruntă.

Zeul Apollo și-a luat arcul.

Doi dintre fiii Niobeei mînau un car în fața Tebei. Cît ai clipi au fost străpunși. Alți doi se aflau la palestre ^{ci}. Au fost și dinșii săgetați. Mai erau trei. Dar nici aceștia n-au avut mult de așteptat. Zadarnic unul dintre dinșii mai implora încă pe zei să înce-teze-acest măcel. Sângele lor uda țărîna.

Regina, ce era de față, s-a repezit peste feciorii cu trupurile fără vlagă. Și-a rupt veșmintele regale și pletele. Și-a zgîriat fața. S-a dat cu fruntea de pămînt și, hohotînd, avînd pe față lacrimi amare, în șiroaie, striga spre toți:

- Iacă-tă zeii... Priviți-i cum ne asupresc, cînd nu ne umilim destul. Asta-i dreptate olimpiacă!...

Și ridică pumnii spre cer.

Soțul ei, Amfion, văzînd această crimă fără seamăn, se-ndurerase-atît de mult, că își rupsesse firul vieții, vîrîndu-și paloșul în piept.

Fetele se aflau cernite, lîngă sălașul unde frații așteptau focul rugului. Mulțimea suspina pe lături. Nu era mamă să nu plîngă durerea bieteii Niobeea.

Zeița săgetează și fetele Niobeei

Doar Artemis privea din slavă și nu se-nduioșa deloc.

- Aceasta-i numai începutul, murmura ea. O să privești tu, Niobeea, și cele care vor urma...

Apoi și-a-ntîns zeița arcul.

A tras în cea dintîi copilă, care s-a prăbușit, gemînd, peste unul din frații săi. A doua își mîngîia mama. Săgeata însă i-a oprit șoapta duioasă ce-o rostea. Una căta să se ascundă în dosul unui trunchi de pin.; dar trunchiul n-a putut feri corpul fecioarei cît de cît, Alte trei au pierit la rînd. Și lîngă mamă n-a rămas decît copila cea mai mică.

Regina îi acoperă trupul cu hainele-i cernite și roagă, în genunchi, zeița:

- Artemis, mi-ați ucis copiii! Nu mai trăiește decît una dintre odraslele iubite, și este cea mai mititică. Fii bună, Artemis, mi-o lasă... Atît mai am pe astă lume... Fii bună, Artemis... Te-ndură..,

Dann timp ce dînsa înc-o roagă și lacrimile i se varsă pe fața galbenă, pierită, Artemis pune iar săgeata în struna cea zbîrni-toare. Pune săgeata și țintește. Inima fetei se oprește sub vîrfu! ascuțit ce vine și se înfige nemilos, scurtîndu-i zilele puține.

Mama n-a mai putut să plingă. Lipsită de băieți, de fete, de soțul său, de Amfion, dînsa se culcă între-aceia care-i fuseseră prea dragi. Atîta chin o împietrește. Fața-i își pierde strălucirea. Ochii-i rămîn, de asemeni, orbi și nemișcați sub fruntea pală. Nimic din ceea ce dă viață unei făpturi nu se mai vede. Se-nvîrtoșează limba-n gură și sângele-i îngheață-n vine. Nici capul nu poate să-l miște sau brațele să și le-ndoaie. Picioarele-s întepenite. Nu vor maduce trupul niciodată. Căci ea s-a prefăcut în stană rece. Doar lacrimi limpezi îi mai curg din ochii-atît de bucuroși odinioară.

Deodată se pornește o furtună ce o-mpresoară pe regină și-o duce-n zbor, în țara ei, în țara unde se născuse ^{civ}. Aici e aruncată pe un munte; dar și acolo mama tot mai plînge. Din ochii ei de piatră țîșnesc lacrimi, care se scurg ca un izvor.

Așa s-a isprăvit osînda dată de zei reginei Niobee, pentru c-a fost prea fericită...

Aezii povesteau că multă vreme s-a mai putut vedea trupul de piatră al reginei, pe acel munte, pînă ce ploile și vîntul l-au măcinat și l-au făcut să piară...

Totuși, deși era atît de aspră și de necruțătoare, după moartea iubitului său

Orion, chiar Artemis, zeița vînătoare, se sătura cîte-odată de măceluri.

Atunci, încredințîndu-și arcul nimfelor sale credincioase, Artemis se ducea la Delfi. O întîmpina Apollo și, îmbrăcată grațios, cu părul ridicat pe ceafă și pieptănat cu îngrijire, sălta în fruntea celor trei charite, într-un danț plin de voioșie. Apoi cînta cu cele nouă muze, în cinstea mamei sale Leto și a puternicului Zeus.

Cu toate astea, una dintre plăcerile de seamă ale zeiței era aceea de a privi la marile serbări vînătorești. Oamenii din acele timpuri țineau la meșteșugul vînătoarei. Hăituiau fiarele prin munți. Se desfățau țintind cu arcul sau zvîrlind lăncile-ascuțite, vînînd neconținut sălbăticiuni.

Spre seară, vînătorii-ncetau goana. Cîinii se grămădeau lîngă stăpîni. Cornul de vînătoare suna straniu, parcă plîngea, parcă spunea ceva... Chema pe vînători pe lîngă focuri. Și vînătorii cîntau veseli. Lăncile, încă umede, luceau trîntite-n ierburi lîngă din-șii. Și sus, pe cer, se ivea luna, ca o făclie de argint, dusă de-o mînă nevăzută.

Stele clipeau nerăbdătoare. Și așteptau... Ce va urma?...

Urma povestea nelipsită, povestea care o cînta pe fata Letei și-a lui Zeus, sora mărețului Apollo, zeița Artemis cea castă.

Urmau și innuri și serbări, jertfe și daruri ce-ncîntau trufașa fire a zeiței, ce-i ocrotea pe vînători...

Numai în clipe ca acestea Artemis, mîndra Artemis, putea uita pe Orion, și-n inima-i necruțătoare pacea se cobora din nou...

Hermes

Cand vechii greci veneau acasa de prin cetăți îndepărtate, unde făcuseră negoțuri cu sclavi, cu lucruri prețioase, cu țesături sau cu bucate, și se umpluseră de aur, îi aduceau zeului Hermes jertfe și libațiuni ^{cvi} din plin, în chip de caldă mulțumire. Și îl cinsteau, pentru că el le da puterea de a străbate întinsul mărilor albastre și-i ocrotea în grea restriște. Și-l mai cinsteau, pentru că tot el le da vorbirea iscusită, bună la încheiat negoțuri. În slava lui cîntau aezii la mesele îmbelșugate.

Și-aveau ce povesti aezii...

Hermes era fiul lui Zeus. Îndată ce-l născuse Maia, fiica titanului Atlas, sărise repede din leagăn, zvîrlise scutecele-n lături și săvîrșise o ispravă... De mic se arătase dornic să umble, să călătorească. Ieșise repede-n poiană. Dar cum era desculț băiatul s-a apucat să rupă ramuri de mirt și tamarisc, mlădii. Din ele și-a mpletit sandale, născocind, deci, încălțăminte.

Se încălțase și pornise pe coasta muntelui Cilene, căci în Arcadia văzuse lumina zilei zeul Hermes.

Pe cînd umbla pe drum, o broască - broască țestoasă - șontîc, șontîc, i-a tăiat calea. Ce s-a gîndit atuncea Hermes, văzîndu-i țestul? L-a luat și și-a făcut o liră. Și-a început din ea să cînte povestea dragostei lui Zeus cu mama sa, gîngașa Maia.

Un mic tîlhar

- Nu vezi că sunt un prunc abia-nvelit în fașă?... Cum aş putea să săvîrşesc asemenea năzbîtie?

Iar cînd Apollo îl aduse în fața tatălui său, Zeus, învinuindu-l de hoție, Hermes, dibaciul, îi răspunse:

- Apollo minte! Minte!... Minte!... Jur pe cereștile portice că nu sunt vinovat, o, tată...

Și-așa de bine a știut să glăsuiască și să-și acopere hoția feciorul cel născut de Maia, că Zeus a-nceput să rîdă.

De atunci Zeus a hotărît că Hermes o să fie zeul născocitorilor de lucruri, al oratorilor, al hoților și-al celor care călătoresc în lumea largă.

Dar mai cu seamă în hoție se arătase iscusit, furînd frumosului Apollo nu numai boii, ci și arcul cu tolba plină de săgeți. Hefaistos, fierarul șchiop, pierduse cleștele de-aramă. Iar lui Poseidon îi furase - închipuiți-vă! - tridentul, în timp ce mîndrei Afrodita îi șterpelise un briu de aur.

Dorind să sugă de la Hera lapte divin - să poată astfel să-și dobîndească nemurirea - își luă-ntr-o zi înfățișarea lui Ares, fiul drag al Herei, din vremea cînd era copil. Porni apoi să gîngurească. Regina slăvii, amăgită, crezînd că-ntr-adevăr e Ares pruncul care plînge cu foc, îl luă la piept pe fiul Maiei, rivala sa.

Descoperind înșelăciunea, Hera l-a izgonit, ce-i drept, dar el supsesse nemurirea de la zeița cerului. Pe urmă, Hermes ar fi vrut să șterpelească, de la Zeus, fulgerul cel îngrozitor, dar de-astă dată se temuse de tatăl său răzbunător și se lipsise... însă greu, căci mult îi mai plăcea să fure, să rîdă, să batjocorească pe toți aflați în preajma sa.

În schimb se apucase de negoțuri. Vinzîndu-i lui Apollo lira, își cumpărase caduceul, un băț vrăjit, pe care Hermes nu-l mai lăsă nicicînd din mînă.

De-aceea, Zeus a mai spus că Hermes va oblădui negoțul și înșelăciunea și, folosindu-și caduceul, va duce morții sub pămînt, întunecatului zeu Hades.

Plecasse-apoi peste poiene. Zărînd niște cirezi, pe care Apollo le păzea cu grijă, i le fură pe nesimțite.

Apollo însă-i prinse urma... Căci îl pîrîse un moș, Batos, pe zeul cel dibaci, pe

Hermes. S-a dus Apollo, deci, la Hermes, să-i ceară boii înapoi.

Dar Hermes, care ascunsese cirezile într-un loc sigur și se-ntorsese apoi acasă, făcîndu-se că doarme-n leagăn, a început să țipe tare:

Un zeu bun la orice treabă

Avînd la toate-ndemînare de necrezut, Zeus l-a făcut și curier în ceruri și i-a mai dat apoi în seamă gimnastica și tinerețea. Iar unii spun c-ar fi primit în grija lui și sănătatea.

În acest fel, din prima zi cînd se născuse, Hermes făcuse treburi cu duiumul și-n toate-și arătase istețimea.

Dar cum se-ntîmplă deseori cu-aceia care se pricep să facă multe, primise Hermes fel de fel de sarcini. El mătura prin sala de banchete. Pregătea cupele pe mese. Mai așeza și jilțuri și covoare, și răspîndea poruncile lui Zeus. Iar morții îi ducea lui Hades, la judecată, toată noaptea.

Și-n zori o lua din nou cu treaba...

Cum se vedeau la vreo ananghie, zei îl și chemau pe Hermes.

Chiar Zeus îi cerea lui sprijin, cînd trebuia îndemînare, repeziciune și-ndrăzneală în lucruri mai anevoioase.

Hermes îl ajutase și pe Ares, zeul războiului, învins cîndva de doi uriași și cetluit în lanțuri grele. îi ajutase și pe Gheea, Apollo, Hera, Afrodita, Hefaistos, Hades, Poseidon, Demetra și Dionisos.

Dintre eroi, i-a sprijinit în lupte și pe Perseu și pe Heracle, pe Odiseu și pe mulți alții.

Chiar oamenii țineau la Hermes. Era viclean, ce-i drept, dar tare harnic.

Obişnuia să fure și să mintă, dar nu se da-napoi nici de la luptă. Cunoștea vorba iscusită (fără de ea negoțul nu se poate) și născocise cîte și mai cîte...

Pan

Locul cel mai iubit de zeul Hermes era meleagul său natal, Arcadia - Munții Cilene. Tot aici dinsul s-a îndrăgostit de o frumoasă nimfă, Driops.

Dar nimfele fugeau de zei. Pentru că zeii le mințeau adeseori, le părăseau cu pruncii-n brațe. Știind această taină, Hermes s-a prefăcut într-un păstor, ce-avea o turmă de mioare, și, fluierînd domol prin munți, s-a apropiat de nimfa Driops. Nu știm ce i-o fi spus, dar nimfa a fost, desigur, amăgită. Zeul a luat-o de nevastă.

După un timp, frumoasa nimfă s-a simțit mamă și a dat viață unui prunc. Dar ce mai prunc!... Un prunc cum nu se mai văzuse!...

Avea picioarele de țap, păroase, negre, cu copite. Pe cap avea un păr zburlit. Purta pe frunte niște coarne tăioase, mici și răsucite și-avea și-o barbă încilcită.

Da, da... avea și-o barbă deasă, deși era doar un copil. Cînd l-a văzut, sărmana nimfă s-a-ngălbenit și s-a-ngrozit:

- Vai, ce copil! Ce pocitanie! E un blestem, se jelea nimfa. M-au pedepsit pesemne zeii...

Punîndu-și mîinile pe ochi, a izbucnit frumoasa nimfă în hohote de plîns amar și, rușinată, a fugit.

S-a dus pe unde s-o fi dus, lăsînd pe bietul copil singur, azvîrlit jos și de pripas, jucîndu-se ca un ieduț.

Dar Hermes a aflat curînd de fuga nimfei și-a venit. A luat copilul și a rîs. Lui îi plăcea acest copil atît de neobișnuit. Prinzînd pe loc un iepure, l-a jupuit de blana moale. În blană l-a-nvelit pe prunc. L-a luat cu sine în Olimp.

Zeul cel încornorat vrea să trăiască în Arcadia

Cînd l-au văzut, zeii din cer s-au minunat și au strigat:

- Ce e cu țapul ăsta mic?? De unde-l ai?...

- E fiul meu și-al nimfei Driops, a rostit Hermes. E un copil ciudat, e drept, însă să știți că e drăguț. Nu behăie cum credeți voi. Și e isteț. O să vedeți... Pe drum, venind cu el, cînta... Ia cîntă, fiule!... Ia zi-i...

Pruncul bărbos, încornorat și cu picioarele de țap, cînta și dănuia prin cer, rîzînd, cu chipul său urît, către trufașii olimpieni. Iar zeii, urmărindu-i jocul, nu conteneau deloc din rîs:

- Ce mai copil ai dobîndit!... E caraghios... și e urît... Zău...

Hermes, cine l-a născut?... Cum, nimfa Driops?... Și-a fugit?... E și firesc!... Așa copil... De mic bărbos și cu picioarele de țap... Mai bine l-ai zvîrli și tu...

- Nu. Nu-l azvîrl. Și pentru că a rîs de el tot cerul azi, eu îi dau numele de Pan.

Zeii Olimpului rideau, dar Hermes a mai glăsuț:

- Ia spune, fiule, cum vrei? Să stai aicea, în Olimp? Să-l rog pe Zeus să rămîi? Sau ți-ai dori să pleci, cumva, să locuiești jos, pe pămînt?

Feciorul s-a oprit din danț și a rostit tatălui său:

- Nu mă simt bine în Olimp. Eu... înțeleg că sunt urît. Am să fiu veșnic rîsul tuturor. Doresc mai bine să cobor. Să viețuiesc printre păstori sau printre nimfe și satiri, în munții unde m-am născut.

- Arcadia e țara ta!.. a răspuns Hermes.

- În munții ei am să mă duc!

Și, azvîrlindu-se-n văzduh, în salturi sprintene de țap, a și ajuns, cît ai clipi, în munții Arcadie. Apoi a început s-alerge pe munți și prin păduri, cîntînd, danțînd, rîzînd voios, precum era și tatăl său.

Fiul lui Hermes făurește naiul

Pentru că acest zeu glumeț, șăgalnic, era și el focos din fire. îi plăceau nimfele sprintăre, care hălăduiesc prin munți. Și că-i plăceau n-ar fi nimic. Dar uneori le fugărea. Sărea într-un picior pe pajiști, și se iveau, pe negîndite, în fața nimfelor speriate, cu părul lui zburlit pe frunte și barba toată răvășită de goana prin livezi și crînguri.

Și totuși, Pan se-ndrăgostise numai de-o nimfă. Nimfa Sirinx. O nimfă tare dragălașă, copila unui fluviu, Ladon.

Zeul o urmărea pe nimfă printre copaci. Venea ca umbra și se țira prin buruiene și nu se sătura privind-o.

Dar nimfa, cum dădea cu ochii de el, o și pornea la fugă și-l ocolea, înspăimântată.

Dar, iată, într-o zi sta nimfa pe marginea unui izvor, visînd: care-i va fi ursita? Pe sus, în soarele amiezii, pluteau cinteze, rîndunici, tăind, în cîntece, tot cerul. Deodată, se ivi un uliu, ca o săgeată prin văzduh, și-un trîl de pasăre tăcu, sub ciocul aprigului uliu.

Sirinx se deșteptă din vis. Auzi zgomot pe aproape. Privi în jur, și ce să vezi? Dintr-un tufiș, cu ochii-n flăcări, Pan o privea încremenit. Nimfa sări-n picioare iute. Pan o porni pe urma ei.

Copitele băteau pămîntul. Sirinx fugea, țipînd de groază. Striga pe nimfe, pe oricine, și plînsul ei umplea dumbrava. Și nimfele o auzeau. Dar cine îndrăzne să iasă în calea zeului cornut?

Picioarele i se muiau. Se clătina de oboseală. Și, cum gonea, văzu o apă: riul Ladon.

Nu mai putea micuța nimfă să se întoarcă spre pădure și nici s-alerge înainte.

Iar zeul - uite-! - e aici. Mai sunt doi pași, și-o va cuprinde. Copita lui e-n mîlul apei. îi simte-n ceafă răsuflarea.

- O, tată, zei, nimfe, surioare, nu mă lăsați!... Nu vreau să fiu soția zeului cornut... se tînguiește nimfa Sirinx și-și plînge-n hohote destinul.

Dar, ca prin farmec, dintr-o dată mlădiul trup al nimfei Sirinx se prefăcu-ntr-o plantă verde. O trestie pe malul apei. Zeul se aplecă spre ea.

- Sirinx a mea!... Unde e nimfa ce mă-ncînta odinioară cu glasul ei cel plin de vrajă, cu joaca ei neostenită, cu trupul ei frumos de fată? Nu-i zeu pe toată lumea asta așa nenorocit ca mine!...

Și-ar mai fi spus și alte vorbe zeul bărbos și cu copite, dar trestiile-și foșneau frunza, și foșnetul părea o șoaptă, sub adierea înserării ce-nvăluia încet pămîntul. Și Pan, oprindu-se din plîns, rupse, degrabă, bucățele - nepotrivite ca lungime - din trestiile fermecate. Le strînse cu o legătură și le lipi apoi cu ceară.

Suflă în trestii și din ele ieși un cînt plăcut și tainic. O murmurare ca de ape. Un zvon de vînt, pierdut în frunze. Un freamăt dulce de suspine.

"Bot ce vroia să spună Pan rosteau, în cîntec, trestiile, căci dînsul născocise naiul.

- Deși n-ai vrut să-mi fii mireasă, totuși vei fi mereu cu mine, tu, neuitată Sirinx! zicea zeul. Și-am să-ți ascult întruna glasul, pe care ți-l păstrez în trestii. Și-așa mi-oi alina durerea.

Nimfa Pitiș

Zeul s-a tras după aceea într-o pădure-ntunecoasă. Lăsase nimfele în pace. Cînta neconținut din nai. I se părea că stă de vorbă cu draga lui, cu nimfa Sirinx. Nimfele îi aud cîntarea și sunt mișcate de durerea care îl macină pe Pan și de credința ce i-o păstrează nefericitei sale Sirinx. Vin din desigurii, furișate, și-l văd cum sade pe un trunchi și suflă-n nai, slăvind pe nimfa care se prefăcuse-n trestie.

Sub cîntul lui, nimfele toate se prind de mijloc și danțează.

Cînd Pan pornește trist spre munte, în pilcuri nimfele-l urmează, purtînd în plete flori și frunze și cîntă-n cor, ca altădată.

Mai ales buna nimfă Pitiș s-apropie cel mai mult de el și-n-cearcă să-i aline dorul. Ii mîngîie obrazul aspru și lacrimile i le șterge din barba deasă și-ncilcită.

La început din milă numai.

Tot ascultînd întruna naiul, îi crește-n suflet o simțire și înțelege că ar putea să viețuiască alături de acest zeu, atît de straniu și de hîd. Cînd nimfele danțează sub cîntecul de nai, prin crînguri, frumoasa Pitiș e în frunte. Dar uneori rămîne singură, cu Pan, și-atuncea el îi povestește despre isprăvile lui Hermes, acela ce uimise cerul din prima zi cînd se născuse. Ce născocise, ce furase și cîte treburi mai făcuse! Și Pitiș rîde-nveselită.

După aceea-i cîntă ei. Nimfa-l ascultă-nfiorată. Pan o privește și-nțelege că rana i se lecuiește și-o altă flacără se-aprinde. încet, își dă și dînsul seama ce dragă-i e frumoasa Pitiș și c-o dorește de soție.

Și hotărîse chiar să-i spună această taină, mai degrabă.

În acea zi, spune legenda, Pan se urcase sus, pe Cilene, pe cel mai semeț pisc de piatră, ca să-l asculte lumea-ntreagă rostin-du-și viersul de iubire.

Cum cînta el duios din nai, l-aude, fermecat, Pitiș. Sărind din piatră-n piatră, nimfa se urcă iute pîn-acolo și se așază lingă zeul încornorat și cu copite.

El o zărește și își lasă alături, pe o piatră, naiul. îi spune dorul ce-l frămîntă și chiar o

cere de nevastă.

Atunci, i-ar fi zărit, se spune, zeul Boreu, vîntul turbat de miazănoapte. Boreu rîvnea de multă vreme, și el, pe Pitiș de soție. Încrîncenat de gelozie, Boreu s-a năpustit, cu furie, spre nimfa Pitiș și i-a dat brînci să cadă-n hăuri, răcnind năprasnic peste culme.

- N-ai vrut să fii a mea, o, Pitiș, dar nici a lui nu vei rămîne... Să pieri pe stînci, necredincioasă!...

Vijelios urla Boreu.

Nimfa s-a prăvălit, izbindu-se din stîncă-n stîncă, pierind în negrele genune.

Pan se uita cu ochii tulburi. Privea și nu-i venea să creadă... Pe urmă a fugit spre vale, strigînd mereu pe nimfa Pitiș:

- Pitiș!... O, Pitiș, dragă fată! Iubita mea... Soție scumpă... Dar cine, cine să-l audă pe bietul Pan, îndureratul?...

Și zeul se izbea cu capul de toate pietrele din munte.

- De ce-s nemuritor?... O, tată, eu vreau ori să trăiesc cu Pitiș, ori să sfîrșesc cu ea odată... Dar asta știu că nu se poate. Sunt zeu, și nu pot să-mi dau moartea.

Și-așa, te rog pe tine, Gheea, strămoașa tuturor, pămîntul, tu care faci să iasă viața din sînul tău fertil și darnic, ai milă de gîngașa Pitiș... Ajută-mi dragostea, o, Gheea!...

În timp ce-o mai ruga pe Gheea, din locul unde zăcea Pitiș s-a înălțat o tulpiniță. Ea a crescut și s-a făcut un trunchi cu ramuri verzi, un pin ^{cxi}.

Nefericitul zeu își rupse din arbore mici rămurele. Apoi, mîhnit peste măsură, cu rămurele verzi în plete, cîntînd din nai, plecă pe vale, urmat de un alai de nimfe.

Cîntecul lui, din acea vreme, răsuna noaptea prin păduri, prin locurile npălcate și singuratic din munte. Înduioșați îl ascultau păstorii din Arcadia. Duceau și ei la gură naiul, și viersul zeului cornut îl purta vîntul mai departe... tot mai departe... mai departe... Durerea lui suna spre zare, pînă la marele Ocean.

Și-aceasta era mîngîierea zeului care purta coarne și-avea copite despicate. Atîta dcar mai avea Pan!...

Afrodita

Viata împodobita de farmecul iubirii este mai fericită. Dragostea împlînzește firea și duce focul vieții întruna mai departe.

Acea care primise în grijă de la Zeus iubirea, frumusețea și viața, era zeița

Afrodita. Și nimfele-i cîntau:

- În fața ta, zeiță, se depărtează norii și vînturile fug. Pămîntul îți așterne covoare felurite de flori viu colorate, cerul se-nseninează, se umple de lumină, și mii de păsărele, ce împînzesc văzduhul, mărturisesc prin cîntec puterea-ți nesfîrșită. Atunci cînd se vestește o zi de primăvară, Zefirul, pîn-atuncea ascuns și amortit, își reînsuflește fecunda adiere... Turmele dau năvală peste pășunea grasă sau trec fluviile repezi. În mare și în munte, în rîuri tumultuoase sau în cuiburi de păsări, și-n iarba din livadă, tu vrăjești orice inimi, orice viețuitoare. Le dăruiești iubirea, năvalnica dorință de-a se-nmulți mereu...

Apoi cîntau puterea zeiței Afrodita de a pătrunde-n inimi, făcînd să incolțească într-insele iubirea, căci oamenii și zeii erau zeiței pradă.

Puțini zei sunt aceia ce pot să-i stea-mpotrivă. Doar Hestia, Atena și Artemis erau netulburate de flacăra iubirii. Ba, chiar și despre ele legendele spuneau că-n mare, mare taină, aproape fiecare avea un dor anume.

Atena avusese cîndva o înclinare pentru titanul, care zăcea acum pe Elbrus, greu ferecat în lanțuri. Zeița vinătoarei, Artemis, era să se mărite c-un uriaș, Orion. Iar Hestia, pesemne, o fi avut și ea vreo taină.

Chiar Zeus... cît e Zeus de mare și puternic... cît poate el supune pe ceilalți zei cu pumnul cel încărcat de fulger... și totuși, Afrodita i-a tulburat simțirea. L-a făcut și pe dînsul, stăpîn atotputernic, să-și părăsească tronul și, amețit s-alerge, din Olimp, preschimbat în taur, vultur, cuc sau alte animale, de-a ris o lume-ntregă.

Zeus inspiră Afroditei o dragoste nesăbuită

Ei bine, pentru asta Zeus îi purta pică zeiței Afrodita și, ca să se răzbune, să poată și el

ride de slăbiciunea ei, i-a hărăzit dorința să se îndrăgostească de-un simplu muritor.

Zeița, după voia cerescului său tată, a îndrăgit pe-un tânăr ce se chema Anhise. Din dragostea aceasta s-ar fi născut Enea. Și-acest voinic, Enea, c-o mină de viteji, va-ntemeia cetatea cu nume mare: Roma. în acest chip, romanii se făleau spunînd că sunt urmașii zeiței Afrodita ^{cxiii}. Dar, după cît se pare, ea nu se bucura de înrudirea asta. Vroia să își ascundă dragostea cu Anhise, un simplu muritor.

- Din vina ta, spunea ea troianului Anhise, eu îndur umilințe. Căci zeii se temeau, mai înainte vreme, de ce puneam la cale. Puterea mea divină îi subjuga pe toți, pentru că, rînd pe rînd, eu unisem pe zei cu fete pămîntene. Acum însă - vezi bine - că nu mai am cuvînt! Nu pot s-aduc aminte toate aceste lucruri, căci eu însumi greșit-am, și chiar mai mult ca ei. Simțirea mea zeiască a fost, la fel, tîrită de- o oarbă rătăcire, și nici n-am îndrăznit să pomenesc de ea...

Zeița, căindu-se de faptă, s-a despărțit de tânăr, spunîndu-i la plecare:

- De vei vorbi, vreodată, troianule Anhise, ori de te vei lăuda că eu ți-am fost nevastă, Zeus o să se-nfurie și te va fulgera!... El nu îngăduie celor de jos să știe că zeii pot greși!...

Și, poruncind zeița să i s-aducă grabnic rădvanul din petale de flori de trandafiri, purtat de porumbeți, îl părăsi pe Anhise.

Plecă prin lumea largă, urmată de cortegii, de hore și charite, și de un copil, Eros.

Copilul se născuse din dragostea cu Ares, zeul neghiob și țănoș al crudului război. Purta în mînă arcul și pe spinare tolba umplută cu săgeți. Zeița Afrodita îl sfătuia pe Eros cînd să întindă arcul și-n cine să lovească.

Săgețile lui Eros erau de două feluri: unele făurite din aur, înmuiate cu vîrfu-n foc și miere, iar altele de plumb, cu vîrfu-rile negre, mînjite cu otravă.

Iar zeul, bun de joacă, la stăruința mamei își arunca săgeata cu miere sau otravă în inirni de fecioare sau de flăcăi voinici.

Năstrușnicul adesea trăgea la întimplare și-mprăștiia iubirea: cu miere, fericită; cu fiere - în dureri, stropită mult cu lacrimi.

Ba, uneori, feciorul acesta zvînturat nu vrea să țină seamă nici cel puțin de zei. Nici de părinții lui. Pe Zeus îl țintise. Pe Ares, tot la fel. Și chiar pe Afrodita...

Adonis

Legenda povestește c-odata Afrodita a vrut să-mbrățișeze pe fiu-i alintat. Cum s-a plecat zeița, căci Eros era mic, nu știu cum o săgeată, ce se ivea din tolba, a atins sînul mamei. Puțin, puțin de tot. Însă a fost destul ca dînsa să se simtă, pe dată, străbătută de un fior ciudat. Iubirea-i pătrunsese în inimă, fierbinte. A-nchis o clipă ochii, și cînd și i-a deschis, i-a apărut în față un flăcăiandru chipeș, un vesel vîntor, cu numele Adonis.

Era așa de chipeș vîntorul Adonis, încît - precum spun unii - îl întrecea pe Apollo, zeul cel mai frumos. Iar între pămînteni nu se găsea nici unul să-i fie deopotrivă.

L-a îndrăgit zeița atît de mult pe-Adonis, încît a părăsit de dragul lui Olimpul și templele mărețe... și jertfele aduse de pă-mînteni. Și tot... Tot ce avea lăsase... Și l-a urmat pe Adonis.

Adonis, de asemeni, s-a-ndrăgostit de dînsa. Mai știi? - țintit de Eros, sau poate fermecat de brîul plin de taine și plin de amăgiri, pe care îl purta zeița Afrodita.

Numai că, de-astă dată, Adonis porunceă. Lui nu-i plăcea gâteala, și i-a cerut zeiței să-și zvîrle cununița din pletele ei blonde, brîul cel fermecat, spinulele de aur, agrafele, cerceii, brățările rotunde, șiragurile scumpe și vălurile albe - podoabele pe care i le-admirau toți zeii. I-a mai cerut să-și puie un strai simplu de tot, un peplon sau un hiton, cum îmbrăca zeița cea castă-a vînă-toarei cînd alerga prin munți.

Iar blonda Afrodita l-ascultă pe Adonis și face tot ce-i cere, fără de nici un murmur. își leapădă din plete podoabele de aur și îmbracă un hiton scurt pînă la genunchi.

Ea, care-odinioafă: își petrecea tot timpul doar că să se gătească și să-și pieptene părul, cutreieră acum pădurile umbroase pe urma lui Adonis și-i veșnic temătoare, să nu i se întîmple, cumva, vreo vătămare, ori vreo nebănuită primejdie să-l pască pe preadragul ei soț. Adesea-l sfătuiește pe Adonis, vîntorul: - Iubitule, ferește-ți de fiare ființa scumpă. Ești muritor, și fiara, cu ghearele-i grozave, cu colții ascuțiți, te poate sfîșia. Fii curajos cu iepurii, cu cerbii. Nu te lupta cu leii, cu urșii sau mistreții. Nici vîrsta ta, nici chipul nu pot să îmblînzească pe fiarele acestea sălbatică, haine, nu pot să-ți scape viața. Ferește-te, iubite. Te roagă Afrodita. Nu te vîri-n primejdii...

Crima lui Ares

Adonis însă râde. Pe fața lui zeița zărește nepăsare. Și nici nu se gîndește să fugă de pericol. Ba, parcă se-ndirjește și vrea să-i dovedească iubitei, Afrodita, puterea, voinicia de care e în stare. Pornește prin pădure, ținînd în mîna dreaptă o secure tăioasă, și-n stînga, lungă-i lance.

Trecînd printre desișuri îi iese-n cale-o fiară. Un porc mistreț. Adonis s-avîntă după el. Cam mare e mistrețul!... Și colții lui sunt parcă pumnale răsucite!...

Iar fiara îl privește cu ochii mici și roșii de ură și de sânge. Fugind, l-ademeneste prin umbrele pădurii, departe mult de locul- unde se-afla zeița. Oprindu-se din goană, mistrețul se întoarce și-l înfruntă furios. Adonis își ridică lancea și îl lovește. Dar nu izbește poate îndeajuns de bine. Mistrețul, grohăind, se repede la tînăr și îl trîntește jos. Cu colții lui năprasnici, îl rupe-n bucățele.

Zeița Afrodita abia se despărțise de tînărul ei soț, pornind prin slăvi cu carul cel tras de păsări albe. Deodat-aude vuiet. Aude cum răcnește Adonis, cînd mistrețul îi vîră colții-n piept, și-ndreaptă iute carul spre locul bătăliei, să-i vină într-ajutor preadragului Adonis. Din văzduh vede locul. Coboară ca săgeata. Sărind din car își pierde sandalele de aur, se-mpiedică-ntr-o tufă de trandafir sălbatic, și sângele-i țîșnește... dar uită de durere. Cu țipete de spaimă aleargă către trupul însângerat, ce zace lipsit de viață-n ierburi. Apucă doar să vadă mistrețul cum dispăre... Apucă doar să vadă... însă zeița știe că mistrețul e Ares.

Da. Ares se schimbase într-un mistreț hidos. Era gelos pe Adonis, știind că-i luase locul în inima zeiței. Vroia să-l nimicească. De-aceea-l amăgise pe tînărul Adonis, la luptă, în pădure, unde îl ucisese.

- O, blestemat fii, Ares! țipa, frîngîndu-și trupul pe pieptul lui Adonis, zeița Afrodita. Fii blestemat de-a pururi, tu, cel flămînd de sfadă și însetat de sânge, tu, cel ce nu ai milă!...

Dar Ares n-așteptase blestemele zeiței. Tîrîndu-și după sin scutul cel greu de- aramă și sulia sa lungă, pornise în Olimp, rînjind cu mulțumire. Isprava-i izbîndise și îi era destul.

- Sărmanul meu Adonis, ți-e stinsă tinerețea, se jeluia zeița și se lovea cu pumnii tremurători în frunte. Adonis!... Nu se poate. Nu vreau s-ascult de legea lui Zeus pentru oameni. N-am să te las să pieri. Vei dăinui de-a pururi, ca vie amintire a suferinței mele!...

S-a tot jelit zeița pe trupul lui Adonis, mai mult de două zile, și lacrimile sale, picurate-n poiană, s-au prelăcut în flori, precum spune legenda, în flori de anemone.

Cînd s-a-nțepat zeița c-un spin de trandafir, fugind către Adonis, i-a curs sânge din rană. Și sângele-i divin a colorat cu roșu imaculata floare. Pînă în acea ziua, floarea de trandafir fusese numai albă. Acum era și roză, și roșie ca macul. Era și parfumată.

Și ca să nu se uite vreodată de Adonis, a hotărît zeița serbări mari, fastuoase, în fiecare an, vreme de două zile, atîta cît plînsese și dînsa în poiană. Serbări numite- adonii. într-adevăr, aezi cîntau că niciodată nu a putut să-l uite pe soțul său, Adonis, și-n cinstea lui, adesea ocrotea pe cei'tineri, cînd le-nfloreau în inimi simțirile alese și-o dragoste curată.

Sculptorul sihastru

...Și viețuia, se spune, într-un oraș din Cipru, pe vremuri, un artist ce făcea cu dalta chipuri de zei și oameni, din marmură și fildeș, din piatră sau din lemn. Iar sculptorul acesta era frumos și tînăr. Avea o casă mare, grădini pline de roade și flori înmiresmate. Dar el trăia sihastru, cu cîțiva sclavi ai săi, căci nu avea soție. Nici nu voia să aibă, deși, trecînd pe uliți, îi aruncau ochiade copilele din Cipru, iar mamele cu fete de măritat îi tot dădeau tîrcoale și îl poșteau la mese și la alte petreceri.

Dar Pigmalion, artistul - căci astfel se numea - nu da nici un răspuns. Și rămînea tot rece, tot singur, în tristețe.

Văzuse că în Cipru bunele obiceiuri, rămase din trecut, erau tot mai uitate. Fetele, altădată harnice, iubitoare de casă și modeste, căutau acum ospețe cam nelalocul lor, și strai deșuchete și danturi zgomotoase. Virtutea și credința erau înlocuite de nestatornicie și de ușurătate. Grația se pierduse. În schimbul ei găsea privire îndrăzneată, vorbă gălăgioasă și lipsă de rușine.

Purtările acestea îl mîhneau pe artist, și visurile sale despre o ființă pură, gingașă, devotată, pe care s-o îndrăgească și care să-i rămînă soție toată viața, se spulberau pe rînd.

Artistul cioplește o fecioara din fildeș.

Ca să-și aline dorul de-o astfel de copilă, artistul se închise la el în atelier și, luînd în mină dalta, se-apucă să cioplească, din fildeș, o fecioară, așa cum și-o visase.

Veneau la ușă prieteni, artiști tot ca și dinsul, și-l întrebau:

- Ce tot faci, Pigmalion, mereu închis în casă?...

- îmi tîlmăcesc în fildeș un vis încîntător, le răspundea artistul. Și nu deschidea ușa. Lucra fără-ncetare, făcînd din noapte zi.

Sfîrșind apoi cu munca, el însuși, Pigmalion, a privit cu uimire la statuia cioplită din fildeșul lucios. Căci statua aceea înfățișa chiar fata pe care și-o dorise. Însă mult mai frumoasă decît în visul său. Pe fruntea ei senină citeai neprihănirea. Gura-i părea o floare, zîmbind în zori de zi sub raza purpurie, și corpul de zăpadă, ovalul lin al feței și blinda mlădiere cu care se pleca fecioara către dinsul erau desăvîrșite. Cum nu se mai văzuse.

Pigmalion alergă și-i cumpără veșminte. Îi luă și giuvaere. Aduse din grădina flori roșii, îmbălsămate, și-i așternu covoare și perne peste tot.

Ba-i dote chiar și-un nume copilei ce-o crease cu mîna lui, spunîndu-i frumoasa Galateea.

Și nu mai era singur. Era cu Galateea. Ei îi spunea acum tot ce gîndea, și fata îi suridea sfios, cu gura tăiată fin în fildeș, de parcă-l pricepea. Iar cînd lucra, artistul o întreba mereu:

- Tu ce spui, Galateea? Mai poate să cioplească dalta mea o minune așa precum ești tu?..

Lui îi părea că fata-i răspunde:

- Da, iubite...

Și, ascultînd răspunsul, artistul se-ncorda. Mîna lui mult dibace cioplea lucruri de artă ce nu aveau pereche... Dragostea-i da putere și aripi ca să zboare pe culmea creațiunii.

Toți admirau acum ce dăltuia în piatră, în fildeș sau în lemn, neîntrecutul sculptor...

Statuia prinde viață

Venise primăvara. Iezii săreau zburdalnici. Pe cîmpuri vițelușii gustau întîia oară din iarba cea mustoasă și mii de zburătoare înveseleau văzduhul cu ciripitul lor.

Oamenii începeau să strîngă-n coșuri mere și rodii și naramze, căci se-apropia serbarea zeiței Afrodita. Iar fetele, gătite cu vълuri lungi și albe din pînză străvezie, împleteau, în ghirlande, crengile lungi de mirt și agățau în ele trandafiri și anemone.

Tobele băteau tare, asurzitor, și flautul se pornise să sune tînguios, chemînd la sărbătoare toți oamenii din Cipru.

Și iată-! - în mulțime, întîia oară iese și-artistul Pigmalion. Se-ndreaptă spre altarul de marmură-al zeiței. Jertfește un berbec și cade în genunchi.

- Zeiță! zice el. Tu-ntruchipezi iubirea, puterea suverană ce face să- ncolțească, și dintr-o piatră, viața. Eu am pe Galateea cu inima de fildeș. Azvîrle-i o scînteie, și eu i-o voi aprinde, să ardă-n vîlvătăi...

Își spuse rugămîntea. Se-ntoarce și pornește infrigurat spre casă. Se-nghesuie-n mulțime, cuprins de-o presimțire. Începe să alerge.

Sosînd, trîntește ușa și intră ca furtuna în sihăstria lui.

Acolo-i Galateea. Se află tot pe soclu, la fel de nemișcată. E tot cum o lăsase în ceasul cînd plecase spre-altarul Afroditei.

Dar el o ia în brațe. Nu vrea să ție seama că trupul ei e rece, și îi sărută fața și îi șoptește vorbe curate de iubire:

- Tu ai să-mi fii soție, îi spune Galateei. Nici una nu-i ca tine de castă și gingașă. Eu te-am purtat în suflet și te-am creat din fildeș.

În timp ce-i spune astfel, cuprins de-nflăcărare, deodată Galateea întredeschide ochii și inima ei bate. Iar pielea ei se face mai moale ca mătasea. Cosițele-s de aur și ochii de cicoare,

surisul îi pătrunde în inimă pe trMr, și ea-i cuprinde gîtul:

- Mult am dormit, iubite!...

Iar Pigmalion ridică povara lui cea scumpă cu brațele amîndouă și strigă cu putere:

- Trăiește Galateea!... îți mulțumesc, zeito!... îți mulțumesc, iubire...

Pe urmă, se-nțelege, s-a prăznuit și nunta, la care-au fost poftite mulțimile din Cipru.

A fost o nuntă mare... Veniseră artiștii din tot cuprinsul țării, toți sculptorii Eladei, poeții, muzicanții.

A fost și Afrodita, cu feciorul său Eros. Chiar au danțat la nuntă...

A fost o veselie cum nu se poate spune...

Așa zice legenda.

Și-au trăit împreună ani lungi, zile ferice. Cît? Nu mai știe nimeni. I-a ocrotit zeița, frumoasa Afrodita. I-a ocrotit iubirea, ce și-o păstrau cu grijă.

Feciorul Galateei a fost regele Pafos, ce-a stăpînit în Cipru. El a clădit orașul, ce poartă același nume, și-unde se află templul frumoasei Afrodita. Un templu fără seamăn și cel mai drag zeiței. Artiștii, dup-aceea, au slăvit pe-Afrodita, iubirea creatoare, în cînt, în danț, și-n piatră ^{cxix}... Iubirea ce-i cîntată și astăzi de poeți...

Eros si Psiheea

In basm se povesteste c-ar fi trăit de mult, de mult, în Creta, un rege și-o regină care aveau trei fete. Dar orișicîte haruri aveau primele două, cea mai mică, Psiheea, le întrecea cu mult.

Locuitorii țării și chiar străini de locuri se grămădeau s-o vadă pe fata cea mai mică a regelui din Creta, lăudîndu-i frumusețea, în vreme ce poeții se adunau acolo, rostindu-i pe-ntrecute fermecătoare versuri:

„De-ai fi printre zeițe, ele-ar păli de ciudă... caci tu le-ntreci, frumoaso, pe toate laolaltă. Chiar mîndra Afrodita ar fi pe lîngă tine o floare vestejită, ar fi un strop de apă lîngă un lac de munte, ce-și arde limpezimea sub soarele amiezii... Tu ești mult mai frumoasă. De-aceea, o, copilă, tu ne vei fi zeiță... Noi nu mai vrem pe alta"...

Așa grăiau poeții, nedumeriți, firește, că poate să existe o astfel de minune.

Nici nu puteau să fie ochi mai adînci, mai galeși. Obrajii-i erau rumeni. De-o rumeneală dulce, cum are trandafirul involt, plin de parfumuri. Și buzele! ... Ce buze!... Ca rodiile coapte. Și dinții: stropi de lapte, din proaspătă mulsoare, în botișor de ciută, ce sugenția oară. Iar graiul ei, un cîntec, o muzică divină ce farmecă urechea și-alină suferința, ca un ceresc balsam.

Din pricina Psiheei, pămîntenii uitau s-o mai sărbătorească pe mîndra Afrodita și lăsau să se stingă pe-altarele ei focul. Podoabele de aur, smulse de pe coloane, din temple și sanctuare, din dumbrăvile sfînte, erau în schimb aduse ca daruri pentru fată.

Cînd a aflat zeița, s-a necăjit amarnic și-a început să strige:

- Asemenea ocară?... Cum de o rabdă cerul? Și darurile mele, flori, jertfe, fructe - toate - să-mi fie smulse oare de fetișcana asta?... De-o fată muritoare?... Cum îndrăznește ea să fie mai frumoasă ca mine, Afrodita?

Și, infuriată groaznic, zeița Afrodita l-a și chemat pe Eros ^{cxxi}, copilul năzdrăvan, ce-avea aripi de aur, o torță și un arc cu săgeți fermecate:

- Tu, ce-mi ascuți porunca fără de șovăire, i-a rostit Afrodita cu voce tremurîndă, te rog de astă dată să te repezi în Creta și s-o cauți pe Psiheea. O vei găsi ușor, căci oamenii, nătingi, se strîng s-o tot admire. Tu însă fă - prin vrajă - să n-o iubească nimeni...

- Atîta ți-e porunca?...

- Nu. După treaba asta, mai picură-i în suflet Psiheei și-o iubire nebună pentru- o ființă cu totul decăzută, un osîndit de soartă, sau cine crezi cu cale... Vreau s-o hulească lumea și să ridă de ea, c-a îndrăgit un monstru și, astfel, răzbunarea zeiței Afrodita va fi îndestulată... Îmi împlinești voința, copilul meu iubit?...

- Da, mamă!... Și feciorul și-a-ntins aripi de aur. A zburat prin văzduhuri și- a poposit în Creta, odată cu-nserarea. Tiptil-tiptil, ștregarul s-a strecurat în taină, chiar în iatacul fetei. Noaptea era senină și-o rază de lumină - trecută prin frunzișul cel des de la fereastră - o săruta pe pleoape, pe genele ei lungi. Și Eros a vrăjit-o pe fata regelui, precum făgăduise zeiței Afrodita. Dar dibuind prin tolbă, să caute o săgeată cu care s-o țintească, s-a cam

zgîriat la deget. Iubirea pentru fată l-a și cuprins pe Eros. Lăsîndu-și tolba-ncolo, o privea pe Psiheea nesățios, gîndind:

„E săvîrșită vraja: n-o mai pot dezlega. Dar n-am să trag săgeata cu fiere și otravă, căci ființa mi-e robită de chipul tău, Psiheea!”

Și, suspinînd, copilul cel drag al Afroditei s-a întors în Olimp.

Era-n Olimp, dar gîndul îi rămăsese-acolo, în palatul din Creta, la fecioara Psiheea, pe care o iubea....

Palatul fermecat

S-a scurs o săptămînă... o lună... sau un an... și, precum hărăzise zeul iubirii, Eros, flăcării ce-nainte nu conteneau s-o ceară de nevestă, acum o priveau reci. Parcă vedeau o piatră, o marmură cioplită cu mare iscusință de-un sculptor cu renume și, totuși, fără viață și fără de simțire.

Părinții mîndrei fete erau nedumeriți, căci celelalte fete, surorile mai mari, găsiseră miri vrednici. De, cam bătrâni, nu-i vorbă, dar totuși niște miri de rang înalt: doi regi.

Ce bucurie mare ar fi avut părinții, dacă și-a treia fiică și-ar fi găsit un rost. Atîta doar că nimeni nu mai călca palatul în chip de pețitor...

Atunci, bătrînul rege s-a dus la un oracol, să-ntrebe pe Apollo ce are de făcut.

Apollo i-a răspuns, prin preoții din templu:

- Nu mai spera, tu, rege, ca ginere, un om. O ființă fără seamăn, un monstru rău și crud, ce zboară prin văzduhuri, purtînd cu sine focul și-o armă ucigașă, de care însuși Zeus se teme uneori, va fi bărbatul fetei. Deci du-o pe Psiheea în vîrfurile unui munte și las-o părăsită, ca monstrul să-și ia prada, și nu-ncerca, bătrîne, să te împotrivești poruncii zeilor, căci vei fi osîndit...

Vă-nchipuiți ce-adîncă, ce neagră întristare l-a cuprins pe bătrînul părinte al Psiheei. Dar nu-ndrăznea sărmanul să calce-o hotărîre pe care o luau zeii. Și-n ziua hotărîită, într-un cortegiu jalnic - de moarte, nu de nuntă - regele și regina au dus-o pe Psiheea pe vîrfurile unui munte. Aici au părăsit-o, cum poruncise zeul, și s-au întors acasă, cu vaiete cumplite, știind că lasă fata drept pradă unui monstru.

Rămasă singurică, prințesa sta cu spaimă și tremura ca frunza cînd vine vijelia, tot așteptînd pe monstru să vină să o-nhațe...

Deodată dinna simte că bate-o adiere... Vîntul de-apus, Zefirul, o luase pe copilă pe aripile lui, s-o ducă peste pescari, în locuri neștiute de oameni pînă-atunci, lăsînd-o-ntr-o poiană cu ierburi ca mătasea și flori îmbălsămate. În preajmă dă cu ochii de un palat măreț.

Pășind fata cu frică, pe o potecă-ngustă, pătrunde în palat, și-acolo - ce să vadă? O boltă minunată, sculptată cu migală în lemn scump de lămii, și-n fildeș, și-n aramă.

Coloanele înalte, care o susțineau, erau turnate-n aur. Și mii de animale - pîrînd însuflețite - făcute din argint, împodobeau pereții, în vreme ce podeaua părea ca înstelată cu mii de nestemate, mărgăritare albe, cu luciu stins, rubine, focoase diamante și alte multe pietre, puse în mozaic și-nchipuind din ele figuri parcă pictate.

Fata privea uimită, pășind tot mai departe, pe scări monumentale, prin încăperi, în care erau îngrămădite comori nemăsurate de aur, pietre scumpe, veșminte și podoabe.

O ființă nevăzută, călăuzindu-i pașii, îi glăsuia copilei:

- Tot ce zărești în juru-ți, frumoasa mea stăpînă, să știi că e al tău. Poți da orice poruncă. Poți spune orice voie. De vrei, poftim, te-așteaptă o baie minunată, ce-o să te răcorească după atîta zbucium...

Psiheea nu adastă prea multă îmbiere, și se cufundă-n baie...

Ce bine e în apa fierbinte, în care sclave cu chipuri nevăzute au picurat esențe plăcut mirositoare!

Și-o masă-mbelșugată, vinuri întăritoare, dulciuri, fructe gustoase: rodii, chitre, naramze îi sunt întinse-n față.

După ce se-ospătează, Psiheea e condusă într-o-ncăpere mică, tăcută, primitoare, cu pat curat și alb, cu așternuturi moi.

Ființele nevăzute o culcă pe fecioară în acest pat de aur și suflă în făclia ce pîlpîia alături.

- Dormi fără nici o grijă, îi spune iar o voce. Soțul tău o să vină și-o să te-mbrățișeze prin somn, copilă dragă. Să nu ai nici o teamă. I-e blindă sărutarea. Dar să nu-ncerci să-l

vezi, căci te pîndesc primejdii.

Se ivesc cele două surori Astfel s-a scurs și noaptea. A mai trecut o zi. Și altele pe urmă...

Psiheea devenise soția unei ființe ce venea numai noaptea, și-n zori - cînd prima rază se strecura-n cămară - dispărea fără urmă.

Nu știa cum arată, nu știa cum îl cheamă, de are înfățișare frumoasă sau de monstru.

În timpul zilei, fata se răsfața în voie prin multele-ncăperi ce le avea palatul, ori cobora-n poiană. N-avea decît să-și spună dorința cea mai mică, și totul se-implinea. Coruri, muzici alese îi desfătau auzul! Dar nu vedea pe nimeni. Vorbea numai cu umbre. Se hîrjonea cu ele, fugind printr-o pădure, culegînd flori fi fructe sau dănuind mereu...

Neobosită, vremea curgea pe nevăzute făgașe, ca-nainte.

Dar într-o zi, cînd fata ieși ca să se plimbe pe munte, prin poiene, a auzit din vale niște voci cunoscute. A stat puțin pe gînduri. Cine să fie oare? A!... da!... Sunt ele, surorile mai mari. O strigă și o caută:

- Psiheea, unde ești? Regele, tatăl nostru, trimisu-ne-a pe Qfi, să te căutăm, surioară, căci el și cu regina s-au ferecat în casă... Nu vor să vadă cerul și nici lumina zilei, cît timp nu pot să afle nimic de soarta ta...

Psiheea le aude și-ar vrea să le răspundă; dar ființele din preajmă îi poruncesc să tacă. O vorbă să nu spună. Intîi să-i ceară voie slăvitului ei soț.

Cu cită nerăbdare așteaptă dînsa noaptea! Iar cînd soțul sosește, ea plînge și-l dezmiardă, și-l roagă, stăruiește. Pînă ce el, în fine, se-nduplecă. Îngăduie ca-n ziua următoare Zefirul să aducă acolo, în palat, pe cele două fete, care umblau prin munte, căutînd-o pe Psiheea.

Mai înainte-i spune:

- Știu că surorile or să te sfătuiască lucruri nechibzuite. Nu le da ascultare. Mai ales nu uita că, orice-ar fi pe lume, să nu-ncerci să mă vezi...

- Am să-ți împlinesc voia. Să nu ai nici o teamă! îi răspunde Psiheea. Toate vor fi, stăpîne, așa precum dorești...

Psiheea îl pierde pe Eros

În ziua următoare, Zefirul se pornește pe văi și, dintr-o dată, vede pe cele două surori ale Psiheei. Le-aduce la palat, pe aripile sale.

Ce-mbrățișări! Ce lacrimi! Ce chicoteli! Ce rîs!... Psiheea le arată palatul fermecat și sălile în aur și arginturi, grădinile, pădurile și toată avuția ce se afla acolo. Ba, le și povestește că ei i se-implinesc toate dorințele, afară de aceea de a-și vedea bărbatul; și cum el i-a cerut, cu aspru jurămînt, să nu-ncerce să-l vadă. Surorile se miră și vor s-o iscodească, dar nu au timp prea mult, căci mesele-s întinse și muzica le cîntă. Sclavele nevăzute le-n-treabă de porunci. Și nu sfîrșesc prea bine să spună ce doresc, și brațe nevăzute aduc bucate, haine, mingii, cercuri de aur, coșuri cu flori, colane, cercei sau pietre scumpe. Mă rog, orice poftesc.

Surorile Psiheei, la-nceput bucuroase c-o revedeau pe fată, încep să fie roase de o invidie din ce în ce mai neagră.

- Ce zici?... Nerușinata!... își șoptesc amîndouă, cînd nu-i de față dînsa. Noi o credeam pierdută. Și ea? Ce bogăție... Tocmai ei? Cea mai mică?... Bărbatul său, pesemne, o fi vreo zeităte. O fi voinic și chipeș. Și noi, cu soții noștri bătrîni, neghiobi și șubrezi, ne mîncăm tinerețea. Ba, n-o vezi ce se-ngîmfă? Ne-arată toate cele, de parc-ar fi regină, iar noi niște sărmane și umilite sclave... Mai bine să-i dăm sfatul să-și calce jurămîntul față de soțul său și să-ncerce să-l vadă noaptea, pe cînd el doarme. Căci el o să se-nfurie și o s-o pedepsească. Așa, surioara noastră va pierde din trufie... Ha, ha... E strașnic planul...

Și cele două scorpii o sperie pe Psiheea. Ii spun că niște oameni i-ar fi văzut bărbatul. Acesta-i un balaur. În fiecare seară vine dintr-o pădure și trece înot riul, iară în zori se-ntoarce. Sigur c-o s-o mînințe și pe soția sa, cînd o să aibă poftă. Ca să se-n-credințeze, s-aprindă o lămpiță noaptea, cînd doarme el, și să-i privească fața.

Psiheea-nfricoșată, ascultă și promite să le urmeze sfatul. Și scorpiile pleacă, iar sora cea mai mică rămîne la palat.

Și, hăt, tîrziu, în noapte, cînd soțul doarme dus, Psiheea ia în mînă lămpiță cu ulei și, ușurel, pe vîrfuri, se-apropie de el și-i luminează chipul.

Acel ce s-odihnește-nainte ei, pe perne, e monstrul cel mai dulce și mai frumos din

lume. E-naripatul Eros, cu-obrajii ca bujorul, cu bucle lungi de aur pe umerii de nea. Alături are arcul și tolba cu săgeți. Ea îi atinge arcul și tolba, și-o săgeată o zgirie la un deget. Și dragostea o prinde cu vie-nvîlvorare pentru divinul Eros.

Se uită cu ardoare la el și se apleacă, dornică să-l sărute. Atunci, o picătură încinsă de ulei se scurge din lămpiță. îl atinge pe zeu, făcîndu-i o arsură pe pielea delicată.

El, Eros, se trezește. O vede pe Psiheea plecîndu-se asupra-i; e gata să-l sărute cu buzele fierbinți, în vreme ce cu ochii îl roagă de iertare.

Dar el se saltă sprinten și zboară pe fereastră. S-a dus pe totdeauna...

Palatele de aur, grădinile, pădurea, izvorul, tot, dispar,

Psiheea-nmărmurită aude numai glasul lui Eros, care-i spune:

- Mi-ai fost atît de dragă! Dar prin nechibzuință, acum m-ai pierdut... căci nu sosise timpul ca să mă poți vedea...

- Nu, nu vreau, strigă fata, căci te iubesc... și Eros... eu... voi avea un prunc.

Numai că el zburase și n-o mai auzea. Silît de legi divine, zeul intra-n Olimp și mîndra Afrodita îi ieșise înainte și îl certa cu asprime:

- Necredincios!... Viclean!... Dușmana mea de moarte ai luat-o de soție?... Așa ne-am înțeles? Ei bine, pentru asta te voi închide-n casă. Dă-mi arcul, dă-mi și tolba... aripile... făclia... însemnele puterii... Nu mai ești zeu, ci sclav!

Psiheea pornește în căutarea soțului

Pe cînd frumosul Eros era închis în casă, Psiheea și pornise pe munte... și plîngea:

- Ce-am să mă fac, o, Eros?... Unde te pot găsi?... Sunt singură, mîhnită... și te iubesc atît...

Și, năzuind un sprijin, aleargă-n templul Herei, căci dînsa ocrotea familia, căminul. O roagă pe zeiță. Imploră și pe-alți zei. Dar nimeni n-o ascultă, nu-i ia durerea-n seamă.

- Tu ești o muritoare, și dînsul e un zeu. Nu știi că însuși Zeus a părăsit atîtea și-atîtea pămîntene? Nu mai gîndi la el, căci n-o să-l mai revezi... îi răspundeau mai toți.

Psiheea nu se lasă, ba încă socotește să plece spre zeița iubirii, Afrodita. Ea doar ocrotește dragostea pe pămînt.

Și plecă... merge, merge... îndură suferințe, și frig, și foame, sete și piedici cu duiumul... Ajunge la palatul zeiței Afrodita și-i spune umilită:

- Tu ești, zeiță, mama lui Eros, soțul meu... Peste puțină vreme și eu am să fiu mamă... Fii bună deci, zeiță, pe cît ești de frumoasă...

Zeița Afrodita privește spre Psiheea. Dar după-atîta trudă, tot fata-i mai frumoasă. De ură-nverșunată, zeița se încruntă, ros-tindu-i printre dinți:

- Vrei să mă faci bunică, pe mine, Afrodita, zeița frumuseții? Vrei să mă faci bătrână? Tu, ce ești vinovată că te-ai născut frumoasă, poate mai mult ca zeii, poate mai mult ca mine?... Să vină două sclave: Grija și întristarea!... Luați-o și biciuiți-o... Dar știți, cum se cuvine!

Sclavele o înșfăcă și-o biciuiește strașnic. O-nvinețiră toată. Dar nici așa zeița nu se milostivi, și luă ea însăși biciul. Îi sfîșie veșmîntul, o trase de cosițe și o bătu la sînge.

Apoi, însîngerată, o puse și la muncă. Îi dete o movilă înaltă de semințe. Erau acolo boabe de mac, fasole, linte, grîu, orz și alte feluri și-i spuse să le-aleagă grămezi, grămezi, pe soiuri...

Cînd se sfîrși cu munca, îi porunci să plece într-o pădure deasă, unde păștea o turmă de oi - turbate toate - ce-i omorau pe oameni, și să-i aducă lînă. (Lîna era de aur.)

Pe urmă o trimise în vîrfurile unui munte, păzit cu strășnicie de sute de balauri. Pe-aici trecea un fluviu care Curgea spre Tartar. Și-i porunci s-aducă un șip umplut cu apă.

Dar dragostea, dorința de-a-l mai vedea pe Eros i-au dat Psiheei vlagă să treacă prin primejdii, să biruiască totul și să-mplănească voia geloasei Afrodite...

Călătoria în ținutul lui Hades

Neîmpăcată încă, zeița îi mai cere să plece și-n ținutul lui Hades, sub pămînt.

- Te du-n regatul morții cel cîrmuit de Hades, îi spune Afrodita, și cere-i Persefonei,

gingaşa lui soţie, să-ţi umple cu balsam cutia asta mică. Balsamul mă va face pe mine mai frumoasă... Cată să vii degrabă, căci pleci la un ospăţ...

Porneşte iarăşi fata. Se luptă îndelung să intre în regatul cel misterios al morţii. Străbate peste fluviul, pe unde treceau morţii. Şi trece chiar de Cerber, de ciinele lui Hades, cel cu trei capete, ce străjuia cu colţii lui cumpliti acest ţarm al tristeţii, domolindu-l pe monstru cu nişte turte dulci.

Se spune despre Gheea, strămoaşa tuturor, că ea era zeiţa ce-o ajuta pe fată să treacă prin primejdii. Şi cum, necum, copila ajunge şi la tronul zeiţei Persefona.

Şi-o roagă:

- Dă-mi, zeiţo, balsamul ce ţi-l cere, în cutioara asta, mama soţului meu, frumoasa Afrodita!

Persefona primeşte să-i umple cutioara cu balsamul cerut, şi pleacă iar Psiheea, să-l ducă Afroditei. Zeiţa, la plecare, o sfătuisese bine:

- Să nu deschizi capacul. Balsamul din cutie e numai pentru zei...

„E pentru zei, ştiu bine, se frământa Psiheea, călătorind pe drumuri, şi cerceta cutia. O, de-aş putea şi eu să folosesc balsamul! Puţin. Cît de puţin. Să mă fac mai frumoasă decît mă ştie Eros, şi-apoi să caut mijlocul ca să pătrund la el. Am băgat eu de seamă unde l-a-nchis zeiţa. Iar el, văzîndu-mi chipul, să mă-ndrăgească iarăşi...”

Şi tot gîndind în sine, aproape fără voie, minată de iubire, Psiheea-ntredeschide capacul, binişor.

Numai că din cutie - aşa cum uneltise zeiţa Afrodita - iese un abur negru, şi fata cade jos. Aburul o-mpresoară şi el aduce somnul cel fără de sfîrşit.

Zeus hotărăşte...;

Dar Eros, ce văzuse prin vrajă toate astea, nu mai aşteaptă mult, şi cum aflase locul unde-i ţinea zeiţa aripile şi arcul, le smulge şi s-avîntă printr-o fereastră-afară.

Ajunge la Psiheea. Adună în cutie aburii grei ai morţii şi fata se trezeşte:

- Iubite... Tu eşti oare!... Deci m-ai iertat?... Mai stai... Mai stai, să te privesc... Căci am atîtea lucruri să-ţi spun, de-atîta vreme de cînd ne-am despărţit...

- Şi eu, Psiheea dragă, rosteşte zeul Eros, dar nu-i timp de pierdut... Mama mea, Afrodita, este pe urma noastră. Tu du-te cu balsamul. Eu plec către Olimp.

Şi zboară zeul Eros drept în Olimp şi spune:

- O, Zeus, tu ce lumea o cîrmuieşti din slavă, îndură-te de mine şi de iubita mea...

- Nu, nu... strigă din urmă zeiţa Afrodita, sosită în rădvanu-i din flori de trandafir. Nungădui, stăpîne! Psiheea nu-i zeiţă, şi-un zeu, cum este Eros, nu poate face nuntă cu ea - o muritoare...

- Ba da, răspunse Zeus. Nu te mîhni, frumoaso, şi-ncearcă să surîzi. E vremea să astîmperi pe-acest copil zburdalnic, care-a făcut şi face atîtea nebunii... E vremea să-l însori. Şi ca să fie demnă Psiheea de un mire ceresc, cum este Eros, eu am s-o fac zeiţă.

Şi Zeus porunceşte lui Hermes să adune, în sala de consiliu, pe zei şi pe zeiţe. Să vină şi Psiheea. Şi-i dă fetei să soarbă din cupa lui de aur esenţele divine: ambrozie şi nectar.

- Rămîneţi împreună necontenit de azi, le glăsuieşte dînsul. Iar voi, zei şi zeiţe, puteţi să-ncepeţi nunta şi să vă veseliţi... Vă porunceşte Zeus!...

Şi Eros cu Psiheea au făcut astfel nunta, rămînînd amîndoi fericiţi în Olimp...

Poseidon si Amfitrita

Palatul lui Poseidon, zeul care purta în mîna lui triena ^{cxxvi} - se ridica-n Egeea ^{cxxvii}. însă de-acolo zeul pleca adeseori în carul său de aur, tras ca o vijelie de zeci de cai sălbatici. în urma lor săltau cetele de delfini şi alte animale din apele marine.

Fiindcă zeul Poseidon crease cîndva calul ^{cxxviii}, îl îndrăgea nespus. Dar şi mai mult iubea delfinul, delfinul care zburdă mereu voios prin valuri şi saltă şi se joacă şi

face giumbuşlucuri. Aproape nu-i poveste legată de Poseidon fără să fie vorba, cumva, despre delfin. Dealtminteri în legende se spune că Poseidon şi-a cucerit soţia cu ajutorul unor preacredincioşi delfini.

Odată, pe cînd zeul se preumbla pe mare, văzuse într-o ceată de nimfe nereide o tînără fecioară, numită Amfitrita. Nimfele nereide, în număr de cincizeci, erau nişte copile de-o bunătate rară. Mama lor era Doris, o nimfă oceanidă, şi tatăl lor, Nereu, alt zeu bătrîn al

mării, care-și avea palatul în apele Egeei.

Iar când zeul Poseidon cutremura adâncul de ape mișcătoare și îneca sub valuri triremele eline, nimfele nereide plîngeau înduioșate și, lunecînd prin valuri, se avîntau cu toate să scape corăbierii. Ele-i purtau pe brațe și-i aruncau pe țarm...

Cînd se trezeau sărmanii și se vedeau trăind, știau că-și datoresc această fericire nimfelor nereide. Le mulțumeau cucernici și le zvârleau ofrande în valurile mării.

Urmărirea nimfei

Acum însă Poseidon zărise pe Amfitrita cu toate celelalte surate ale ei. Copilele danțau într-o insulă Naxos, și zeul se opri, vrăjit de melodia ce o cîntau în cor.

„Ce cîntec!... Ce visare!... și-a spus în sine zeul. Ce fete are Nereu! Mai ales Amfitrita... Ia stai s-o mai privesc...”

Și se uita la fată cu ochii lui albaștri, tăioși cum e oțelul.

Pesemne, însă, barba-i zburlită și-nțesată de alge și de scoici și fruntea-ntunecată și pletele-i albastre s-or fi zărit cumva. Căci nimfele, deodată, au conținut din danț și au sărit în mare.

...Și zeul a zîmbit:

„Cred că a venit vremea să-mi aduc o regină, la mine, în palatul de aur din Egeea! ... Iar nimfa cea frumoasă e fata lui Nereu... De mă însor cu dînsa, îmi întăresc domnia... și asta va fi bine!”

Și, cum s-a-ntors Poseidon la dînsul la palat, a trimis pețitori, dar fata nici n-a vroit s-audă:

- Cum? Eu să fiu soție acestui zeu, ce este atît de mînios, c-o fire-atît de aspră și-un glas răsunător?... Tridentul lui mă sperie de cîte ori îl văd, căci îi cunosc puterea. Și caii lui la fel, cînd tropotesc prin valuri șialeargă și nechează... Nu... Nici prin gînd nu-mi trece... Nu... Nici nu vreau să-l văd...

Și ca să scape, fata a fugit într-o peșteră albă, de marmură, vrîstată cu vine de argint. Aici veneau noroade de vietăți marine, ce-i aduceau, ca danii, scoici, alge mlădioase și pietre de mărgean și o cinsteau pe nimfă. Iar ea, blîndă din fire, le ocrotea pe toate aceste vietăți ce locuiau prin mări.

Dar zeul din Egeea, Poseidon, o căuta și, ca să-i dea de urmă, puse doi delfini, ce înotau prin ape și-i întrebau pe toți:

- N-ați văzut-o pe nimfă? Nu știți pe unde e? Pe unde se ascunde copila lui Nereu? Răspundeți, căci stăpînul e supărat cumplit... Voi nu vedeți cum marea se zbuciumă de atunci? Poseidon o lovește cu furca sa mereu... Și-o zguduie, izbind-o neîncetat de stînci, și sfarmă, între valuri, puzderii de corăbii. Răspundeți... Căci altminteri stăpînul va aduce prăpădu-asupra voastră...

Mînia zeului sporește

Poate mai mult de frică, cineva a vorbit - un șarpe, o meduză, un pește, careva... și-a spus unde e fata și că-și are sălașul în peștera aceea de marmură, vrîstată cu vine de argint.

Delfinii, credincioși, au și pornit înot, să aducă iute știrea. Poseidon, aflînd vestea, s-a-nveselit nespus. Și-a pus pe umeri haina de purpură brodată cu aur și argint. A ridicat tridentul, ca să-și pieptene părul albastru, încîlcit. Și-a curățat și barba de scoici și de nisip. Iară pe fruntea arsă de vînturi și furtuni și-a așezat coroana, pornind spre ascunzișul copilei lui Nereu.

Dar poate Amfitrita a fost și ea vestită că zeul îi aflase locul de adăpost, și s-a ascuns mai bine, într-un cotlon al mării. Incit zeul Poseidon venise în zadar.

În zadar o căuta, căci nu dădea de dînsa, și nimeni nu știa unde ședea pitită. Poseidon, de mînie, așa-și trîntea tridentul, încît se zguduiau și apele și munții și Tartarul cel negru, unde domnește Hades, și se părea că totul s-apropie de sfîrșit. Jivinele din apă, noroade-notătoare de pești și raci și broaște și scoici și cîte toate se ascundeau în grote, se pitulau de spaimă prin pietre și nisip. Nu li se vedeau ochii și își așteptau moartea.

Abia tîrziu, în noapte, cînd hăurile mării primiseră atîtea corăbii călătore, și apa acoperise țărmul, s-a potolit Poseidon pentru puțină vreme...

Numai că-n zorii zilei pornise iar s-o caute pe nimfa Amfitrita și, nici de data asta neizbutind s-o afle, a scufundat din nou, sub furia lui, corăbii, insule și maluri, părăduind ținuturi și înecînd sub ape oameni nenumărați.

Atunci, delfinii ageri s-au hotărît din nou s-o caute pe Amfitrita. Ba chiar s-o și pețescă...

Delfinii o pețesc pe Amfitrita

Și au pîndit șireții cînd nimfa - mulțumită că zeul a plecat - ieșea pe țărmul mării să se-nsoarească o clipă.

Jucîndu-se, delfinii s-au apropiat de coasta unde - în iarba verde - se odihnea fecioara. Ea ridicase capul, vrăjită fără voie de jocul cel zburdalnic, de tumele ghidușe, de salturile rezezi ce le făceau delfinii.

Privind astfel spre dînșii, deodată se trezește c-o piatră azvîrlită de un delfin, în iarbă. Era, precum se spune, un mîrgăritar mare, c-o strălucire vie, ce-mprăstia lumină pe toată coasta mării și o umplea de vi-ajă. Nedumerită încă, fecioara nereidă aude pe delfini:

- O, preafrumoasă nimfă, stăpînul nostru este, după stăpînul Zeus, cel mai bogat din lume. Palatele de aur, cleștar și diamante, aflate în Egeea, au munți de avuții, și tot ce vrea din lume Poseidon dobîndește. Puterea lui e mare, și ea nu-i întrecută decît de dragostea ce-o are pentru tine. Căci el te vrea soție. Și ce fecioară oare nu s-ar simți-neîntată să-i fie lui domniță, stăpînă peste ape? Asemenea iubire nu mai găsești în lume... Ascultă-l deci, copilă, și fă cu dînsul nunta. De nu primești, Poseidon, îndurerat, sfărîmă și insule, și țămuri și numai tu, fecioară, ai să fii vinovată față de zei și oameni de-o astfel de năpastă... Blestemele-or să cadă asupra ta, să știi...

Auzind vorbele ce le rosteau delfinii, frumoasa nereidă, de spaimă pentru dînsa, de milă pentru oameni - pe cît spune povestea - s-ar fi înduplecat.

Delfinii l-au vestit îndată pe Poseidon că nimfa se-nvoiește a fi soția lui.

Zeul s-a repezit spre peștera în care s-adăpostea mireasa și, cu glasul tunător, a imbiat-o să vie alături de el ^{cxxix}.

Ea sa urcat în carul tras de-o sută de monștri, carul de sărbătoare cu care trecea zeul peste aria mării. Poseidon, plin de fală și plin de mulțumire, a strîns în mînă frîul, și monștrii au pornit.

În jurul lor săltau nimfele nereide, ținînd în brațe lire, cîntînd cu toate-n cor, în cinstea Amfitritei, în vreme ce cortegiul avea în fruntea lui pe oceanida Doris, purtată tot de-un monstru. Dînsa ducea în mînă făclia cununiei. Astfel au mers cu fală și-au intrat în palatul puternicului zeu, unde s-a făcut nunta.

Sfîrșindu-se cu nunta, au venit la Poseidon cei doi delfini isteți ce pețiseră fata.

- Mărite, au spus dînșii - în limba lor, desigur - cînd ne-ai trimis în lume, să găsim locul unde se-ascundea Amfitrita, ai zis cu voce tare că ne vei da la nuntă răsplata cuvenită... Acum o așteptăm. Căci uită-te, mărite, mireasa-i lingă tine...

- Cuvîntul mi-l voi ține, a glăsuț Poseidon. Răsplata o veți primi pe loc.

Și și-a întins tridentul. A prins pe el delfinii și i-a zvîrlit în cer, ținîndu-i pe boltă, și i-a strigat lui Zeus:

- îngăduie, slăvite, o nouă constelație: a celor doi delfini!

- Să fie precum vrei, i-a dat răspuns îndată trufașul său firtat. Așa spuneau elinii că s-a ivit pe boltă frumoasa constelație a celor doi delfini.

Pe urmă Amfitrita i-a născut lui Poseidon un fecior cam ciudat, ce se numea Triton. Triton era ca zeii, din creștet pînă-n briu, doar părul i-era verde și-ncununat cu trestii. De la mijloc încolo feciorul lui Poseidon era ca un balaur. Și el avea o scoică mare și răsucită. Dacă sufla în scoică, marea se-nvolbura, urla înverșunată, sau, alteori, furtuna se potolea pe loc.

Triton a fost acela care, suflînd în scoică, a rechemat la matcă puhoaiile hoinare din riuri și din mări, cînd s-a sfîrșit potopul.

În acest zeu, elinii vedeau însăși furtuna, marea dezlănțuită, ce geme minioasă, lovindu-se de țămuri. El era, pentru zeul stăpînitor al mării - ca Hermes pentru Zeus - pristavul de credință. De-aceea locuia, alături de-Amfitrita și tatăl său, Poseidon, în palatul de aur, cleștar și diamante, din apele Egeei.

Ciclopul Polifem

Astfel și-a văzut zeul stăpînitor al mării dorința împlinită, făcîndu-și-o soție pe fata lui Nereu, pe nimfa Amfitrita.

Firește, după nuntă, Poseidon, ca toți zeii, nu i-a păstrat credința frumoasei Amfitrita. Ca Zeus, ca Apollo și ca atîția alții, dînsul a mai avut și alte zeci de soții, dintre zeițe, nimfe și mai ales copile de simpli muritori.

Din încuscrirea asta s-au născut regi, eroi și-alteori niște monștri. Dintre monștrii aceștia cel mai cunoscut este uriașul Polifem. Poseidon dobîndise pe acest fecior cu- o nimfă, ce se numea Toosa. El era de-o mărime de-a dreptul uimitoare. Pitici păreau uriașii pe lângă Polifem. Dacă intra în mare, apa îi ajungea abia la mijloc. Avea o față neagră și mare cît o casă și-un singur ochi în frunte, ce parcă scînteia. Era urît ca moartea. În mîini purta ciclopul un trunchi enorm de pin, ce-i slujea de măciucă. Cu- a-aceasta-și mîna turma, vîna sălbăticiuni și-i omora pe oameni. Căci n-avea nici o milă uriașul Polifem. Avea numai o lege: poftele lui, și-atît!...

Monstrul acesta groaznic voia să se însoare c-o soră a Amfitritei, o fiică a lui Nereu. Legenda ne arată că fata, Galatea - căci astfel se numea - era mult mai frumoasă chiar decît Amfitrita. Atît că Galatea iubea, de mult, pe-un tînăr, pe Acis, un păstor, și se ferea de monstru, de crudul Polifem. Dar fiul lui Poseidon, îndrăgostit de nimfă, silindu-se să-i placă, își pieptănase părul - ce-i spînzura în vițe sălbatice și negre - cu grebla lui uriașă. Și-și retezase barba murdară, încilcită - plină toată de spini - c-o seceră ascuțită. Iar fața lui hidoasă și-o oglindea întruna în ape cristaline. Vroia să pară chipeș, să o ademenească pe mîndra Galatea.

Din naltul munte Etna se desprinde-o colină, ce intră pînă-n mare. Și-n locurile-acestea, la poalele colinei, se-ntîlneau Galatea și cu păstorul Acis. Stăteau ades de vorbă și-și făureau tot felul de planuri minunate...

Numai că, într-o zi, Polifem se coboară din munte pe colină. Își pune la o parte toiagul său enorm. Din sin își scoate naiul, pe care și-l făcuse dintr-o sută de trestii, și începe să cînte... Vuiau în zare munții, și marea, zbuciumată, fierbea de-atîta larmă.

Nimfa însă era tocmai atunci cu Acis la poalele colinei. Vedeau și-auzeau totul.

Polifem nu știa că nimfa e pe plajă, o socotea în mare, ascunsă undeva. De-aceea, lăsînd naiul, a început să strige spre valurile mării:

- Mai albă ești, fecioară, ca floarea de măsline și mult mai dezmiardată ca rodul din grădini. Mai zveltă ca aninul... Ești mai îmbietoare decît soarele iarna sau decît umbra vara. Mai rumen ți-e obrazul ca mărul pîrguit și ești mai majestuoasă ca trunchiul de platan. Mai proaspătă ca gheața. Mai dulce ca un strugur. Mai moale decît puful de lebădă... Dar tot tu, Galatea, ești mai nepăsătoare decît aceste stînci. Mai surdă decît marea... Ah, dacă m-ai cunoaște mai bine, ai pricepe că ai greșit, fugind din calea mea mereu... Căci partea cea mai mare din acești munți e-a mea... În ei se află peșteri ce sunt tot ale mele, unde nu simți căldura în vara arzătoare, nici frig în toiu iernii. Și-n pomii mei sunt fructe ce-atîrnă greu pe ramuri, aproape să le frîngă. Am vii care dau struguri ca aurul de galbeni. Tu însăși vei culege, cu mîna ta, și fragii ce se află-n pădure și coarna ce se coace în toamna-mbelșugată și prunele zemoase, care-mi umplu livada și licăresc prin arbori. De vrei să-mi fii soție, nu-ți va lipsi nimica. Pomii cei plini de roade vor fi numai ai tăi, și turmele, ce umplu pășunea și pădurea sau sunt închise-n peșteri, vor fi tot ale tale. Ridică-ți dară capul din valuri, Galatea! Nu mă disprețui... Eu mă cunosc mai bine. Doar mi-am văzut icoana în unda verde-a apei și mi-a plăcut de mine. Nici Zeus n-are, poate, un trup atît de falnic și niște plete dese, care îmi cad pe umeri, parc-ar fi o pădure. Nu te gîndi că părul ce- mi crește pe tot trupul ar fi o uriciune. Copacul fără frunze nu are frumusețe, nici calul fără coamă. Am doar un ochi în frunte, dar el îmi e destul. Ce? Soarele din ceruri nu este numai unul? Și nu le vede toate?... Să-ți mai adaug că zeul Poseidon îmi e tată și că-ți va fi și ție, dacă vei fi soția lui Polifem, uriașul?... Ascultă-mi rugămintea... Disprețul tău mă arde mai rău decît un fulger... și fii soția mea!...

Apoi, sfîrșindu-și vorba, ciclopul Polifem își ia din nou toiagul și pornește pe țarm. Deodată, îi vede pe cei doi. Li vede și răcnește:

- Aici erați? Mișei!... și eu care credeam că nimfa mă ascultă... De-acolo, de pe țarm, rîdeați de mine... voi... Dar e ultima oară cînd vă găsiți alături... Acuma s-a sfîrșit!...

El prinde-n brațe-o stîncă și o ridică-n sus. Nimfa se zvîrle-n apă. Acis strigă cu groază:
- Ajutor, Galateea!...

Numai că Galateea nu cuteza să iasă din mare, să-l ajute. Ci-ne-ar fi cutezat să- nfrunte pe uriaș?

Și stîncă îl zdrobește pe bietul păstoraș și sângele lui curge, fierbinte, printre pietre.

Ce-a plîns sărmana nimfă. Și-a implorat pe zei, ca să-și pogoare mila peste sărmanul tînăr zdrobit de Polifem.

Și-atunci, legenda spune c-a țîșnit cu putere, din stîncă, un izvor... și-n jur au crescut trestii. Șuvoaiele-mpletite s-au transformat în rîu, un rîu cu apă rece, numit de nimfă: Acis, în amintirea celui ucis de Polifem și-a dragostei pierdute...

Hades si Persefona

Legende nu sunt multe despre Hades. Oamenii nu-l iubeau deloc. Chiar numele i-l pronunțau în silă, pentru că Hades era zeul ne-ndurătoarei morți și-al umbrelor muncite, în neguri, sub pămînt.

Zeus, cînd împărțise lumea cu cei doi frați ai săi, îi dăruise marea lui Poseidon, păstrîndu-și pentru dînsul cerul. Iar pentru Hades rămăsese locul întunecat și trist, numit Infernul ținutul misterios al morții. De-aceia, poate, Hades, era cel mai posac și mai nesuferit din rîndul zeilor.

În timp ce zeii, în Olimpul lor, cîntau și dănuiau în rîs și glume, posomoritul Hades pe tronul lui de aur, din marea-i regat subpămîntean, nu avea altă grijă decît să cerceteze și să însemne bine fiecă greșeală pe care-o săvîrșeau acei de pe pămînt.

Venea odată vremea cînd orice muritor - cum credeau grecii - urma să se coboare în Infern. Și-aceia care-i supărase mai deseori pe zei pleca în Tartar, să-și capete osînda necurmată. Ceilalți porneau - cum vom vedea - spre Insulele fericirii, ale norocului și păcii, numite și Cîmpiile-Elizee, un fel de paradis al desfătărilor și bucuriei.

Un zeu mereu la pîndă

Ca să-i pîndească, nevăzut, pe muritori, ursuzul Hades avea o cască fermecată. Dacă-și punea pe frunte această cască albăstrie, cum sunt văzduhurile-n zări, nu mai putea să-l vadă nimeni, și zeul, ajutat de genii și de zeițe-ntunecate, putea să-și îplinească voia, și-i pedepsea pe muritori. Geniile îi căutau pe-aceia care nesocoteau Olimpul. Pe urmă cercetau și pe-alții: pe cei lipsiți de omenie, care nu ospețeau drumeții sau cerșetorii sau străinii, duși de nevoie prin Elada. Căutau pe criminali, sperjuri, pe trădătorii din războaie, și-i urmăreau cu multe rele, nennrociri și griji și boale... Le insuflau adesea patimi ce-i împingeau către pieire și îi izbeau fără cruțare, pînă ce-i nimiceau cu totul... Atuncia se ivea Tanatos, purtînd o mantie ca

smoala, pe umeri două aripi negre și-o sabie în mina dreaptă. Tanatos era moartea însăși. El smulgea umbra celui dus. Iar umbra o lua zeul Hermes, crainicul tatălui ceresc, s-o ducă-n tristețe adîncuri ale lui Hades.

Drumul către tărîmul morții trecea prin niște peșteri negre și mlaștini verzi, ce răspîndeau miasme grele și-i amețeau pe călători. Pe acest drum se aflau genii

tăcute, hide, răutăcioase, ce-aduceau lumii jalea, teama, bătrînețea, grijile, boala, sărăcia, foamea și chinul, și războiul. Ele i-opreau pe călători și le spuneau cuvinte grele sau îi loveau cum le plăcea. Dar Hermes nu întîrzia. Zeii nu se temeau de genii. Și ajungea numaidecît la granițele întunecatului tărîm, înconjurat de rîul Stix, de nouă ori, ca într-un ghem.

În calea lui, către palatul zeului Hades, mai trecea și peste rîul Aheron. Dar umbrele nu puteau trece, decît dacă plăteau lui Haron, luntraș bătrîn, un ban de aur, sau de argint sau de aramă. Morții-și țineau în gură banul. Iar cel ce nu-l avea cu dînsul mai zăbovea pe-aceste maluri un veac întreg, ba și mai bine... Ceilalți, de cum treceau de apă, zăreau o poartă larg deschisă către palatele lui Hades, palate despre care credeau grecii că-s făurite din argint. Și, lingă poartă, se- afla Cerber, monstrul cel cu trei capete. Pe capete se foiau șerpi, ce șuierau neconținut și-și ridicau spre călători gîtlejuri vinete, solzoase. Cîinele îi lăsa să intre pe poarta mare, larg deschisă; dar cine pătrundea acolo nu mai putea, în veci, să iasă, căci

Cerber îi sărea în cale și-l alunga iar înlăuntru.

Și încă mai spuneau elinii că umbra unui mort, trecînd de locul străjuit de

Cerber, venea în fața judecății, cît timp sta Hermes în Infern.

Cei ce erau învinuiți de zeul Hades c-ar fi călcat poruncile vreunui mare olimpian, și mai ales ale lui Zeus, erau pe loc zvîrliți în Tartar. Iar ei cădeau de-a rostogolul, pe-o cale tot atît de lungă, cît e din cer pîn' la pămînt. Aici, înconjurați de ziduri și-un rîu de foc și de scînteii, închiși cu-o poartă, făurită din diamantul cel mai tare, ce nu putea fi sfărîmată, gemeau în chinuri osîndiții.

Acolo se găsea Tantal, un rege care, aflîndu-se odată la un ospăț, pe muntele Olimp, se mîniase, fiindcă zeii aveau ambrozia și nectarul și-l păstrau numai pentru ei. Ca să răzbune nedreptatea, luase merindele cerești și le dusesese pe pămînt, dîndu-le muritorilor. El mai dezvăluise încă și din secretele lui Zeus, și-i vestise pe pămînteni despre ce se pune la cale pe seama lor, sus, în Olimp, așa ca ei să se ferească.

Pentru toate aceste fapte, Tantal a fost silit să-ndure foamea care sfișie trupul, setea ce pîrjolește pieptul și spaima cea nimicitoare. Călăii l-au vîrit în apă, într-un lac limpede și rece, pînă la brîu. Să vadă apa și să-i fie sete. Au coborît pe lîngă dînsul ramuri din pomii de pe țărmuri. Ramuri cu rodii și naramze, mere, și pere, și smochine. Să simt-aroma că-l îmbată. Să-i crească foamea fără margini.

Dar cum se apleca spre apă, să-și ude buzele uscate de setea care-l mistuia, apa se retrăgea spre maluri. Și cum căta să-ntindă mîna, să ia o fructă de pe ramuri, să-și potolească puțin foamea, de veacuri lungi neostoită, toți pomii îi piereau din față.

O stîncă grea și colțuroasă sta doar oleacă agățată deasupra lui, gata să cadă și să-l strivească sub povară.

Bătrîn, cu barba colilie, străvechiul rege sta în apă, sub întreita suferință, bătut cu bicele de genii, zgîriat cu gheare ascuțite, batjocorit și zi, și noapte... și frica-i măcina puterea, doar cît privea puțin spre stîncă. Și el striga mereu lui Hades:

- Zeu blestemat, ajungă-ți chinul!

Dar Hades, încruntat pe tronul-i, nici nu se ostenea s-audă...

Ixion și Sisif

Și tot în Tartar mai era un rege din Tesalia, cu numele de Ixion. El îndrăznise să-și înalțe ochii către zeița Hera și să îi spună ca o iubește.

- O cutezanță nemaipomenită!... Cum să-și ridice ochii către Hera un simplu muritor? I-o crimă ce se cade pedepsită în mod pilduitor! strigaseră toți zeii. - De ce? îi întrebaseră Ixion. Voi, zeii, nu alergați după soții și după fete de muritori? Nu le mințiți?... Și însuși Zeus, cît e el de mare, n-a înșelat atîtea pămîntene?...

- Al!... Dacă Zeus ar fi vrut să aibă în brațele-i nemuritoare pe soața ta, i-au răspuns zeii, era o cinste și o fală, și pentru ea, și pentru tine... Dar tu, un om. de rînd, să câți spre slavă, spre o zeiță olimpiană? Netrebnice, ai să plătești amarnic!

Și l-au zvîrlit în Tartarul lui Hades, l-au ținut pe-o roată de aramă, încinsă bine- n flăcări, și l-au legat, în loc de lanțuri, cu șerpi oribili, reci și umezi ce-l otrăveau mușcîndu-i trupul. Iar roata se-nvîrtea întruna, în timp ce Ixion, sărmanul, țipa și se zbătea de groază.

Se mai găsea-n acele locuri Sisif, regele din Corinth, cel care îi dezvăluise lui Asopos fapta lui Zeus: crima de-a-i fi răpit copila ce purta numele Egina. De ciudă și minie, Zeus, aflînd, că este dat de gol, l-a azvîrlit pe Sisif în Tartar. Cei trei judecători, pe care îi avea Hades în Infern, l-au osîndit să se trudească pe veșnicie. El trebuia să urce-o stîncă pe-un munte nalt, nespus de nalt. Cu trudă și cu suferințe urca sărmanul pînă sus; da'ndată ce-ajungea pe culme, o eumenidă se iveau, îi smulgea stîncă și-o azvîrlea la poalele aceluia munte. Și iar pornea Sisif s-o urce cu osteneli ne-nchipuite. Sudoarea îi curgea-n șiroaie. Trupul îi tremura ca varga. Abia putea să mai respire, dar nu-ndrăznea să se oprească, pentru că genii infernale învîrteau bice făurite din zeci de șerpi încolăciți și îl izbeau neconținut. Sângele îi curgea șiroaie, din trupul vlăguit de trudă.

Desigur că pe lîngă-aceștia mai erau mii și mii de umbre, ce îndurau pedepse crunte, cum hotărau judecătorii, sub ochiul ager al lui Hades.

E drept că unii dintre oameni: cei ce slăviseră pe zei, ca și cei drepti, viteji și vrednici, erau trimiși pentru odihnă în niște locuri minunate. Hades îi răsplătea anume, ca să le fie la toți pildă și să-mplinească pămîntenii, cu umilință și cu teamă, legile aspre, hotărîte de către Zeus, pentru toți.

Pe-aceștia îi duceau cu cinste în Insulele fericirii, ale norocului și păcii, numite de cei

vechi Cîmpiile-Elizee. Aici, la marginea lumii, era o țară-ncântătoare. Nu era frig, nici cald, nu bătea vîntul. Abia de respira Zefirul, improspătînd mereu văzduhul. Și umbrele se desfătau în cîntece și danț și lupte, pe pajiștile-nmiresmate. Durerea nu se cunoștea. Tot ce fusese intristare aici era de mult uitat. Nu stăpînea decît plăcerea și bucuria și răsfațul...

Hades vrea să se însoare

..Dar să ne-ntoarcem iar la Hades... Legende ne-arată despre dînsul că se simțea-ntr-o vreme singur și hotărîse să se-nsoare. Și fiind el zeu atît de mare, frate cu Zeus și Poseidon - avînd a treia parte-a lumii-n stăpînire - a dat de știre pretutindeni că-i dornic să-și găsească o soție.

A așteptat un timp... însă degeaba!... Nici o zeiță nu voia să plece de bună voie în regatul sumbru, pe care-l stăpînea, cu fală, Hades. Nici o zeiță n-ar fi vrut să vadă mereu, pe lângă ea, chipul lui Hades: bărbos, posomorit și rece. Și, dîndu-și seama zeul morții c-așteaptă - fără nici o speranță - atîta vreme, s-a hotărât să-și fure o mireasă.

Și-a trimis slugile să cerceteze cam ce zeiță a rămas nemăritată. Care e mai frumoasă și mai blîndă? Care e demnă să ajungă stăpînă-ntr-un ținut atît de mare?

N-a trecut mult și-a venit știrea că sora mijlocie a lui Zeus, zeița holdelor, Demetra ^{cxli}, ar fi avînd o fiică minunată. Se cheamă Cora și-i frumoasă, mai-mai s-ajungă pe-Afrodita... La fire este potolită. Este cuminte, înțeleaptă. E numai bună de stăpînă într-un ținut unde se află tristețea cu tăcerea laolaltă, sub apriga domnie a lui Hades.

Zeul nici n-a mai stat pe gânduri. Știa prea bine că Demetra, zeița holdei însorite, n-o să i-o dea pe Cora de nevastă. Și-atuncea i-a cerut-o lui Zeus, care era părintele fecioarei, născută din iubirea cu Demetra.

- Mi-ai dat acest ținut subpămîntean, o fi spus Hades, în care oamenii nu vin cu bucurie... Zeii la fel... De-aceia nu-mi găsesc soție. Și s-ar cădea, la o nevoie, să- mi dai un ajutor. N-ai vrea să mi-o dai de nevastă pe fiica ta și a Demetrei?...

Zeus o fi zămbit pesemne, auzind vorbele lui Hades, și-o fi răspuns:

- Ți-o dau, desigur, căci îmi ești frate și-un zeu vrednic... Numai de poți s-o iei.

Demetra pururea veghează asupra ei ca o tigroaică.

- N-ai grijă în privința asta, o fi grăit iar zeul Hades. Destul că nu-mi stai împotriva tu, tatăl ei... Și Hades a și pus la cale cum s-o răpească pe fecioară.

Se povestește că-ntr-o zi frumoasa fată se afla cu niște nimfe prin livadă și culegea zambile, roze, flori de șofran și violete.

Deodată, Cora mai zărește și un narcis, o plantă mîndră, cu-nfățișare uimitoare. Narcisul răsărit acolo avea o sută de tulpine și fiecare avea flori cu un parfum atît de tare, că năpădisese tot pămîntul, întreaga mare și chiar cerul.

Cora, uimită de narcisul atît de neobișnuit, s-a îndreptat spre el, să-l rupă. Dar cînd și-a-ntins zglobie mîna spre acea floare minunată, pămîntul s-a deschis în față-i. În tropot au țîșnit afară caii cei negri ai lui Hades, tîrînd un car măreț de aur. Din car, cu brațele-i vînjoase, a prins-o, ca-ntr-un clește, Hades. Și carul, ocolind livada, a pierit iarăși în adîncuri. Se petrecuse totul iute, cît scăpărarea unui fulger. Nimfele ce erau de față nici n-apucaseră să-l vadă pe răpitorul mîndrei Cora, scumpa copilă a Demetrei.

Se auzise doar un strigăt:

- Săriți!... Săriți voi, zei sau oamenii!...

Și țipete... plîns cu suspine... Apoi un geamăt lung de groază... Pămîntu-și închisese bolta. Pierise carul ca năluca.

„Cine fusese? Cine? Cine?...” N-aveau de unde să mai afle. Și nimfele plîngeau:

- Demetra! ... îți dăm o veste dureroasă. Copila ta gingașă, Cora, a fost răpită... Blînda fată... De cine? Unde? Nu se știe!... A fost însă furată Cora... în deznădejdea ei, Demetra și-a pus pe umeri un vâl negru și, luînd toiagul drumeției, a și plecat în lumea largă, doar-doar o va găsi pe Cora.

I-a întrebat pe zei, pe oameni. Dar nimeni nu aflase taina. Iar Zeus se ferea s-o spună. Și nouă nopți și nouă zile a colindat pe văi și dealuri, prin grote și pe creste sure, în insule, păduri umbroase, livezi, pășuni, cîmpii cu grîne. Ea lumina aceste locuri cu două torțe mari: doi brazi, aprinși cu vîlvătăi în Etna. Însă n-a dat de urma Corei... Și negăsind-o nicăieri pe fiica ei, s-a mîniat atît de tare, înît a pustiit tot rodul ce-l dase glia-n acel an. Cădeau și grînele uscate, și pomii își pierdeau belșugul; și tot ce se afla-n

grădină, și chiar pășunea vestejise, iar turmele piereau, flămînde.

- Nimica n-o să mai rodească... Oamenii vor muri de foame... și zeilor n-o să le-aducă nici rugi, nici sacrificii, nimeni!... zicea zeița, îndîrjită.

Văzînd că nu e glumă, Zeus l-a trimis repede pe Hermes s-o potolească pe Demetra. Să vadă ce e de făcut, cum s-o împace pe zeiță.

- Cît timp eu n-am să-mi văd copila, pămîntul n-o să mai rodească!... a spus Demetra, neclintită.

Iar Zeus s-a temut.

- Rămînem fără sacrificii... Să zbori pînă la Hades, Hermes, și cere-i să-i dea drumul Corei, să se întoarcă la Demetra. Cora se întoarce lîngă Demetra, dar...

S-a coborît Hermes la zeul morților, rugîndu-l s-o lase liberă pe Cora. Și Hades n-a avut ce face, a trebuit să se supună. Dar el a dat Corei să guste - mai înainte de-a pleca - din jumătatea unei rodii ^{cxlii}.

Mîncînd-o, Cora se legase să se-ntoarcă iar la Hades. Șiretul zeu ținea s-o aibă pe mîndra Cora, să n-o piardă în nici un chip, ca să-i însenineze viața în mult prea tristele-i ținuturi.

Călăuzită deci de Hermes, Cora s-a-ntors cu voie bună la mama sa, sus pe pămînt. Mama și-a strîns copila-n brațe, dar, bîntuită de un gînd ce-o nspăimîntase mai de mult, a întrebat-o de îndată:

- Nu cumva-ntunecatul Hades ți-o fi dat fructul unei rodii, să guști dintr-însul la plecare? Fata nu prea vroia să spună. I-era rușine... I-era teamă... dr pînă la sfîrșit a spus. N-ar fi putut s-ascundă taina aceleia ce-i era mamă.

Aflînd Demetra despre fapta ce-o săvîrșise iarăși Hades, i s-a dus toată bucuria și-a început să se jelească:

- Așadar tot vei fi pierdută, copila mea?... De tine tot n-o să am parte! însă - s-a involburat zeița - dacă-i așa, să afle Zeus că nici Demetra nu se lasă... Pămîntul tot nu va da roadă și or sa rămînă pustiite pășuni, ogoare și livezi... și toate fnnțele-or sa piară... Și am să văd dacă-i dă mîna lui Zeus, Zeus olimpiianul, ca-n templul lui să nu mai fie nici foc, nici jertfe și nici preoți...

- Nu!... Nu te minia, zeiță, s-a auzit atunci o voce. Grăia din slavă însuși Zeus. Și află ce am hotărît eu: fata va sta la soțul său, la Hades, numai o parte, o treime din timpul cît durează anul. Restul - două treimi din an - va fi cu tine, cu noi toți...

- Va sta alături de mine două treimi din an, stăpîne?... Doar o treime lîngă Hades? îți mulțumesc. Ești stăpîn drept și tare vrednic...

Îndată a făcut zeița un semn cu mîna spre ogoare, și totul a-nverzit ca-n farmec, și-a înflorit, a dat și roadă. Iar oamenii au prins s-adune belșugul grînelor din holde, și animalele flămînde nu pridideau să se hrănească, după-ndelungata ajunare. în temple s-au aprins iar focuri, să ardă jertfele aduse, și fumul s-a-nălțat spre slavă, în stîlpi tremurători și palizi, purtînd miresmele plăcute în cer, la nările lui Zeus. Și el, simțînd fumul din jertfe, privea zîmbind către Demetra, ce își strîngea în brațe fata și- o săruta cu foc pe frunte și pe obraji ca bujorul.

Și-astfel, cum hotărîse Zeus, de-atunci, în fiecare an, Cora stătea pe lîngă mamă, de primăvara pînă toamna, și iarna cobora la Hades...

Demetra s-a-nvoit să facă nuntă copilei ei cu Hades. Legende nu povestesc, dar fără nici o îndoială că o fi fost o nuntă mare, căci Hades se asemuia și cu Poseidon și cu Zeus în măreție și putere față de zei și pămînteni.

După această întîmplare, Corei i s-a mai dat un nume: Demetra i-a zis

Persefona. Iară lui Hades i s-a spus, nu numai Hades, ci și Pluto, adică zeul cel bogat. Era bogat, avînd pe Cora. El care nu găsise-o nimfă să-l însoțească sub pămînt, avea pe Cora - Persefona - chiar dacă nu stătea-n Infern decît o parte dintr-un an. El, zeul morților și-al groazei, era acum la rînd cu toți. Era bogat și mulțumit, la fel ca zeii din Olimp...

Hestia si Demetra

Dintre copilele lui Cronos, Zeus pe Hera și-o făcuse soață. Demetra se-ngrijea de holde și de livezi și de grădini. Iară Hestia ^{cxlvi} păzea focul. Nu focul slavilor înalte, țîșnind în fulgere spre oameni. Nici focul clocotelor surde, arzînd pămîntul în adîncuri, ci focul caldelor cămine, focul pe care ardeau jertfe. Focul, care-nsemna iubirea din mijlocul aceleiași familii, credința pe care și-o datorau întotdeauna părinții și copiii, între ei.

Toate acestea se întrupau cu măreție în cea dintîi copilă a lui Cronos: Hestia. îndată după doborîrea zeului Cronos, Hestia, fiind eliberată, ceruse fratelui său dreptul de a rămîne-n veci fecioară, deși Poseidon, și mai tirziu zeul Apolo, ar fi dorit- o de soție.

Zeus încuviințase ruga sorei sale mai mari, căci farmecele Afroditei nu au atras- o niciodată pe această fată a lui Cronos. Și, pentru această puritate, zeița mai primise dreptul de-a fi slăvită-n orice templu și-n fiecare casă din Elada. Mai înainte de a se face vreun sacrificiu oricărui zeu, oamenii trebuiau să săvîrșească o libațiune, cîntînd-o pe Hestia, sau focul ce urma să ardă jertfa.

La ceasul de odihnă al amiezii sau seara, osteniți de muncă, bărbații și femeile se adunau cu toții-n jurul vetrei, în care focul pîlîia voios, și cel mai vîrstnic dintre dînșii făcea o libațiune cu vin, ulei, sau măcar apă, vîrsînd cîteva picături pe vatră.

- Ție ne închinăm, Hestia, șopteau cu toții. Păstrează-ne uniți, în fericire, feriți de boale și alte rele...

Și se plecau smeriți spre flăcări.

Iar cînd se-nfiripa o casă nouă, cînd un fecior se însura, el lua din vatra părintească scînteii cu care-aprindea focul pe vatra lui abia zidită după poruncile zeiței.

Alte povești despre Hestia nu se cunosc. Ea a rămas neprihănită, precum jurase-n prima zi, curată cum e însuși focul de care dînsa se-ngrijea...

Demetra la Eleusis

În schimb, voi depăna povestea despre Demetra ^{cxlviii}, zeița soră mijlocie. Legende ne spun că ea a brăzdat cea dintîi ogorul și l-a silit să înverzească. S-a folosit însă de-un om. De Triptolem.

Pe vremea cînd zeița umbla, căutînd pe scumpa ei copilă, se spune că ar fi ajuns prin acel loc care se cheamă Eleusis ^{cxlix}.

Acolo viețuia, pe vremuri, un om bătrîn numit Celeu, vestit de harnic și cinstit, dar necăjit peste măsură.

Zeița își schimbase chipul, să n-o cunoască nimeni, și se făcuse o bătrână zbircită la obraz și gîrbovita. Pe cap și pe umeri se-nve-lise cu o maramă veche, neagră. Și-așa umblînd, îl întîlnise în calea sa chiar pe Celeu, pe cînd se îndrepta spre casă, ducînd în spate niște vreascuri. Într-o basma strînsese ghindă și în cofiță niște mure. Pe lîngă el mergea o fată, fata lui cea mai mărișoară, mîinînd din urmă două capre. Văzînd copila pe zeiță că umblă singură și tristă și gîrbovita, s-a oprit și i-a grăit în acest fel:

- Unde te duci, măicuță dragă? Uite, acum se lasă seara și locurile-s cu primejdii...

- Mă duc în lume, a spus zeița, dar unde, n-aș putea s-arăt... Tu bucură-te, fată dragă, că poți rosti cuvîntul: tată. Părintele ți-e lîngă tine. Dar eu... eu mi-am pierdut copila... N-ai să-nțelegi tu niciodată cu cît e soarta ta mai bună decît a mea...

Și-a dat să plece mai departe, să nu se vadă că pe gene i se ivise o picătură arzătoare.

- Ia stai... Dar cum ți-ai pierdut fata? a întreat-o și bătrînul. Demetra i-a răspuns în dodii, să nu se afle că-i zeiță. Totuși i-a povestit că fiica i-a fost răpită de un zeu și c-a pornit pe jos s-o caute...

Bătrînul s-a-ntristat și dînsul, auzînd întîmplarea asta. Fata la fel. Erau miloși, cu inimi bune. Aveau și ei o suferință, dar nu s-au mai gîndit la asta și au chemat-o pe Demetra să se-odihnească în coliba care se și vedea în zare, la poalele unei coline.

- Poate nu e pierdută de tot copila ta, a zis bătrînul. Oricum ar fi, vino, sărmano!... Poftește în coliba noastră. Odihna ți-o aduce, poate, o alinare cît de slabă...

Zeița ar fi vrut să plece, dar la atîta stăruință și bunătate omenească, s-a- nduplecat pînă la urmă și au pornit tustrei agale, către coliba lui Celeu. Pe drum a început bătrînul la rîndul său să-i povestească mîhnirea ce-l rodea în taină. Băiatul cel mai mic din casă căzuse greu bolnav, de-o vreme.

- Leac nu-i găsesc, zicea Celeu, și înțeleg că va să moară... Ce pot să fac?... și ce pot spune?... Așa dorește poate Hades...

Mergînd astfel, tot povestindu-și, s-au pomenit lîngă colibă.

Cum a intrat aici, Demetra a fost izbită de durerea ce stăpînea în încăpere. Copilul cel bolnav, de care îi povestea pe drum Celeu, zăcea pe pat și chipu-i palid purta pe el pecetea morții.

Iar biata mamă - Metanira - căzuse în genunchi zdrobită și spaima parcă o- mpietrisse. N-avea putere să mai plîngă.

Mișcată de atîta jale, zeița, care cunoștea ce e durerea de a-ți pierde un copilăș iubit, a-mpins-o pe Metanira la o parte și s-a plecat către băiat. L-a sărutat domol pe buze.

În acea clipă, copilășul s-a-mbujorat la chip ca mărul și sângele-i a prins s- alerge din nou prin vinele secate. Și Triptolem - cum se numea băiatul - s-a ridicat, plin de vigoare, din patul său de suferință.

Demetra îi umpluse pieptul cu răsuflarea ei divină.

- Mi-e foame, mamă, și mi-e sete!... Vreau să mă joc!... zicea băiatul.

Și toți, Celeu și Metanira, și fata lor săltau în juru-i. Nu știau cum să-i mulțumească bătrânei care săvîrșise o vindecare fără seamăn și-atîta de miraculoasă.

S-au așezat apoi la masă și s-a servit, cu voie bună, tot ce strînsese gospodina în casa ei: lapte-nchegat, fructe și miere, o miere dulce ca nectarul.

Ai casei au mîncat cu poftă. Numai zeița n-a gustat din cele ce erau pe masă. Dar cum băiatul, Triptolem, cerea mîncare, i-era foame, Demetra i-a dat lapte cald, în care strecurase însă niște semințe fermecate ^{cl}.

Demetra se arată în adevărata ei înfățișare

Venise noaptea. S-au culcat cu toții. Mii, mii de stele scînteiau pe boltă, iar purtătoarea de făclie, luna, își revărsa lumina argintie peste coliba lui Celeu.

Demetra se culcase-n preajma copilului tîmăduit.

La miezul nopții, pe cînd somnul și liniștea domneau în casă, zeița s-a sculat în taină. L-a luat pe Triptolem în brațe, l-a mîngîiat ușor pe frunte, trecîndu-și palma de trei ori pe pielea-i netedă și albă. A mai șoptit cuvinte, pe care gura omenească n-ar fi știut să le rostească - cuvinte magice, desigur! - și apropiindu-se de vatra în care mai erau tăciuni, a învelit sub jar tot trupul copilului abia-nsănătoșit.

Nu știu cum s-a-ntîmplat, dar tot atunci s-a deșteptat din somn și Metanira. A auzit, pesemne, zgomot... Și, cum sunt mamele, cu grijă, a fost îndată în picioare și s-a-ngrozit de ce-a văzut. Bătrâna, care-l vindecase pe Triptolem, îl afunda, tot ea, sub jarul ce licărea roșu pe vatră.

- Copilul meu!... Ce faci, bătrîno? a strigat tare Metanira. Și, cît ai răsufla o dată, mama a și fost lîngă vatră. L-a smuls pe Triptolem, cu spaimă, din jar și flăcări și din mîna în care îl ținea zeița.

- Sărmano, i-a grăit Demetra. Iubirea, grija ta de mamă, ce te-au împins să-mi smulgi copilul, nu au avut urmare bună. Virînd pe Triptolem în flăcări, am vrut să îl purific, să-l fac asemenea cu zeii: nemuritor și plin de fală. Acuma totul se sfîrșește.

- Mă iartă... n-am știut! a rostit mama, cu glasul tremurător.

- Și totuși, eu am să fac din fiul tău, a glăsuț din nou Demetra, întăiul om care să știe cum trebuie arat ogorul... Cel dintîi care va cunoaște unealta mea cea nouă: plugul. Pentru că, iată, este vremea să aflați toți. Eu sunt Demetra, cea încărcată de foloase și pentru zei, și pentru oamenii!...

Și și-a schimbat înfățișarea, făcîndu-se din nou zeiță, de-o frumusețe uimitoare. Din vălurile sale albe se răspîndeau în tot văzduhul miresme dulci și-mbătătoare. Iar părul galben, cum e spicul cel auriu din miezul verii, îi luneca pe gît și umeri și strălucea ca o lumină.

- Bătrâne, a grăit zeița către Celeu, cheamă poporul. Clădiți acolo, pe colină, un templu mare. Eu însămi vă voi da povește asupra-nchinăciunii ce se va-ndeplini în templu, ca să-mi aducă alinare tristeții c-am pierdut-o pe Cora. Și vă voi iniția, drept preoți, în niște taine sau mistere, care se vor numi-n Elada misterele eleusine...

Și cum a poruncit zeița, Celeu a și chemat poporul, și-au construit un templu mare, templul vestit din Eleusis.

Triptolem răspîndește agricultura

Timpul a început să treacă. Triptolem ^{cli} s-a făcut flăcău, și-atunci Demetra i-a cerut să plece-n lume și să-nvețe pe oameni ce este agricultura, un meșteșug atît de spornic.

Și ca să vînture pămîntul mai repede ca rîndunica, Demetra i-a dăruit carul ce o purta pe ea-n Olimp. Era un car tras de balauri. Iar Triptolem trecea cu carul cel zburător din țară-n țară, și-i îndruma cu- nțelepciune, în tainele agriculturii, pe toți cei ce doreau să aibă o viață mai îmbelșugată.

Odată, totuși, Triptolem se pogorîse-n Sciția. Aici domnea un rege aspru, ce purta numele de Lincos. De cum a poposit flăcăul în țara asta, s-a îndreptat către palatul regelui, să-i spună ce gânduri l-au adus. Dar Lincos, om hain, din ură și din invidie pe tânăr, a pus la cale să-l ucidă.

- Am să-i iau carul său și plugul și am să mă mîndresc eu însumi c-aș fi născocitorul acestui meșteșug pe care îl răspîndește Triptolem!... își spunea regele în barbă.

S-a făcut că-l primește bine. L-a ospătat și l-a culcat într-o-ncăpere mai ferită. Noaptea, pe cînd dormea flăcăul, s-a apropiat cu pași de tigru ce vrea să-nșface o vietate și, cu o sulită, pe care și-o pregătise de cu seară, a dat să-mpungă pe flăcău.

Și-a hohotit plin de cruzime:

- Ha, ha!... Acuma-vei pieri!...

Demetra însă, ce-l veghease pe ocrotitul său, prin vrajă - deși la mare depărtare - n-a lăsat regelui răgazul să-i ia viața lui Triptolem. L-a prefăcut pe acest rege într-o dihanie complită, al cărei țipăt parcă-i hohot. L-a făcut fiara cunoscută sub numele de linx sau rîs.

Cu țipătul său, crudul Lincos l-a și trezit pe Triptolem. El a prins sulita scăpată de regele schimbat în fiară și a voit să-nceapă lupta. Dar linxul, hohotind sălbatic, s-a năpustit, nebun, pe ușă și a pierit către pădure.

Scăpat de moartea plănuită de Lincos împotriva lui, flăcăul a pornit spre casă, părăsind Sciția, o țară unde fusese rău primit. Și Triptolem, dorind s-arate recunoștința sa zeiței, a pus la cale în Elada niște serbări strălucitoare, serbările eleusine. Aici veneau agricultorii și îi cereau sorei lui Zeus, Demetra cea cu păr bălai, să-i ocrotească pe ogoare și să le umple casele cu grîne: orz, secară, mei...

Regele Tesaliei doboară un stejar al zeiței

Cine nu se ruga smerit, în temple, pentru belșugul pe ogoare sau în grădini sau în livezi, o supăra rău pe zeiță. Astfel se spune că, odată, un bătrîn rege tesalian, ce se numea Erisihton, ar fi-nfruntat-o pe Demetra.

Intr-o pădure tesaliană Demetra avea un stejar. Un stejar falnic, rămuros, cu o coroană mult mai largă decît era toată pădurea, în trunchiul lui trăia o nimfă. O nimfă dragă a zeiței. Și oamenii, ca s-o slăvească pe mîndra soră a lui Zeus, veneau ades lingă copac. În ramurile-i înverzite agățau panglici și buchete de flori bogate în parfumuri. Iară poeții spuneau versuri scrise pe table ceruite.

Erisihton însă oprise ca oamenii să mai cinstească acest stejar, plăcut zeiței. Dar a aflat cu supărare că mulți nesocotesc porunca, și-a hotărît să-i pedepsească și să reteze-ntreg stejarul.

A chemat cîțiva sclavi cu sine și au plecat către pădure.

- Tăiați-!... le-a poruncit dînsul. Numai decît. În fața mea?

Dar nici un sclav n-avea curajul să dea întăia lovitură. Atunci Erisihton, cu furie, a prins în mînă o secure, strigînd spre cei aflați de față:

- Puțin îmi pasă că zeiței i-e drag acest stejar semeț. Și de-ar fi dînsa în persoană, în trunchiul lui, tot îl dobor... Cununa lui, atît de largă, va săruta curînd pămîntul.

Și a lovit cu-nverșunare.

Trunchiul atunci a scos un geamăt și frunza lui s-a făcut pală. Iar de sub scoarța despicată a început să curgă sânge.

- Stăpîne!... Nu mai da. Ajunge... a cutezat un sclav să-l roage.

- Ce-ai spus?... Tu, sclav, îmi dai poruncă?... a zis Erisihton, cu ciudă. Primește dar ce ți se cade...

Și cu securea-nsîngerată i-a retezat îndată capul.

N-a trecut mult și a sunat cea de pe urmă lovitură. S-a prăbușit în tină trunchiul. Căzînd, s-a auzit o voce blîndă, tăiată de suspine:

- Ascultă! Îți vorbește nimfa ce-a locuit în trunchiul ăsta nevinovat, tăiat de tine... Află însă că, pentru-această faptă, vei suferi și tu, tirane... Și nimfele de prin pădure fugeau cernite spre Demetra:

- Zeiță, tu, prea darnică, cea mai iubită dintre nimfe și-a pierdut viața sub securea călăului Erisihton...

Zeița-ndată și-a scos fruntea din holdele aproape coapte. A clătinat puțin din plete și

toate holdele acelea s-au scuturat în tot regatul.

- O foamete-nspăimântătoare va bântui-n aceste locuri, unde chiar regele doboară stejarii mei! a zis zeița. Și-a dat poruncă unei nimfe să plece-n Sciția pustie, unde domnise crudul Lincos. Acolo nu mai creșteau grâne, nici fructe nu mai dădeau pomii. Și-n Sciția se afla Foamea, făptura cu obraji galbeni și ochii-n fundul capului, cu buze vinete, uscate, dinții mâncați ca de rugină, părul zburlit și pielea aspră.

- Să vie Foamea, care-mi este de obicei vrăjmașă mie, a spus Demetra mimată. Să-l nimicească pe călăul Erisihton și tot ținutul pe care-l stăpânește dînsul...

Și nimfa a pornit pe dată spre Sciția, să cheme Foamea. Iar Foamea s-a săltat pe-o pală de vînt uscat și secetos, pornind înspre Tesalia mănoasă.

Regele, care săvîrșise fapta, dormea adînc în acel ceas. Era cam spre sfîrșitul nopții și Foamea, fără multă vorbă, a pătruns în palat, la rege, și l-a-nvelit, ca într-un giulgiu, cu aripile sale negre, și a suflat asupra-i fiere, ce i-a pătruns în măruntaie.

Metra se sacrifică pentru tatăl său

Cum i-a suflat pe gît otrava, regele s-a trezit din vise și a început să strige tare:

- Aduceți-mi bucate multe... din toate felurile... Multe... Slugile s-au pornit în fugă, purtînd mîncări nenumărate: fructe și lapte, carne fiartă, fripturi din fel de fel de păsări și animale. Merinde care-ndestulau, mai înainte, toată țara, nu-i ajungeau acestui rege să-i sature grozava foame. De ce mînca, i-era mai foame. Cerea mereu alte bucate... și tot mai multe, tot mai multe... Mănîncă avuția țării... Mănîncă tot ce se găsește, cu gura lui nesătioasă, și sărăcește tot regatul, înfloritor mai înainte. Cu timpul, însă, nu mai are ce să mînce, ce să vîndă, ca să-și mai capete bucate. Atunci pune ochii pe Metra, copila lui cea mai frumoasă.

- O vînd ca sclavă, zice dînsul, și-mi cumpăr iar bucate multe, să-mi potolească focul gurii. Dar Metra, bănuindu-i gîndul, merge pe țărmurile mării și îl imploră pe Poseidon:

- Tu, zeule atît de mare, cel mai puternic după Zeus, ajută-mă să nu fiu sclavă, scapă-mă de-așa rușine... Zeul Poseidon se îndură și-i dă prințesei o putere de-a se preface, după voie, în orice animal din lume. Fata își schimbă-nfățișarea. Se face cal. Regele-l vinde și-și ia pe prețul său mîncare.

Metra se schimbă-atunci în ciine. Erisihton îl vinde iute. Dar Metra scapă de sclavie prin noua ei înfățișare. Fugind de la stăpîn, se-ntoarce la tatăl său, ce-o vinde iarăși.

Ea-i singurul cîștig ce-l are Erisihton, să se hrănească.

Dar hrana, astfel dobîndită, nu-i mai ajunge regelui. Foamea îi crește fără margini și îl cuprinde deznădejdea. Și-atunci, se spune în legendă că preanenorocitul rege și-a sfișiat propria carne, împruținîndu-și astfel trupul. Pînă la urmă a pierit.

Așa s-a răzbunat zeița belșugului și a recoltei pe regele Erisihton, care-i nesocotea puterea și nu lăsa să crească-n voie stejarii falnici din păduri...

Veselul Dionisos

Multe făcuse năzdrăvanul Zeus. De-atîta ori se supăraseră Hera. Și totuși, parcă niciodată dînsa n-a fost atît de îndrîjită ca în ziua cînd stăpînul a făcut nuntă cu Semele, copila regelui din Teba.

Cum a silit-o să-i devină soată, sau cum a amăgit-o, nu se știe, dar nunta s-a făcut, pe cît se crede, chiar în palatul de la Teba al tatălui copilei, Cadmos. Mult s-a mai mîniat zeița Hera, aflînd această nouă necredință! Și, dornică să se răzbune, s-a prefăcut într-o bătrână, luînd chipul doicei lui Semele, cu pas șovăitor și fruntea încununată de șuvițe mai albe decît neaua iernii.

A poruncit, după aceea, să i s-aducă-un nor de aur. Norii aceștia învăluiau mereu Olimpul. Și a pornit pe el zeița, către palatele din Teba. S-a dus îndată la Semele și a-nceput s-o dojenească cu glas tremurător:

- Copilă... Cum te-ai lăsat ademenită? Acela care s-a lăudat că e stăpînul din Olimp e un amăgitor, desigur... Mulți se pretind că-s zei, pătrund prin case, ca să înșele fetele prostuțe. Așa socot c-ai pățit tu...

Și-a sfătuit-o, și-a-ndemnat-o pe fata regelui din Teba să ceară soțului dovada că este zeu într-adevăr.

- îl rogi, de-i Zeus, precum spune, să ți s-arate în veșmîntul și cu puterea lui cerească.

Așa cum se înfățișează soției sale din cer, Hera...

Semele-ar crede și n-ar crede ce-i spune prefăcuta doică. Dar bănuiala tot o-nghimpă în inimă și nu-i dă pace. Și seara când coboară Zeus și se apropie s-o sărute, prințesa-l roagă, mângioasă:

- De ești tu Zeus, și nu altul, aș vrea să-mi îmiplinești o vrere...

- Îți jur pe Stix, rostește Zeus, că tot ce-mi ceri se îmiplinește numaidecât... Și fata râde bucuroasă:

- Atunci, să mi te-arăți, slăvite, cum are dreptul să te vadă numai soția ta din ceruri, în strălucire și putere, cu fulgerele-n pumni și fața...

- Tac!... Tac!... a vrut să spună Zeus. Dar vorbele fuseseră rostite și se împrăstiau prin aer. Zeus jurase chiar pe Stix să-i îmiplinească voia. Nu mai avea nici o putere să se împotrivească faptei ce-o ticluise bine Hera.

El se înalță într-o clipă către palatele-olimpiene. își clatină bogata-i chică și cheamă-n jurul său furtuna cu nori, cu tunete cumplite și fulgere strălucitoare. își pune hainele de aur. Ia-n mână sceptrul greu de rege peste pământ și peste ceruri, și se pogoară iar în Teba, chiar în clipita următoare.

Semele, cum urzise Hera, apucă numai să-l zărească pe soțul său și vrea să-i spună cît Este ea de mulțumită că-i îmiplinește rugămintea. Însă abia deschide gura, și focul, care-l însoțea pe Zeus în fulgerele-i orbitoare, o-ncinge iute pe copilă. Palatul însuși se aprinde și ar fi ars în întregime, de n-ar fi fost în preajmă Gheea - pământul larg și bun - aceea ce e strămoașa tuturor. Și Gheea a făcut să crească perdele verzi de iederă peste coloane, peste ziduri, peste podele și-n tot locul. O iederă plină de sevă, ce-a-năbușit și a stins focul.

Un copil născut de două ori

Semele a pierit în flăcări... Doar fiul ce-l purta în sinu-i Semele cea nefericită a fost scăpat prin voia Gheei, când potolise pîrjolirea palatului regelui Cadmos.

De fapt, din flăcări, l-a smuls Zeus pe băiețașul lui Semele, căci băiețaș era copilul. L-a strîns în brațe ca un tată și i-a rostit înduioșat: - Feciorul meu, ți-ai pierdut mama, totuși, tu ai să viețuiești...

Și, printr-o taină cunoscută numai de el, Zeus l-a luat și l-a închis în coapsa lui, la fel ca-n sinul unei mame. Au ris puțin de dînsul zeei, cînd au aflat că Zeus poartă pruncul închis în coapsa sa. Dar Zeus și-a văzut de treabă, și chiar la vremea cuvenită, la care-ar fi născut Semele, l-a scos frumos, și el, din coapsă.

Iată de ce Dionisos a fost numit și Diritambus - sau cel născut de două ori. Căci el o dată se născuse din mama lui pierită-n flăcări, și-a doua oară-l adusese pe lume Zeus, tatăl lui.

Și Zeus l-a chemat pe Hermes și-a grăit:

- Să duci, pristave, pruncul ăsta, la Teba cea cu șapte porți. Socrul meu, Cadmos, a murit, dar Atamas e-n locul lui, ca ginere și ca urmaș. Soția sa, regina Ino, e soră bună cu Semele. îi dai lui Ino băiețașul și-i poruncești să mi-l păstreze într-o odaie-ntunecoasă, ferită de lumina zilei. Să nu mi-l afle, cumva, Hera...

A luat în brațe Hermes pruncul și a zburat cu el în Teba. Iar Ino, soră cu Semele, l-a primit plină de-ncîntare pe-acest copil orfan de mamă. Abia de-o zi, și ea născuse un copilăș, pe Melicerte. Se nimerise numai bine. Le da la amîndoi să sugă din sinul ei bogat în lapte. De îngrijit, îl îngrijea o sidoniană vrăjitoare, ce purta numele de Mistis. Și sidoniană vrăjitoare a pus la cale pentru zeul cel nou-născut serbări nocturne, dionisiace, zgomotoase. Ca-nchinătorii să n-adoarmă, a creat tobe și țimbale cu sunete răscolitoare și-a aprins torțe luminoase, care s-alunge umbra nopții. A născocit apoi tiasul, un danț frenetic, ce se joacă în strigătele de „Evoe!”... Ea i-a dat zeului și tirsul, toiag și armă totodată, ce are-n vîrf un con de pin și e-nvelit în flori și frunze de iederă cățărătoare. Tot ea a-ncercuit și fruntea și buclele strălucitoare ale acestui zeu frumos și vesel, cu verzi ghirlande-mbălsămate și struguri aurii și dulci.

Genii întunecate se năpustesc în palatul din Teba

N-a trecut însă mult, și Hera, prin iscodiri și vicleșuguri, a aflat că trăia copilul, și-nverșunată ca o fiară s-a coborît pe loc în Tartar. Erau acolo niște furii, geniile rele ale lui

Hades.

- O!... Răzbunați-mă, voi genii, a glăsuie zeita Hera, și glasul ei vîia în Tartar. Regele Atamas și Ino m-au supărat, crescînd în casă pe-un fiu nelegiuit, ce-l are Zeus cu-o fată pămînteană. Nu le-ajungea c-aveau ei înșiși alți doi copii, pe Melicerte și pe Learh... și l-au primit la dînșii-n casă și pe micul Dionisos. Porniți, deci, una dintre voi... Tu, Tisifone, ești mai cruntă!... și varsă peste ei otravă, foc, spaimă și nelegiuiri. Faceți-i pe acești părinți - ca o osîndă meritată - să-și piardă cei doi fii iubiți, pe Melicerte și Learh. Mai mult, chiar ei să și-i ucidă... și astfel să se-nvețe minte toți oamenii că nu e bine să supere, cumva, pe Hera...

De cum a dat porunci zeita, îngrozitoarea Tisifone și-a luat în mînă o făclie muiată-n sînge și-n otravă. Și-a pus pe spate o mantie crușită, tot la fel, în sînge. Mijlocul și l-a strîns în chingă de șerpi, de vipere lucioase. Și a pornit în zbor, urmată de un cortegiu fără seamăn. Zbura cu ea, urlînd turbate: Ura cea neagră, Nebunia, Crima și Jalea și Teroarea, și alte genii nemiloase.

Cum au ajuns, zice legenda că s-a cutremurat palatul. Porțile grele de aramă s-au zguduit, căzînd în lături. Soarele, ce din cer zărise cruntul alai al Tisifonei, s-a depărtat, să nu mai vadă ce crimă se punea la cale.

Dar Tisifone-a călcat pragul palatului lui Atamas. Plină de ură, ea și-a smuls, cu mîna-i neagră și ciumată, doi șerpi din pletele zburlite și a zvîrlit unul spre Ino, altul spre regele Atamas. Iară cu falca-nsîngerată a făcut semne de blestem.

În șerpilor-aceia Tisifone virise spuma nebuniei și a dorinței de măcel...

Regele și regina își pierd mințile

Și Atamas, pierzîndu-și mintea, vîzînd-o pe soția lui, care-și ținea la sîn copiii, a început să tipe-așa:

- Ce caută în palat leoaica și puii ei? Săriți!... Săriți!... Intindeți lațurile voastre și prindeți fiară!... și-o stîrpiți!

În nebunia-i, dată de șarpele care-l mușca, sârmanul Atamas crezuse că soața lui este o fiară, și pruncii săi - pui de leoaică.

Și-n timp ce furia, mulțumită că-și atinsese țelul, zbura din nou vîrtej spre Tartar, regele Atamas trăsese pe cel mai mic dintre feciori, Learh, ce încă gîngurea, din brațele măicuței sale, și—1 aruncase într-un zid, ca piatra dintr-o praștie.

Ino - neștiind nici ea ce face, sub mușcătura veninoasă - se repezise pe o stîncă cu celălalt copil în brațe, prea drăgălașul Melicerte. Și de pe stîncă s-aruncase în valurile vinete.

Nimfe și prietene și slugi, care trăiau pe lîngă Ino, se și grăbiseră s-o scape. Dar Hera, ce privea din ceruri, șezînd pe jîțul ei de aur, făcuse semn, și toate-acestea s-au prefăcut pe dată-n păsări, în pescăruși, care și astăzi zboară și țipă peste valuri, cum spun legendele eline, căutîndu-i pe Ino și pe prunc.

Fiul lui Zeus scapă cu viață

Văzînd, din slava lui, stăpînul ce se întîmplă pe pămînt, i-a șoptit repede lui Hermes: - Fugi!... Zboară-ndată către Teba și scapă-mi fiul din primejdii...

Noroc că-n toată vremea asta Dionisos era cu Mistis, în încăperea-ntunecată.

Hermes l-a luat pe micul zeu și a plecat cu el în zbor, în timpul nopții următoare. A zburat el, a tot zburat și a ajuns în insula unde trăia o nimfă, Nisa.

- Să îngrijești de acest zeu, fiul Semelei și-al lui Zeus, mai mult decît de ființa ta, i-a poruncit pristavul nimfei. - Voi îngriji, a răspuns Nisa, și l-a ascuns în peștera cea mai umbroasă-a insulei, l-a învelit în vălu-i alb și l-a împodobit cu flori.

Aici, în Nisa, s-a nălțat zeul ferit de ochii Herei.

Și crescînd el mai mărișor, Zeus i-a dat ca-nvățător pe un satir bătrîn: Silen.

Satirul era gras și vesel. Umbla întotdeauna beat, dai cu-o beție inspirată, căci la beție el putea să prevestească și viitorul. Iar de cînta-n păduri satirul, pînă și fiarele jucau. Codrul își clătina frunzișul. Chiar zeii se săltau adesea din jîțurile lor de aur, dan-țînd cuprinși de veselie, prin muntele cel 'nalt, Olimp.

Penteu

Cum s-a făcut bărbat în lege, Dionisos pornise-n lume să-mprăştie viţa de vie.

El colinda din ţară-n ţară. Umbla-ntr-un car tras de pantere, de lei, de tigri şi-alte fiare, urinat de un cortegiu vesel, format din nimfe şi satiri. Pe un măgar venea, alături, prietenul său, Silen, beţivul. Nimfele care-l însoţeau purtau numele de bacante şi, împreună cu satirii - demoni cu coarne şi copite, ce semănau cu nişte ţapi - danţau mereu, neobosite, în jurul lui Dionisos, băteau din tobe şi ţimbale, şi altele sunau din flaut iar vinul... vinul curgea gîrlă... Şi toţi făceau atîta larmă, că oamenii se-nfricoşau şi se plecau către cortegiu, aduceau jertfe - mai des ţapi - şi-l aclamau neîncetat.

Cine nu se pleca-nainte-i urma să fie pedepsit...

Aşa se povestea, de pildă, că zeul, colindînd pămîntul, s-ar fi-ndreptat cîndva spre Teba, spre ţara unde se născuse. Acolo se afla pe tron un rege nou, numit Penteu.

Mulţi dintre oameni, aflînd vestea că s-apropia Dionisos, se grămădeau să-i iasă-n cale, ştiînd că zeilor le place să te supui fără zăbavă. îl aclamau pe acest zeu, care venea cu carul său tras de pantere şi de lei, urmat de nimfe şi satiri şi-avînd în preajmă pe Silen.

Deodată iese din palat regele Tebei, strigînd tare: - Staţi!... Nu vă grămădiţi în calea acestui zeu, ce nu cunoaşte nici armele, nici vitejia. Bătrânilor, nu ţineţi minte că neamul nostru ni se trage din zeul cel puternic, Ares? Voi, tineri ce-aţi ajuns la vîrsta de-a purta suliţe şi scuturi, puneţi-vă pe creştet coifuri, nu foi de viţă şi ghirlande. Zvîrliţi încolo tirsurile, ce amintesc de moleşală şi de beţia ruşinoasă, şi nu vă mai plecaţi urechea la cîntecele de bacante. Nu vă mai prindeţi nici în danţul ce-l tropăie satirii beţi. O, nu vă istoviţi puterea, sorbind licoarea blestemată, pe care ne-o aduce zeul. De e sortită Teba noastră să cadă-nvînsă, bine, fie, însă prin luptă glorioasă. Nu vreau să fie Teba pradă acestui zeu atît de tînăr şi dezmaţat, lipsit de vlagă, ce umblă cu beţivii-n roii şi-i parfumat, cu flori în plete, ca o femeie, ca o nimfă, din cele care îl urmează...

Şi-şi cheamă slugile Penteu. Le porunceşte să alerge în goana mare, să găsească pe noul zeu, să-l lege-n ştreanguri. Dar ca să nu se piardă vremea, el însuşi urcă pe Citeron. (Un munte unde se-adunase mulţime de femei şi nimfe, să săvîrşească pentru zeu-mistere şi închinăciuni, iar printre ele se găseau: Agave, propria lui mamă, surorile şi alte rude.)

Însă Dionisos - se zice - aflînd de fapta lui Penteu, a început să ridă-n hohot.

- Rege nebun, a grăit zeul, gîndeşte el că mă va-nvinge? Că va opri cultul lui Bachus?... Silen!... Aşteaptă, am să fac o glumă, să rîdem amîndoi cu poftă. Şi-a-nălţat tirsul spre bacante, mai mult spre mama lui Penteu. Acestea s-au pornit să sară şi mai vîrtos, ca-ntr-un vîrtej, cînd bate vîntul şi răscoleşte tot nisipul cel galben de pe malul mării.

Tocmai venea din văi Penteu şi se mîhnea auzind cîntul şi ţipetele deşucheate. Agave cea cu păr cărunt îl vede cea dintîi cum urcă. Sub vraja lui Dionisos, nu ştie că e fiul ei. Ci-l socoteşte un mistreţ.

- Surorilor, grăieşte dînsa către bacantele din munte. Priviţi-acest mistreţ oribil, ajuns pe pajiştile noastre. Eu vreau ca prima să-l lovesc...

Şi ea se-ntoarce mînioasă, lovind cu tirsul în Penteu, iar ceata aprigă s-avîntă spre rege, care stă uimit privind la mama lui, Agave, ce-l socotise un mistreţ.

în vîrful muntelui e zeul şi ride-n hohot cu Silen:

- Ce zici, bătrâne, bună-i gluma?

- E bună, ride şi Silen. Penteu pricepe însă totul.

- Dionisos, îl strigă dînsul, în timp ce lîncile-l lovesc, zeu ce aduci pierzania şi- acuma crima, mă învingi... Dar tot n-am să mă-nchin puterii tale, zeu viclean... Şi-ar mai fi spus, ar fi strigat şi l-ar fi blestemat pe zeu, dar nimfele, înfierbîntate,

s-au repezit la el grămadă şi l-au ucis cît ai clipi...

În acest fel, bietul Penteu, vroind să-mpiedice ca-n Teba să se împrăştie beţia, căzu atunci zeului pradă.